

RADU TEODORESCU

MISTICUL ȘI MISTICA CREȘTIN ORTODOXĂ ÎN SECOLUL AL XXI-LEA

Cugir 2016

Cuprins

Introducere

1. Dumnezeu ca taină în mistica creștin ortodoxă
 2. Mistica creștin ortodoxă în contextul altor credințe religioase
 3. Misticul, un model de viață creștin ortodoxă
 4. Mistica creștin ortodoxă și isihasmul în secolul al XXI-lea
 5. Sfinții creștin ortodocși, exemple de viață mistică în secolul al XXI-lea
 6. Mistici creștin ortodocși la început de secol al XXI-lea
- Concluzii

INTRODUCERE

Cartea pe care o scriem este o carte îndrăznească. Acest lucru este așa fiindcă în zilele noastre deși se scriu multe lucruri despre mistică, se trăiește foarte puțin ceea ce ține de ea. Adevărul este că mistica este un lucru care nu preocupă pe multă lume din secolul al XXI-lea și acest lucru trebuie să îl mărturisim încă de la început. Secolul nostru este un secol care are cu totul alte priorități și evident este faptul că pentru mai multă lume mistica creștin ortodoxă nu este una dintre ele. Trebuie să știm acest lucru și să îl afirmăm pe fondul unei lumi care este condusă și ghidată de filosofiele materialiste care ne spun că adevăratul sens al vieții omului este banul și plăcerea. Unde mai este loc aici pentru mistica creștin ortodoxă? Evident nu mai este nici un loc. Pentru cei care nu știu, termenul de mistică este la origini unul grec și provine din cuvântul *μυστήριον* mister. Prin urmare, etimologic mistica se înrudește cu misterul sau mai bine spus cu taina. Acest lucru este un fapt care ne spune că mistica este ceea ce ține de taină sau mai bine spus de partea ascunsă a lucrurilor. Dacă ne vom uita în jurul nostru vom vedea că lumea în care trăim are mai multe taine: nu știm unde se termină universul, nu știm ceea ce ne rezervă viitorul, nu știm când v-a fii sfârșitul lumii, nu știm care dintre cei morți merg în rai și care merg în iad și enumerarea ar putea continua. Este foarte adevărat că în jurul nostru este foarte multă taină. Acest lucru este ceea ce i-a făcut pe mai mulți să creadă că știința este cea care poate să ofere răspuns la toate întrebările legitime pe care și le ridică omul. Ceea ce putem constata este că și știința este limitată și ea poate oferi răspuns numai la unele dintre întrebările pe care și le ridică omul. Poate cea mai mare taină din toate câte există este Dumnezeu.¹

Dumnezeu este o taină și în acest sens El intră sub incidența misticii. De ce spunem acest lucru? Acest lucru îl spunem fiindcă Dumnezeu este o ființă care este concomitent cunoscută și necunoscută. Omul poate cunoaște unele lucruri despre Dumnezeu și cu toate acestea El rămâne o taină. Taina lui Dumnezeu este ceea ce ne face să vorbim despre Dumnezeu ca și centru al misticii și a tot ceea ce ține de cunoașterea mistică. Faptul că Dumnezeu este o taină se leagă de mai multe rațiuni. Acest lucru este așa fiindcă sunt mai mulți care dacă ar ajunge să Îl cunoască pe Dumnezeu s-ar folosi de acest lucru în sensuri neortodoxe. Să nu uităm că Fiul lui Dumnezeu, Domnul Iisus Hristos a fost batjocorit, scuipat și răstignit de contemporanii Săi. Acest lucru ne spune că sunt mai mulți care nu sunt interesați de existența lui Dumnezeu și nici nu doresc să Îl cunoască pentru a Îl preamări.² Ceea ce putem să concluzionăm este că taina este un lucru de mai multe ori prezent în religie și în credință. Rămâne o taină pentru noi timpul când vom muri. La fel de bine Biblia de mai multe ori recurge la taină sau la ceea ce am putea denumi ca și elementul mistic. În Facere 24, 63 ni se spune că „într-o seară, când Isaac ieșise să cugete în *taină* pe câmp, a ridicat ochii și s-a uitat; și iată că veneau niște cămile.” În putem vedea aici pe dreptul Isaac că a ieșit să cugete în taină. El avea nevoie să fie singur. Acest lucru este fără doar și poate un element mistic. Cartea Proverbelor 21, 14 ne spune că: „un dar făcut în *taină* potolește mânia, și o mită dată pe ascuns potolește cea mai puternică mânie.” Iată și aici taina care este prezentă atunci când trebuie să facem un dar. La fel de bine acest lucru este potrivit și când facem daruri la Biserică. Atunci când dăruim Bisericii este foarte bine să facem acest lucru în taină pentru ca să nu fim văzuți de toată lumea și în acest sens să ajungem să ne mândrim de filantropia noastră. Taina

1 Nicolae Mladin, *Prelegeri de mistică creștin ortodoxă* (Târgu Mureș, 1996).

este un lucru care este prezentă în viața la mai mulți sfinți din Vechiul și Noul Testament și trebuie să fim încuviințați de acest lucru. În cartea Proorocului Ieremia ni se spune la fel de bine că un alt lucru care a avut loc în taină a fost atunci când Împăratul Zedechia a trimis după proorocul Ieremia: „împăratul Zedechia a trimis să-l aducă și l-a întrebat în *taină* la el acasă. El a zis: „Ai vreun cuvânt din partea Domnului?” Ieremia a răspuns: „Da.” Și a adăugat: „Vei fi dat în mâinile împăratului Babilonului!” Iată prin urmare, că aici putem vedea cum un împărat trimite în taină după un prooroc pentru a afla de la el voia lui Dumnezeu. Acest lucru ne spune că la fel de bine, voia lui Dumnezeu față de om este în sine o taină și la fel de bine ea se descoperă pe sine la momentul oportun. Faptul că există o cunoaștere mistică care ne vine de la Dumnezeu este un lucru pe care îl găsim afirmat în cartea lui Daniel din Vechiul Testament. Împăratul Nabucodonosor al Babilonului a avut un vis pe care nu l-a putut tâlcui. El a căutat să tâlcuiască acest vis. Tâlcuirea acestui vis i-a fost însă descoperită proorocului Daniel. „După aceea, i s-a descoperit lui Daniel *taina* într-o vedenie în timpul nopții. Și Daniel a binecuvântat pe Dumnezeul cerurilor.” (Daniel 2, 19). Este foarte adevărat că aici avem de a face cu o cunoaștere mistică care vine de la Dumnezeu. Biblia ne spune că această cunoaștere s-a manifestat în cazul proorocului Daniel la fel de bine printr-o vedenie. Este bine să știm acest lucru și la fel de bine nu trebuie să îl trecem cu vederea.³ Acest lucru este afirmat și de proorocul Amos care spune: „nu, Domnul Dumnezeu nu face nimic fără să-Și descopere taina Sa slujitorilor Săi proroci.” (Amos 3, 7). Prin urmare, am vorbit mai sus despre faptul că taina și mai ales elementul mistic este prezent în Vechiul Testament.

Se spune că la un moment dat, un om necredincios a întrebat pe unul credincios:

- Eu nu înțeleg un lucru la voi creștinii.
- Ce lucru?
- Cum se face că voi botezați copii?
- De ce?
- De ce nu îl lăsați să crească mari și să decidă dacă vor să fie botezați sau nu?
- Tu ți-ai vaccinat copii când au fost mici?
- Sigur că da.

2 Mistica creștin ortodoxă ne spune că cunoașterea lui Dumnezeu este parțială fiindcă ea nu ajunge să Îl cuprindă în întregime pe Dumnezeu. Un teolog din trecut ne spunea că: „un dumnezeu definit ar fi un dumnezeu finit.” Prin urmare, este foarte adevărat că Dumnezeu rămâne o taină pentru om. Deși putem cunoaște mai multe lucruri despre acțiunile sau faptele lui Dumnezeu, sfinții părinți împreună cu Sfântul Grigorie Palama ne spun că ființa lui Dumnezeu nu v-a putea fii cunoscută de om nici în acest veac și nici în lumea de apoi. Acest lucru este o realitate pe care trebuie să o avem foarte bine definită. Dumnezeu este poate cea mai mare taină din toate câte există. Aceasta nu numai fiindcă Dumnezeu este nevăzut ci la fel de bine și fiindcă Dumnezeu nu poate fii cuprins de mintea umană în întregime. Prin urmare aceste lucruri sunt cele care Îl fac pe Dumnezeu subiect al misticii creștin ortodoxe. Este adevărat că există o cunoaștere mistică a lui Dumnezeu care afirmă că Dumnezeu se revelează sau se descoperă pe Sine celor care sunt vrednici de acest lucru. Dintre cei mai cunoscuți care au ajuns la o cunoaștere a Dumnezeu au fost proorocii Vechiului Testament și apostolii Noului Testament.

3 Ilie Cleopa, *Despre vise și vedenii* (Bacău, 2001).

- De ce nu i-ai lăsat să crească mari și să decidă ei dacă este bine să fie vaccinați sau nu?
 - Fiindcă am știut că vaccinarea este un lucru bun pentru ei.
 - La fel de bine și noi creștinii știm că botezul este un lucru bun pentru copii.
- Necredinciosul a rămas fără de nici o replică.

Iată prin urmare, că întâmplarea de mai sus este una care ne spune că mistica este un lucru bun pentru noi. Prin descoperire în taină de la Dumnezeu, sfinții părinți sunt cei care ne spun că botezul este cel care șterge păcatul strămoșesc pe care îl moștenim toți cei care suntem urmașii lui Adam și a Evei. Este prin urmare adevărat că păcatul strămoșesc este o taină pentru noi. El este unul care ajunge să fie moștenit de toți cei care se nasc și el se transmite prin naștere. Botezul este cel care șterge acest păcat strămoșesc. Prin urmare, acest lucru este o taină pe care trebuie să o avem în vedere atunci când vorbim despre om și despre existența lui. La fel de bine taina este prezentă și în Noul Testament. Iată ce ne spune Sfântul Pavel: „iată, taină vă spun vouă: nu toți vom murii dar toți de vom schimba, deodată, într-o clipeală de ochi la trâmbița cea de apoi. Căci trâmbița v-a suna și morții vom învia nestrîcacioși, iar noi ne vom schimba. Căci trebuie acest lucru strîcacios să se îmbrace în nestrîcaciune și acest (trup) muritor să se îmbrace în nemurire” (1 Corinteni 15, 51-53). Aici Sfântul Pavel ne descoperă o taină din ceea ce se numește ca și eshatologia creștin ortodoxă. Știm că eshatologia se ocupă cu tot ceea ce ține de sfârșitul omului și al lumii. Sfântul Pavel consideră că schimbarea noastră v-a avea loc dintr-o dată și acest lucru este o taină pe care trebuie să o avem în vedere.⁴

Sfântul Marcu ne reletează faptul că Domnul Iisus Hristos a spus acest cuvânt apostolilor Săi: „vouă v-a fost dat să cunoașteți *taina* Împărăției lui Dumnezeu, dar pentru cei ce sunt afară din numărul vostru, toate lucrurile sunt înfățișate în pilde” (Marcu 4, 11). Aici ne întâlnim cu un fapt fundamental: raiul sau Împărăția cerurilor este considerată de Hristos ca și o taină. Pe bună dreptate raiul este taină. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă deși Biblia și credința ne spune că există rai nu știm unde este localizat exact raiul, nu știm cum și când a fost creat de Dumnezeu, nu știm cine merge și cine nu merge în rai. Știm că există rai dar raiul în sine este necunoscut. Acest lucru este prin urmare un fapt care ține foarte mult de mistica creștin ortodoxă. Sunt mai mulți care neagă acest lucru și ne spun că raiul este numai o imaginație a omului și că în realitate nu există rai. După cum am spus, deși știm că există rai el este o taină și acest lucru este ceea ce leagă raiul de mistica creștin ortodoxă. La un anumit nivel raiul și existența lui se leagă de mistica creștin ortodoxă și mai toți sfinții care au ajuns să experimenteze raiul și ceea ce ține de el au atesta acest lucru. Raiul este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere și să știm că atâta vreme

⁴ Faptul că există o legătură dintre eshatologie și mistică este un lucru care nu poate să fie contestat. Eshatologia este cea care ne spune că tot ceea ce știm despre sfârșitul omului și al lumii sunt în cele din urmă lucruri care ne sunt descoperite de Dumnezeu. Acest lucru este bine să fie știut fiindcă sunt mai mulți care susțin că nu este nevoie de nici un fel de descoperire a lui Dumnezeu referitor la cum v-a fii sfârșitul lumii. Dumnezeu a descoperit în mai multe lucruri despre cum v-a fii sfârșitul lumii și acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere. Cunoașterea mistică este prin urmare o cunoaștere care o face Dumnezeu celor care sunt vrednici de ea. Cunoașterea mistică nu este o cunoaștere care se face pe cale rațională ci mai mult ea este o cunoaștere suprarățională sau mai bine spus dincolo de rațional. Cunoașterea mistică este singura care poate să ne spună mai multe despre eshatologie și despre ceea ce ține de sfârșitul omului și al lumii.

cât trăim în această lume, el se leagă de mistica creștin ortodoxă. Raiul este o realitate mistică, fiindcă el este o taină sau la fel de bine o necunoscută. Se știe despre rai numai ceea ce a fost descoperit sfinților de către Dumnezeu.⁵

Tot sfântul Apostol Pavel mai spune un lucru: „fraților, pentru ca să nu vă socotiți singuri înțelepți, nu vreau să nu știți taina aceasta: o parte din Israel a căzut într-o împietrire care va ține până va intra numărul deplin al Neamurilor.” (Romani 11, 25). Din ceea ce ne spune Sfântul Pavel putem să ne dăm seama că împietrirea evreilor față de creștinism se leagă foarte mult de încreștinarea restului popoarelor lumii. Sunt în acest sens mai mulți care nu știu de ce evreii nu îl primesc pe Hristos. Sfântul Pavel ne spune că acest lucru v-a dura până când toți se vor întoarce la Hristos. Prin urmare, faptul că evreii nu se încreștinează este un lucru care este considerat o taină. Tot sfântul Pavel ne mai spune că Dumnezeu este o taină: „cât despre mine, fraților, când am venit la voi, n-am venit să vă vestesc taina lui Dumnezeu cu o vorbire sau înțelepciune strălucită.” (1 Corinteni 2, 1). Prin urmare este bine să știm că Dumnezeu este o taină și acest lucru l-am afirmat încă din primele pagini ale acestei cărți. Totuși, taina lui Dumnezeu se descoperă celor care sunt vrednici de acest lucru.⁶ Un alt lucru care are un profund conținut mistic este afirmat de Sfântul Pavel atunci când el spune: „făcându-se cunoscută taina voii Sale, după buna Lui socotință, astfel cum hotărâse El mai înainte...” (Efeseni 1, 9). Ceea ce deducem din această afirmație este faptul că voia lui Dumnezeu este o taină. Sunt mai mulți care la drept vorbim accentuează un fel de caracter public al existenței lui Dumnezeu. În acest sens, unii sunt de părere că voia lui Dumnezeu este un lucru care este cunoscut de toată lumea și de oricine. Ceea ce putem înțelege din afirmația Sfântului Pavel este că voia lui Dumnezeu este o taină. Acest lucru ne spune că în sine nu putem cunoaște voia lui Dumnezeu decât numai dacă ea se descoperă. În trecut a existat și o mare controversă referitoare la voia Domnului Iisus Hristos. Acest lucru s-a manifestat printr-o erezie arhicunoscută la timpul ei: cea a monotelismului. Monotelismul era o erezie care susținea că în persoana Domnului Iisus Hristos: a existat numai o voință, voința dumnezeiască. Acest lucru a fost respins de părinții de la sinodul ecumenic al VI-lea care a avut loc la Constantinopol între 680-681. Prin urmare, în raport cu omul este bine să știm că voia lui Dumnezeu este la fel de bine

5 Dumitru Stăniloae, *Ascetica și mistica Bisericii Creștin Ortodoxe*, (București, 1992).

6 Vrednicia omului este un lucru care nu trebuie să fie confundat cu demnitatea omului. Sunt mai mulți umaniști și mai mulți filosofi care cred că omul nu trebuie să fie numai vrednic în fața lui Dumnezeu ci la fel de bine el trebuie să fie și demn. Acest lucru este fals. Demnitatea omului este un lucru care nu are nevoie de nici un fel de prezentare în fața lui Dumnezeu. Este bine să nu confundăm în acest sens vrednicia omului cu demnitatea lui. Acest lucru este așa fiindcă vrednicia este un lucru care se definește în funcție de virtute și de faptele bune pe care le facem omul. Demnitatea este un lucru care nu este definit de virtute și nici de faptele bune. A fii demn în fața lui Dumnezeu este un lucru care în cele mai multe situații duce la mândrie. Prin urmare, nu cred că greșim când afirmăm că în fața lui Dumnezeu trebuie să ne prezentăm cu vrednicie și nu cu demnitate. În secolul al XXI-lea sunt mulți care cred chiar opusul. Acest lucru este așa fiindcă omul secolului al XXI-lea este un om extrem de mândru de sine. Există în lumea seculară o mândrie care se manifestă prin mai multe naționalisme, patriotisme și populisme care accentuează demnitatea omului în raport cu Dumnezeu. Acest lucru la fel de bine s-a putut vedea și în ceea ce îi privește pe cei bogați. Bogația este cea care de mai multe ori le conferă un sentiment de demnitate în fața lui Dumnezeu.

o taină. Este vorba de o taină care este descoperită numai sfinților și la fel de bine celor care sunt vrednici să o cunoască. Voia lui Dumnezeu este un lucru care ne leagă și mai mult de mistică și de cunoașterea mistică. Acest fapt este un lucru pe care după cum am putut vedea îl afirmă Noul Testament. Pentru a cunoaște voia lui Dumnezeu avem nevoie de mistica creștin ortodoxă. Prin urmare, mistica creștin ortodoxă este una care se leagă de voia lui Dumnezeu. „Prin descoperire dumnezeiască am luat cunoștință de taina aceasta despre care v-am scris în puține cuvinte.” (Efeseni 3, 3). La fel de bine Sfântul Pavel ne spune că chiar Hristos este o taină: „citindu-le, vă puteți închipui priceperea pe care o am eu despre taina lui Hristos...” (Efeseni 3, 4). Sfântul Pavel vorbește în versetele de mai sus de „descoperire dumnezeiască.” Acest lucru ne spune că sfinții lui Dumnezeu pot primii să știe care sunt intențiile lui Dumnezeu și la fel de bine care este voia lui Dumnezeu. Acest lucru are loc prin „descoperire dumnezeiască.” Este foarte adevărat că această „descoperire dumnezeiască” este foarte mult cunoașterea mistică. Cunoașterea mistică este cea care descoperă mai multe lucruri oamenilor duhovnicești și mai ales sfinților. Este adevărat că de mai multe ori la acest gen de descoperire au ajuns și oamenii duhovnicești. Este bine să știm însă care sunt parametrii în care are loc cunoașterea mistică. Această cunoaștere nu poate în nici un fel să fie despărțită de descoperirea care vine de la Dumnezeu. Din moment ce această descoperire se arată numai unora care sunt găsiți ca fiind vrednici de acest lucru, este evident că vorbim aici de o cunoaștere mistică. Sfântul Pavel ne spune că cununia sau mai bine spus căsătoria este o taină: „taina aceasta mare este; iar eu zic în Hristos și în Biserica.” (Efeseni 5, 32). Prin urmare, este bine să știm că nu tot ceea ce există în această lume are o explicație rațională sau una științifică. Acest lucru este bine să fie știut mai ales în secolul al XXI-lea secol în care pentru om totul are o explicație științifică. Pentru mai multă lume din secolul al XXI-lea chiar Dumnezeu poate fi explicat și la fel de bine înțeles pe care științifică. Este bine să știm că Dumnezeu este o taină și v-a rămâne o taină.⁷

Se spune că un mare magnat mergea cu mașina lui luxoasă printr-un oraș. Totul părea în regulă când la un moment dat a putut auzii în spate cum parbrizul s-a spart. A putut vedea pe bancheta din spate o cărămidă. Iritat magnatul a oprit mașina și s-a dat jos din ea. În spatele ei stătea un copil de vreo 10 ani.

- Ei tu?! A strigat magnatul.
- Da????
- Ești nebun?
- Nu.
- Tu ai aruncat cărămida în parbrizul meu?
- Da.
- Nu îți este rușine? Ce te-a apucat?
- Domnule nu vă supărați am nevoie de ajutorul dumneavoastră.
- De ajutorul meu?
- Da.
- Ce ajutor?
- Vedeți eu am un frate mai mare care este invalid într-un scaun cu rotile.
- Și ce este cu asta?
- El s-a răsturnat și nu pot să îl ridic singur că sunt prea mic.
- Și din asta a trebuit să îmi spargi parbrizul?
- Nu v-am putut atrage atenția altcumva fiindcă nimeni nu a dorit să mă ajute.

⁷ Nicolae Mladin, *Asceza și mistica paulină* (Sibiu, 1996).

- Bine te voi ajuta.

Magnatul a văzut că întrededvăr un om stătea răsturnat pe asfalt într-un căruț cu roțile. L-a ajutat pe acest om și a plecat mai departe. Se spune că el nu și-a mai înlocuit parbrizul spart ca să îi amintească de faptul că trebuie să fie mult mai atent cu cei din jur.

Asemenea acestui mare magnat suntem și noi cei din secolul al XXI-lea. Suntem închiși în locuințele noastre de lux (care le avem) și vedem numai ceea ce ține de interesul nostru privat. Este foarte adevărat că în secolul al XXI-lea se simte un puternic curent de individualism. Acest curent este cel care ne face să fim extrem de închiși la tot ceea ce este mistic și la fel de bine mai ales în ceea ce privește mistica creștin ortodoxă.⁸ Sfântul Pavel ne spune că în cele din urmă pentru om răul și fărâdelegea este o taină fiindcă acest lucru nu are nici un fel de explicație sau de sens rațional: „căci taina fărâdelegii a și început să lucreze; trebuie numai ca cel ce o oprește acum să fie luat din drumul ei.” (2 Tesaloniceni 2, 7). În secolul al XXI-lea este din ce în ce mai evident că misticul nu are nici un loc. Acest lucru este așa fiindcă ni se spune că nu are rost să ne pierdem vremea cu ceea ce ține de mistică. Ceea ce am dorit să afirmăm în rândurile de mai sus este faptul că mistica este un lucru care este certificat sau mai bine spus este autentificat de Biblie. Prin urmare Biblia nu este o carte ca și oricare altă carte ci este cartea care conține cuvântul lui Dumnezeu. Este cert că acest cuvânt al lui Dumnezeu face mai multe referințe la taină și este adevărat că taina este un lucru care poate fi văzut în Biblie. Acest lucru ne spune că sunt mai multe motive ca să credem în mistică și mai ales în mistica creștin ortodoxă. Este adevărat că sunt mai multe mistici dar ceea ce trebuie să știm este că nu toate sunt adevărate. În timpul nostru de secol al XXI-lea trebuie să știm că sunt mai mulți care sunt interesați de mistică și la fel de bine de potențialitățile misticii. Mistica este un lucru care este deschis pentru noi fiindcă înseși creștinismul este o taină care ține de mistică: „și cu adevărat, mare este taina dreptei credințe: Dumnezeu s-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume, S-a înălțat întru mărire.” (1 Timotei 3, 16).⁹

CAPITOLUL 1

8 Sfântul Ioan Teologul a fost un sfânt care a avut un profund simț al tainei acest lucru el l-a exprimat de mai multe ori în cartea Apocalipsei. „*Taina* celor șapte stele pe care le-ai văzut în mâna dreaptă a Mea și a celor șapte sfeșnice de aur: cele șapte stele sunt îngerii celor șapte biserici; și cele șapte sfeșnice sunt șapte biserici.” (Apocalipsa 1, 20). „Ci, că în zilele în care îngerul al șaptelea va suna din trâmbița lui, se va sfârși *taina* lui Dumnezeu, după vestea bună vestită de El robilor Săi, prorocilor.” (Apocalipsa 10, 7). Și îngerul mi-a zis: „De ce te miri? Îți voi spune *taina* acestei femei și a fiarei care o poartă și care are cele șapte capete și cele zece coarne. (Apocalipsa 17, 7). Prin urmare este foarte adevărat că sunt foarte mulți care sunt extrem de dornici să afle cum se v-a sfârșii lumea. Dumnezeu a descoperit acest lucru acum 2000 de ani Sfântului Ioan Teologul. În zilele noastre sunt foarte mulți care susțin că în sine sfârșitul lumii nu are cum să fie o taină fiindcă oamenii de știință și savanții ne vor spune tot ceea ce trebuie să știm despre acest lucru. Este bine să știm că tainele lui Dumnezeu sunt extrem de bine ținute și ele nu sunt dincolo de cunoașterea științifică.

9 Michel Laroche, *La voie du silence dans la traditios du Peres du desert* (Edition Albin Michael, 2010).

DUMNEZEU CA TAINĂ ÎN MISTICA CREȘTIN ORTODOXĂ

Atunci când vorbim despre mistici sunt foarte puțini dintre noi care știu cum să situeze acest cuvânt. Acest lucru este așa fiindcă în sens real nu există nici un fel de profesie de mistic. Nu am auzit pe nimeni să ne spună că este de profesie mistic. Totuși, trecutul și istoria au cunoscut mai mulți mistici. Cine sunt prin urmare misticii? Misticii sunt cei care sunt conștienți de taina lui Dumnezeu. În secolul al XIV-lea acest lucru a devenit o mare dispută a timpului. Este vorba de Sfântul Grigorie Palama și scolasticul Varlaam din Calabria care susțineau puncte de vedere diferite. În timp ce Sfântul Grigorie Palama susținea că ființa lui Dumnezeu este incongnoscibilă și inaccesibilă omului, scolasticul Varlaam din Calabria susținea că acest lucru este posibil, mai bine spus că omul poate ajunge să cunoască ființa lui Dumnezeu. Mai multe sinoade ortodoxe au fost convocate și în cele din urmă s-a decis că ființa lui Dumnezeu este inaccessibilă omului. Pentru acest motiv spunem că Dumnezeu este o taină. Deși acest lucru ajunge să fie cunoscut de mai multe lume sunt puțini cei care ajuns să fie denumiți mistici în adevăratul sens al cuvântului. Misticii sunt prin urmare cei care sunt conștienți de faptul că Dumnezeu este o taină. Taina lui Dumnezeu este un lucru care este leitmotivul prin care trăiesc mai toți misticii creștin ortodocși. Prin urmare, cei care ajuns să trăiască în profunzime taina lui Dumnezeu ajuns să fie denumiți ca și mistici. După cum am spus, acest lucru nu este o profesie ci este un adevăr religios care ajunge să fie trăit sau mai bine spus experimentat de cei care devin conștienți de faptul că Dumnezeu este o taină.¹⁰

Prin urmare este foarte adevărat că pe cale rațională omul ajunge să își dea seama de faptul că Dumnezeu este o taină sau mai bine spus că omul nu poate ajunge să cuprindă existența lui Dumnezeu. Acest lucru este un fapt cât se poate de evident. Totuși, omul are mai multe întrebări care se leagă foarte mult de ceea ce este existența lui Dumnezeu. În primul rând omul devine conștient că existența lui nu poate fi posibilă fără de o existență ultimă sau supremă. Acest lucru este așa fiindcă omul își dă seama că trebuie să fie o cauză superioară care l-adus din neființă la ființă. Acest lucru este o realitate pe care omul o trăiește concret în viața de zii cu zii. În acest sens, ortodoxia și la fel de bine mistica creștin ortodoxă a ajuns să facă distincție dintre cunoașterea catafatică și cunoașterea apofatică a lui Dumnezeu. Ce sunt aceste cunoașteri și mai ales cu ce se leagă ele de cunoașterea mistică? Cunoașterea catafatică sau cunoașterea pozitivă este cea care ne spune că Dumnezeu este tot ceea ce putem afirma despre El că există la nivel superlativ. În acest sens Dumnezeu este: frumusețe, înțelepciune,

10 Un alt lucru care ne spune că Dumnezeu este o taină este faptul că Dumnezeu este nevăzut ochilor fizici. Nimeni dintre noi cei vii de azi din secolul al XXI-lea nu l-a văzut pe Dumnezeu cu ochii fizici. Acest lucru este un fapt care ne spune că fără doar și poate Dumnezeu este o taină și la fel de bine existența Lui ține de domeniul sau de lumea misticii creștin ortodoxe. Acest lucru este un adevăr pe care îl experimentează toți cei vii sau toții oamenii care tăiesc în această lume. Taina lui Dumnezeu este o realitate pe care trebuie să o avem în vedere și de care trebuie să ținem cont. Totuși, Dumnezeu ajunge să fie cunoscut de om pe care deductivă sau mai bine spus prin ceea ce teologia denumeste ca și revelația naturală. Ce este această revelație naturală? Revelația naturală ne spune că ceea ce există trebuie să aibă o cauză. Această cauză a tot ceea ce există nu poate să fie decât Dumnezeu. Existența lui Dumnezeu prin urmare se definește pentru om în primul rând ca și cea care a creat tot ceea ce există. Este bine să știm acest lucru mai ales în zilele noastre când sunt puțini interesați de mistică.

bunătate, cunoaștere, eternitate și enumerarea ar putea continua. Cunoașterea apofatică este cea care ne spune că Dumnezeu fiind supranatural, tot ceea ce putem afirma în sens pozitiv despre El este depășit fiindcă Dumnezeu este mult mai mult decât ceea ce îi poate atribui mintea umană. Această cunoaștere apofatică a primit și numele de cunoaștere negativă. Acest lucru nu înseamnă că Dumnezeu nu este nimic din calitățile pe care i le-am atribuit ci El este mult mai mult decât atât. Acest lucru este ceea ce face posibilă cunoaștere mistică. La un anumit nivel este foarte adevărat că cunoașterea apofatică se înrudește și se aseamănă cu cunoașterea mistică. Misticul creștin ortodox este prin urmare, persoana care are o accesare cât se poate de personală la cunoașterea lui Dumnezeu. După cum am spus, misticul creștin ortodox este conștient că Dumnezeu este o taină și la fel de bine el ajunge să trăiască și la fel de bine să experimenteze această taină. Prin urmare, misticul este cel care este conștient că nu este destul numai să ajungem la o cunoaștere teroretică a faptului că Dumnezeu este o taină ci el ajunge să trăiască această taină sau mai bine spus ajunge să trăiască în această taină.¹¹

Se spune că într-o familie foarte bogată trăia un băiat extrem de răsfățat. Acesta nu se dădea înapoi de la nici o dorință care o avea. Într-o zi el se juca cu cățelușii prin curte, când la poară a putut vedea un al copil de aceeași vârstă cu el care era foarte prost îmbrăcat. Părea un cerșetor. Cu multă nepăsare copilul răsfățat l-a întrebat:

- Ce vrei?
- Nu vrei să mă lași să mă joc și eu cu tine?
- Nu. Pleacă de aici.
- De ce? Nu ți-am greșit cu nimic.
- Nu vezi ce murdar ești?
- Nu ai vrea să mă ajuți și pe mine cu puțină mâncare? Îmi este foame.
- Nici vorbă.
- Te rog.
- Pleacă nu auzi?

Trist micul copil cu hainele murdare și ponosite a plecat. La puțin timp copilul răsfățat a ieșit să se joace pe afară. Lângă o mlaștină a putut vedea un măr cu mere rumene și numai bune de mâncat. S-a întins să i-a un măr dar s-a dezechilibrat și a căzut în mlaștină. A început să strige:

- Ajutor, ajutor, ajutor!!!

Puțin timp nu a văzut pe nimeni și credea că v-a murii în mlaștină când dintr-o dată a simțit o mână care îl prinde și în trage afară din mlaștină. Când s-a uitat la cine l-a salvat a putut vedea că era acel băiat mic cerșetor care a fost pe la el și i-a cerut ajutorul. Acesta i-a spus:

- Ei, cine este acum murdar dintre noi?
- Eu sunt.
- Ai fii putut să mă ajuți dar nu ai făcut-o.
- Așa este. Am fost rău.

Se spune că cei doi copii au devenit prieteni și de atunci erau nedespărțiți. Copilul răsfățat a învățat o lecție cât se poate de bună și de atunci era mult mai atent cu cei din jur.

Am spus această întâmplare care ne vine din lumea celor mici pentru a demonstra că acest lucru are loc în mai multe situații și cu noi. Nu prea vrem să știm de misticii

11 Vasile Andru, *Mistici din Carpați: și alți oamenii slăviți din istoria mântuirii* (Editura Mistica, 2013; 3 volume).

creștin ortodocși la fel cum copilul răsfățat nu a voit să știe de micul cerșetor care a ajuns în cele din urmă să îi salveze viața. Este adevărat că atunci când vedem cărți de mistică creștin ortodoxă de mai multe ori evităm să le citim fiindcă ni se pare că ele sunt o pierdere de vreme. Poate acesta este motivul pentru care sunt atât de puține cărți de mistică creștin ortodoxă. Lumea secolului al XXI-lea ajunge în cele mai multe situații să desconsidere tot ceea ce avem din mistica creștin ortodoxă. Acest lucru este așa fiindcă mistica este considerată de cele mai multe ori cât se poate de nepotrivită și plictisitoare.¹² În cele din urmă sunt mai mulți care consideră că a fi interesați de mistică este un lucru cât se poate de tautologic. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă în sine nu avem cum să fim interesați de ceea ce este mistic sau mai bine spus de ceea ce este tainic. Acest lucru este așa fiindcă nu vom ajunge niciodată să cunoaștem ceea ce este tainic și mistic. Sfinții părinți ai ortodoxiei nu sunt de aceeași părere. Ei ne spun că în sine putem să fim interesați de mistică și de ceea ce este mistica. Acest lucru este așa fiindcă sunt mai multe metode de a ajunge să cunoaștem care sunt tainele lui Dumnezeu. Una dintre cele mai cunoscute forme de a intra în contact sau în legătură cu Dumnezeu este rugăciunea. Este foarte adevărat că rugăciunea este la un anumit nivel comunicare cu Dumnezeu. Ajungem să comunicăm cu Dumnezeu și este bine să știm acest lucru. Prin urmare, deși este nevăzut Dumnezeu ajunge să fie accesibilă nouă prin rugăciune. Este un lucru și un fapt pe care l-au experimentat mai mulți oameni duhovnicești și la fel de bine mai mulți mistici. În acest sens este foarte adevărat că taina lui Dumnezeu este un lucru pe care ajungem să îl sondăm și la fel de bine să îl tărim cât se poate de concret și la fel de bine acest lucru este o invitație pe care trebuie să o avem în vedere.¹³

Prin urmare, ceea ce afirmă ortodoxia este că Dumnezeu cunoscut prin lucrările sau prin faptele Sale dar El nu v-a putea fi cunoscut niciodată în esența Lui. Acest lucru ne spune că trebuie să știm că Dumnezeu este o taină veșnică sau mai bine spus o taină care există pentru totdeauna. Acest lucru a fost afirmat în mai multe locuri nu numai din Biblie dar și din cărțile sfinților părinți. În secolul al XXI-lea se resimte fără doar și poate o reafirmare și o conștientizare cât se poate de efectivă acestui mare adevăr. Trăim într-o lume care este dominată de conceptul că totul are o explicație științifică. În acest sens, sunt mai mulți care ne spun că teologia este o știință ca oricare alta. Pentru acest motiv teologia este de mai multe ori desconsiderată și considerată un fel de lucru care este egal sau de ce nu chiar mai inferior decât știința. Este bine să știm că acest lucru este fals. Sfântul Grigorie Teologul ne spunea în secolul al IV-lea că teologia este „știința științelor și arta artelor.” Prin urmare, este foarte adevărat că putem ajunge la o anumită cunoaștere științifică a lui Dumnezeu dar acest lucru nu este totul sau tot ceea

12 Adevărul este că marea majoritate dintre noi suntem ignoranți în ceea ce privește mistica fiindcă nu voim să devenim în nici un fel mistici. Mistica este pentru secolul al XXI-lea o pierdere de vreme. De ce să căutăm ceea ce este ascuns sau ceea ce este o taină? Acest lucru este un fapt pe care mai multă lume nu îl i-a în considerare. Totuși, putem vedea că în secolul al XXI-lea sunt mai mulți care sunt atrași de mistică și de elementul mistic. Acest lucru nu poate să nu ne lase indiferenți. Sunt mai mulți care sunt atrași de lumea mistică fiindcă ei sunt conștienți că mistica în sine vine de la Dumnezeu. Este o realitate pe care nu putem să o trecem cu vederea și pe care trebuie să o avem în vedere. Mistica este un lucru care de mai multe ori aduce mulțumire și un sentiment cât se poate de plăcut celor care ajung să fie interesați de ea.

13 Craig Alan Satterlee, *Ambrose of Milan's Method of Mystagogical Preaching* (Minnesota, 2002).

ce poate fii cunoscut despre Dumnezeu. Sunt mai mulți în secolul al XXI-lea care se întreabă dacă cunoașterea lui Dumnezeu este o cunoaștere științifică? Adevărul este că acest lucru este fals. Cunoașterea lui Dumnezeu nu este o cunoaștere științifică fiindcă Dumnezeu este mai presus de orice știință fiindcă El este Cel care a lăsat sau mai bine spus a creat toate științele. Științele sunt intrumente care au fost lăuate de Dumnezeu omului pentru a îi fii de folos cât timp trăiește în această lume. Ele nu ajung însă să îl exprime integral pe Dumnezeu. Pentru acest motiv spune că Dumnezeu ține mai mult de cunoașterea mistică.¹⁴

Sunt mai mulți care ne spun că pentru secolul al XXI-lea mistica este un lucru cât se poate de demodat și neactual. De ce este acest lucru așa? Fiindcă mistica creștin ortodoxă este un lucru care se fondează pe texte arhaice care vin din secole diferite de cel de al nostru. De mai multe ori ni se spune că în realitate prioritățile secolului al XXI-lea ar trebuie să fie colonizarea spațiului cosmic, că omul ar trebuie să fie interesat mai multe de tehnică și de ce beneficii ar putea ea să ne aducă, că omul trebuie să fie concentrat pe cum poate să își creeze condiții de viață din ce în ce mai bune. Aceste lucruri și multe altele sunt cele care ne spune că nu avem timp să ne concentrăm pe mistica creștin ortodoxă. În secolul al XXI-lea mistica creștin ortodox este adevărat că este un subiect de periferie al lumii în care trăim. După cum se poate vedea sunt foarte puțini cei care sunt realmente interesați de mistică. Unul dintre principalele motive este faptul că se consideră că mistica este un lucru care nu își are rostul în lumea noastră. Marea majoritate a lumii noastre are impresia că Dumnezeu nu este o taină și prin urmare El nu intră sub incidența misticii creștin ortodoxe. Este bine să știm că acest lucru este o realitate care nu poate fii considerată ca și adevărată. Tot ceea ce știe omul secolului al XXI-lea despre Dumnezeu este pe cale deductivă din univers și natură și la fel de bine din descoperirile pe care le-au avut sfinții lui Dumnezeu. Prin urmare, în secolul al XXI-lea există mai multe elemente mistice în ceea ce privește cunoașterea lui Dumnezeu. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl știm și la fel de bine nu trebuie să îl ignorăm. Cunoașterea lui Dumnezeu este un fapt care nu poate să rămână fără de implicații mistice în lumea noastră de secolul al XXI-lea. Marile adevăruri religioase ale lumii noastre în mai multe situații sunt derivate din cunoașterea mistică. Mistica este un lucru cât se poate de actual pentru secolul al XXI-lea dar vom vedea în rândurile care vor urma că nu orice fel de mistică este actuală sau mai bine spus nu orice mistică este bună pentru noi. Aceste lucruri sunt realități care țin de modul în care este centrată menalitatea generică a secolului al XXI-lea. După cum am spus, marea majoritate a celor din secolul al XXI-lea sunt sceptici în ceea ce privește mistica creștin ortodoxă fiindcă această mistică este văzută ca fiind ineficientă sau mai bine spus nepotrivită cu timpurile pe care le trăim. Nu se poate câștiga nici un ban din mistică și acest lucru este un fapt care spune foarte mult pentru omul secolului al XXI-lea care

14 În sine este de amintit aici că fără doar și poate cunoașterea mistică nu este o cunoaștere rațională. Acest lucru nu înseamnă că cunoașterea mistică este irațională ci mai mult ea este o cunoaștere suprarățională. Este bine să avem acest lucru în vedere într-o lume care se teme de mistici și de mistică. A vorbii de mistică în secolul al XXI-lea este un lucru cât se poate de nepotrivit și nefamiliar. Acest lucru este așa fiindcă acest secol al cu totul alte priorități decât cele mistice. În cele din urmă, ține de noi dacă vom ajunge să facem din mistică un lucru accesibil și la fel de bine un lucru popular. Adevărul este că în secolul al XXI-lea mistica creștin ortodoxă nu este un lucru popular și la fel de bine este privit de mai multă lume ca și o realitate ingrată a existenței și a realității. Trebuie să facem din mistica creștin ortodoxă un lucru accesibil lumii secolului al XXI-lea și acest lucru este bine să fie știut de cât mai multă lume.

este un om orientat în spre câștig imediat. Este foarte adevărat că mistica creștin ortodoxă nu răspunde nevoilor noastre de câștig imediat și nici marilor corporații economice din secolul al XXI-lea. Acest lucru nu trebuie însă să ne facă însă să ne pierdem interesul și atenția față de cunoașterea mistică. Cunoașterea mistică și mistica creștin ortodoxă este un lucru care este actual pentru noi fiindcă ea este cea care ne oferă răspunsuri la marile problematice cu care ne confruntăm.¹⁵

Se spune că cu mulți ani în urmă a trăit un rege puternic și înțelept. Acest rege se plimba în liniște prin grădinile palatului său când dincolo de zidurile grădinii a putut auzii tânguire și plângere. S-a dus afară să vadă ce este. A putut vedea că lumea era săracă și slabă. Oamenii trăiau în nevoi și în foamete. Chiar un copil era flămând lângă porțile palatului. Regele i-a dat bani să își cumpere de mâncare. Apoi regele a intrat în palat și a chemat pe toți sfetnicii săi. Aceștia s-au adunat în camera tronului. Regele a început:

- V-am adunat aici pentru un motiv pe care toții îl știți.
- Ce motiv? A întrebat prefăcut unul dintre sfetnici.
- Situația regatului meu nu mai poate continua așa.
- Adică cum?
- Oamenii mei mor în sărăcie și în foame în timp ce voi aveți atâta aur ca să vă contruiți fiecare o casă se aur.
- Ce vrei să spui mărite rege?
- De azi înainte vă ve-ți îngrijii ca nimeni să nu o mai ducă rău în regatul meu.
- Așa vom face, au răspuns cu viclenie sfetnicii.

Sfatul regal s-a încheiat și sfetnicii au plecat fiecare în treaba lui. A trecut mai multă vreme dar ceea ce regele a putut vedea a fost că în regatul său nu s-a schimbat nimic. Oamenii mureau de foame, alții trăiau în sărăcie, alții nu aveau de muncă, alții treabuiau să cerșească. Regele s-a mâniat și i-a chemat din nou pe sfetnicii săi în sala tronului. Aceștia au venit din nou și regele a început să le spună:

- V-am adunat aici cu scopul de a spune ultimele mele decizii.
- Ce decizii maiestate?
- V-am spus să vă ocupați de nevoile poporului dar voi nu v-ați ocupat. Așa că vom proceda după cum urmează.
- Cum vom proceda maiestate?
- Pentru fiecare sărac care moare de foame în împărăția mea unul dintre voi v-a fii executat.

Sfetnicii regelui s-au speriat și se spune că din acel moment în regatul acela nimeni nu a mai murit și nici nu a mai făcut foame.

Întâmplarea de mai sus se potrivește și cu timpurile care le trăim sau mai bine spus cu secolul al XXI-lea. Sunt foarte mulți savanți, oamenii de știință sau cercetători științifici care de mai multe ori își i-au legământul că vor sta și vor judeca mai bine și mai amănunțit marile adevăruri pe care le avem din lumea misticii dar ceea ce putem vedea este că acest lucru nu se întâmplă.¹⁶ Misticul este prin urmare persoana care este conștientă de taina lui Dumnezeu și de faptul că tot ceea ce cunoaște omul despre Dumnezeu este numai o parte a adevărului. Acest lucru este adevărat și pentru acest motiv sunt mai mulți care consideră că prezența misticilor creștin ortodocși în secolul al XXI-lea nu este un lucru convenient și la fel de bine este cât se poate de neoportun. Sunt din ce în ce mai multe voci în secolul nostru care ne spun că nu trebuie să facem nici un fel de loc în viața noastră pentru cuvintele și experiențele misticilor. Acest lucru

15 Sfântul Nectarie din Eghina, *Zece cuvântări la Postul Mare* (București, 2010).

este așa fiindcă misticii nu fac decât să ne îndepărteze de la calea științei. Sunt mai mulți care consideră că prin știință nu mai avem nevoie de religie. Fără să mai avem nevoie de religie nu mai avem nevoie nici de mistica creștin ortodoxă care este legată de religie. Așa se face că figura misticului creștin ortodox este una inconvenientă în secolul al XXI-lea și la fel de bine pe misticul creștin ortodox îl găsim undeva la periferia societății noastre. De ce este acest lucru așa? Fiindcă misticii ne spun lucruri pe care nu voim să le auzim. Misticii creștin ortodocși sunt cei care ne spun că Dumnezeu este o taină și că nu poate fi taină mai mare ca și Dumnezeu. Omul secolului al XXI-lea care este mândru de descoperirile științifice și de gradul de lux pe care îl poate oferi lumea din jur nu dorește să afle acest lucru.¹⁷

Ceea ce trebuie să știm este că omul secolului al XXI-lea are o înțelegere cât se poate de greșită și uneori de desfigurată a ceea ce este mistica creștin ortodoxă. Pentru mai multă lume mistica este identică cu misticismul. Misticismul este o lume a superstițiilor care ne spune că dacă într-o zi dacă o pisică neagră ne trece strada în acea zi vom avea ghinion sau dacă într-o zi ne întâlnim cu un preot în acea zi lucrurile nu ne vom merge bine. La fel de bine sunt mai mulți în secolul al XXI-lea care confundă mistica cu magia și ocultismul. Acest lucru are loc la o scară mare și este bine să fim conștienți de el. Ceea ce trebuie să știm este că mistica este un lucru cât se poate de firesc și care are de a face cu tot ceea ce ne vine din lumea religiei. În secolul al XXI-lea încă mai există mentalitatea care a apărut în secolul al XX-lea că religia este „opium pentru popor” și la fel de bine religia este un lucru care în nici un caz nu poate răspunde la marile probleme cu care se confruntă lumea secol al XXI-lea. În alte cuvinte sunt mai mulți în secolul al XXI-lea care sunt tributari mentalității marxiste și sovietice din secolul al XX-lea. Ceea ce trebuie să știm este că secolul al XXI-lea este un secol distinct de secolul al XX-lea care deși moștenește mai multe lucruri din secolul al XX-lea are o traiectorie și un drum diferite. Este bine să știm acest lucru și la fel de bine trebuie să îl avem în vedere. Deși se spune că „istoria se repetă” avem motive să credem că istoria nu se va mai repeta în secolul al XXI-lea. Sunt mai mulți care ne spun că în ceea ce privește amenințarea atomică nimic nu s-a schimbat din secolul al XX-lea în spre secolul al XXI-lea. Adevărul este departe de a fi acesta. Sunt mai multe lucruri care ne spun că secolul al XXI-lea nu va fi atât de mult un secol al amenințărilor nucleare. La început de secol al XXI-lea sunt mai mulți care își pun mai speranțe în cercetările astronomice: va ajunge omul pe planeta Marte sau pe alte planete ale

16 Sunt mai mulți savanți în zilele noastre care sunt extrem de sceptici în ceea ce privește mistica fiindcă ei ne spune că mistica nu este un lucru care se bazează ca și știința pe rațiune și pe logică. Acest lucru după cum am arătat mai sus este un lucru care este numai parțial adevărat. Am demonstrat în rândurile de mai sus că înseși existența tainică a lui Dumnezeu este cea care stă la baza misticii. Prin urmare este bine să știm ceea ce este mistica și modul în care se manifestă ea. Este bine să știm că mistica este un lucru care vine de la Dumnezeu care își alege un om vrednic căruia să îi facă descoperiri mistice. În acest sens ori spunem descoperiri tainice sau descoperiri mistice acest lucru este un fapt care este identic. Este bine să știm ceea ce este și modul în care se manifestă mistica și care sunt urmările ei. Mistica este în acel sens principala metodă de a accede la Dumnezeu, în timp ce știința este doar o metodă complementară de a îl ajuta pe om în viața lui pe acest pământ.

17 Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *Iisus Hristos, Pantocrator* [Tratat de Teologie Dogmatică Ortodoxă, Ed. IBMBOR, București, 2005].

sistemului solar? V-a ajunge omul să expoleze întreg sistemul solar? V-a ajunge omul să călătorească cu viteza luminii? V-a ajunge omul să înfrângă definitiv cancerul? V-a ajunge omul să descopere inteligența artificială? V-a ajunge omul să creeze roboți sau droizi cu conștiință? Toate aceste lucruri sunt mai mult scenarii care parcă provin dintr-o carte științifico-fantastică. Adevărul este că problemele ridicate mai sus sunt cele care stau în subconștientul mai multor contemporani de ani noștri din secolul al XXI-lea. Acest secol după cum putem vedea este un secol care până în prezent nu a venit cu nimic extraordinar. Sunt mai mulți care ne spune că în realitate nu există nici un fel de diferență dintre secolul al XX-lea și secolul al XXI-lea. Acest lucru evident este fals. Secolul al XXI-lea este un secol în care informația circulă extrem de repede. Acest lucru crează climatul unei lumii care numai aparent este avidă de informație. De ce spunem că numai aparent lumea este avidă de informație? Acest lucru este așa fiindcă informația din secolul al XXI-lea care circulă extrem de repede nu crează sentimentul unei solidarități umane. Mai bine spus informația nu ne face să ieșim unii în întâmpinarea altora ci de mai multe ori ea ajunge să creeze rivalități.¹⁸

Ceea ce mai multă lumea nu i-a în considerare este faptul că mistica este un lucru care ne leagă de Dumnezeu și la fel de bine nu se poate vorbi de mistică fără să o vedem ca și un lucru care provine din religie. Sunt mai mulți care consideră că mistica creștin ortodoxă nu are nimic de a face cu religia. Vom vedea că acest lucru nu este adevărat. Mistica creștin ortodoxă este o parte din religie și acest lucru este un fapt care trebuie să îl avem în vedere foarte bine. Pentru mai multă lume din secolul al XXI-lea mistica este un lucru care trebuie trăit în mediul industrial și în cel cibernetic și acest lucru evident schimbă pentru mai multă lume ceea ce este înțelesul tradițional al misticii și a modului în care este ea concepută. Ceea ce este greu de realizat în secolul al XXI-lea este faptul de a îi covinge pe semenii noștri că mistica creștin ortodoxă este un lucru care nu și-a pierdut din actualitate. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă sunt mai mulți care consideră că proorocii și apostolii din trecut care au avut puternice experiențe mistice nu mai sunt actuali pentru secolul al XXI-lea. Trăim într-un secol al globalizării și al sateliților și toate speranțele noastre trebuie să vină din ceea ce ne poate oferi lumea științifică. Evident, acest lucru este fals. De ce este acest lucru fals? Fiindcă omul are nevoie de ceea ce am putea denumi ca și o „legătură” (religie) cu Dumnezeu. Această legătură este un fapt care nu poate fi negat și este bine să îl știm. Prin ontologia lui omul se simte legat de Dumnezeu și el devine frustrat atunci când i se cere să fie legat numai de această lume și să îl excludă pe Dumnezeu. Mare parte a mentalităților secolului al XXI-lea sunt orientate în spre acest mod de gândire și este bine să știm că nu acesta este adevărul. Omul trebuie să fie legat de Dumnezeu și la fel de bine tot ceea ce trăiește el trebuie să fie în funcție de această legătură.¹⁹

18 Sunt mai mulți care ne spune că evoluția sau avensarea este un lucru care trebuie să fie făcut sau are cele mai bune șanse să se facă acolo unde există concurență și competitivitate. Acest lucru este un fapt care este tributar secolului al XX-lea când Statele Unite și Uniunea Sovietică erau în concurență pentru explorarea spațiului cosmic. Este bine să știm că în sine timpurile s-au schimbat. Este foarte greu de acceptat pentru mai multă lume că trăim într-un noi secol sau mai bine spus într-o nouă epocă. Această epocă nu ne placă să o concepem ca fiind una mistică. Acest lucru este fără doar și poate un fapt care nu este în nici un fel una care ne leagă de Dumnezeu.

19 Mircea Eliade, *Nașteri mistice* (București, 2013, reeditare).

Dupa ce a mâncat câteva ceasuri pe câmp, un țăran s-a așezat la umbra unui pom să se odihnească. Deodată, lângă el a venit în zbor o rață sălbatică și s-a oprit chiar alături, să ciugulească boabele căzute pe ogor. Ușor, țăranul și-a scos căciula și zdup a prins pasărea.

- Ce noroc pe capul meu, și-a zis. O să fac un foc de vreascuri și o să prăjesc rața asta. Să vezi ce bună o să fie!

Dar în timp ce încerca să scoată pasărea de sub căciula, aceasta se strecură repede pe lângă mâna omului și ridicându-se imediat în zbor, dusă a fost. Privind cu necaz după ea, țăranul a mai zis:

- O, ce suflet bun am! Sper ca Dumnezeu să vadă cum m-am îndurat de pasărea aceasta, dându-i drumul, și să mă răsplateasca pentru binele pe care l-am făcut!

Întâmplarea de mai sus se leagă mai mult de ceea ce este și de modul în care se manifestă ipocrizia. Acest lucru este de mai multe ori prezent în mentalitatea secolului al XXI-lea. Nu dorim să spunem că acest secol este ipocrit ci dorim să spunem că acest secol este unul în care mai mulți sunt cât se poate de schimbători și dornici de a câștiga indiferent de situație și de context. Este bine să știm că acest gen de mentalitate este unul negativ și trebuie să facem orice putem pentru a ne i ne împotrivi. Sunt mai mulți care sunt cât se poate de neîncredători față de mistici. La ce bun misticii? La ce bun mistica creștin ortodoxă? Când văd că mistica și misticii dau rezultate, ei ajung să fie cât se poate de favorabili misticii și misticilor. Acest lucru evident nu este bun și trebuie să ne ferim de el. Mistica creștin ortodoxă este cea care după cum am arătat îl face pe om conștient de taina lui Dumnezeu. Este mistica creștin ortodoxă care ne spune că Dumnezeu este cea mai mare taină din toate câte există. Acest lucru trebuie să îl știm. Totuși, Dumnezeu nu este o taină absolută. Omul după cum am vorbit mai sus poate ajunge să cunoască unele lucruri despre Dumnezeu. Acest fapt este o realitate pe care mai mulți dintre noi am experimentat-o. După cum am spus, mistica creștin ortodoxă este cea care ne face conștienți de taina lui Dumnezeu. Dumnezeu rămâne taină a tainelor fiindcă El este mai presus de tot ceea ce există. Știm despre Dumnezeu că este pretudindeni și nicăieri. Dumnezeu este prezent în orice loc și El este concomitent absent din orice loc. Aceste lucruri ne spun că Dumnezeu este taina supremă a lumii. Este bine să știm că în sine există o diferență dintre taină și mister. Taina este un lucru care se leagă de lumea supranaturală sau mai bine spus de metafizică în timp ce misterul în cele mai multe situații este un lucru care ține de lumea contingentă. Taina și misterul sunt două cuvinte sinonmine dar ele au sensuri care pot fi diferite unul față de altul.²⁰

Prin urmare, este bine să știm că atunci când vorbim de Dumnezeu ca și taină ajungem la mistica creștin ortodoxă. Este foarte adevărat că există mai multe mistici

20 Este prin urmare adevărat că nu trebuie să asociem misterul cu mistica. Acest lucru este așa fiindcă mistica se referă foarte mult la tainele lui Dumnezeu. În acest sens trebuie să fim conștienți tainele lui Dumnezeu nu sunt mistere în sensul unui oraș pe care nu îl cunoaștem sau o unui furt pe care nu îl putem elucida. Există prin urmare o strânsă legătură dintre taină și mistică dar acest lucru este bine să fie văzut ca și o realitate care se referă la religie. Religia este un lucru care de mai multe ori se lovește de taină fiindcă sunt lucruri care nu pot fi cunoscute sau mai bine spus lucruri pe care Dumnezeu nu le-a descoperit. Este bine să știm că Dumnezeu este sursă a cunoașterii. Prin urmare, Dumnezeu este Cel care lasă să cunoaștem ceea ce este folositor pentru noi. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere într-o lume care tinde să autonomizeze cunoașterea ca și un lucru care în sine nu provine de la Dumnezeu.

false în lumea noastră. Sunt în acest sens mai mulți care susțin lucruri false în ceea ce privește mistica. Ceea ce trebuie să fim conștienți este că mistica este un lucru care ține și este definită de existența lui Dumnezeu care este o taină. Taina lui Dumnezeu este un lucru care numai parțial omul ajunge să îl cuprindă sau să îl înțeleagă. Acest fapt este o realitate pe care de mai multe ori lumea de azi tinde să o ignore. Pentru a ști dacă o mistică este autentică sau mai bine spus parțial autentică trebuie să știm dacă ea este una care Îl consideră pe Dumnezeu o taină. Nu Îl vedem pe Dumnezeu și pentru acest motiv mistica este un lucru care ne face să cuprindem această experiență. Mistica autentică este mistica ce ajunge să Îl considere pe Dumnezeu o taină. Mistica ce afirmă că Dumnezeu nu este o taină este o mistică falsă și este bine să știm acest lucru. Mistica după cum am vorbit mai sus este o disciplină religioasă dinamică. Acest lucru este așa, fiindcă cu cât omul dorește să Îl cunoască pe Dumnezeu cu atât mai mult el realizează taina lui Dumnezeu. Despre această taină a lui Dumnezeu și a lui Hristos ne spune un tropar care se cântă în săptămâna patimilor și la fel de bine în rugăciunile de împărtășanie: „Cinei Tale celei de taină astăzi Fiul lui Dumnezeu mă primește că nu voi spune vrășmașilor Tăi *taina* Ta. Nici sărutare îți voi da ca Iuda ci ca tâlharul mărturisindu-mă strig: pomenește-mă Doamne când vei venii întru împărăția Ta.”²¹

Prin urmare ceea ce trebuie să știm este că atunci când vorbim despre Dumnezeu nu facem nimic altceva decât să avem în față un paradox: Dumnezeu este cunoscut și la fel de bine El este o taină. Acest fapt trebuie să ne spună că în ceea ce Îl privește pe Dumnezeu nu avem de a face cu un lucru obișnuit. Este în acest sens adevărat că taina lui Dumnezeu este un fapt pe care trebuie să Îl cunoaștem și să Îl avem în vedere. Taina lui Dumnezeu este un lucru pe care îl afirmă toți sfinții. Acest lucru după cum am spus este bine să fie înțeles în adevăratul sens sau mai bine spus în adevăratul context. Taina lui Dumnezeu este un lucru care se manifestă în această viață prin faptul că omul ajunge să înțeleagă că Dumnezeu este infinit. Infinitatea lui Dumnezeu este ceea ce ne duce la concluzia că ceea ce cunoaștem despre Dumnezeu este parțial. Parțializarea cunoașterii lui Dumnezeu este un fapt care trebuie să fie bine înțeles. Faptul că Dumnezeu nu poate fi cunoscut în ființa lui nu înseamnă că trebuie să fim ignoranți în ceea ce Îl privește pe Dumnezeu. Sunt mai mulți care evident din lene nu doresc să Îl cunoască pe Dumnezeu. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă după cum am spus cunoașterea lui Dumnezeu nu este orice fel de cunoaștere ci ea este o cunoaștere mistică. Este bine să știm acest lucru și la fel de bine trebuie să fim conștienți de el. Taina lui Dumnezeu după cum am vorbit în rândurile de mai sus este un lucru care se manifestă prin ceea ce este sau prin ceea ce este definit ca și mistica creștin ortodoxă. Acest lucru este ceea ce definește și ceea ce conturează mistica creștin ortodoxă de alte mistici ale lumii. După cum am spus, trebuie să știm diferența dintre mistica adevărată și ceea ce este mistica falsă. Sunt mai multe mistici false și acest lucru este un fapt pe care nu putem să îl ignorăm. Mistica este un fapt pe care mai multă lume nu știe unde să îl clasifice. Ceea ce este și mai trist este că în schema de valori a secolului al XXI-lea mistica creștin ortodoxă ocupă un loc ultim dacă nu periferic după cum am făcut referință mai sus. Sunt mai mulți care ne spune că secolul al XXI-lea ar fi un secol pierdut dacă s-ar concentra sau mai bine spus s-ar axa pe ceea ce este mistica creștin ortodoxă. Acest lucru este așa fiindcă timpurile noastre ne confruntăm cu alte tipuri de lăcomie: dacă până mai de mult lăcomia era un lucru privat, ea a devenit în zilele noastre un lucru care se manifestă economic. Sunt țări în secolul al XXI-lea care sunt exemple vii de lăcomie economică care nu fac decât să

21 Richard Damian Finn, *Asceticism in the greco-roman world* (Cambridge, 2009).

consume cât mai mult fără să producă nimic. Este bine să știm acest lucru pe fondul confuz al lumii de azi. La fel de bine în secolul al XXI-lea este foarte adevărat că există o criză a valorilor. Pe fondul confuz al mișcărilor sociale omul ajunge să nu mai știe care este diferența dintre valoare și non-valoare. Este bine să evităm acest lucru în zilele noastre când sunt cât se poate de mulți care nu consideră mistica creștin ortodoxă ca și o valoare.²²

Trebuie să știm că nu oricine și oricum devine un mistic. Este adevărat că sunt mai mulți mistici falși în zilele noastre sau după termenii Noului Testament „prooroci mincinoși” care evident vorbesc despre ceea ce este mistica și modul în care se manifestă ea. Mistica este un lucru care trebuie să respecte anumite exigențe pentru a fi considerată validă. În primul rând trebuie să fie centrată în jurul creștinismului și să încerce să lărgască tot ceea ce ține de creștinism. Prin urmare sau în alte cuvinte mistica trebuie să se centreze pe tot ceea ce înseamnă valorile creștine. Acest lucru evident, este negat de mai multă lume care susține că în sine a ști că Dumnezeu este o taină nu are nimic de a face cu mistica. Trebuie să știm că acest lucru este fals. În rândurile de mai sus am vorbit mai pe larg despre faptul că Biblia care este cartea de căpătâi a creștinismului face mai multe referințe la taina lui Dumnezeu și la tot ceea ce ține de existența lui Dumnezeu ca și taină. Prin urmare, acest lucru ne spune că trebuie să fim cât se poate de atenți cu ceea ce este mistica adevărată de ceea ce este mistica falsă. Acest lucru este așa fiindcă pe parcursul timpului s-au arătat mai mulți mistici falși care au ajuns să înșele pe mai multă lume. Această carte își propune într-unul din dezideratele ei principale să facă o diferență clară dintre ceea ce este mistica creștin ortodoxă și ceea ce este mistica falsă. La el de bine după cum am spus, mistica trebuie să fie ortodoxă. Termenul de ortodox evident este de mai multe ori găsit inconvenient pentru mai multă lume din zilele noastre. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă sunt mulți care nu trec de proba ortodoxiei în ceea ce privește mistica. Ce înseamnă a trece de ortodoxie în ceea ce privește mistica? Înseamnă că mistica implică cu sine tot ceea ce este ortodox.²³

Un om, trecând pe o stradă, a văzut în fața unei biserici un bătrân sărman, cerșetor, ce trăia din milostenia credincioșilor.. De bătrân, s-a apropiat o fetiță care i-a întins câțiva bănuți. Impresionat de gestul ei, trecătorul a întrebat-o pe copila:
- Spune-mi, de ce i-ai dat bătrânului bănuții tăi?

22 Pentru secolul al XXI-lea este bine să știm că există o legătură cât se poate de strânsă dintre mistică și moralitate. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă mistica este cea care îl face conștient pe om de existența lui Dumnezeu și la fel de bine de faptul că această conștiință este cât se poate de morală. Moralitatea este un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere atunci când vorbim despre mistică. Mistica creștin ortodoxă este o realitate care trebuie să fie bine înțeleasă. Acest lucru este așa fiindcă mistica și moralitatea sunt două lucruri care sunt cât se poate de înrudite. Este adevărat că ele nu sunt indentice dar sunt strâns una de alta. Prin urmare, a fi mistic înseamnă a fi un om care ești ancorat în moralitate. Cei care sunt imorali dar spun că sunt mari mistici trebuie să știm că sunt mincinoși. Nu se poate face mistică fără de moralitate. Evident acest lucru este contestat de mai multă lume din secolul al XXI-lea care susține că mistica creștin ortodoxă este sau trebuie să fie un lucru care nu are nimic ce a face cu moralitatea.

23 Arsenie Papacioc, *Singur ortodoxia* (Carte Ortodoxă, 2007).

- Știți, domnule, tatăl meu a murit, iar mama, deși muncește mult, nu prea are bani, așa că o ducem destul de greu. Dar aseară mama mi-a spus că, atunci când faci un bine, Dumnezeu te răsplătește negreșit. Așa că azi, am luat bănuții aceștia pe care i-am strâns și i-am dat bătrânului din fața bisericii. El are, cu siguranță, mai multă nevoie de ei. Iar Dumnezeu, fiindcă am făcut un bine, se va îndura și de mine.

Cucerit de bunătatea fetei, omul a întrebat-o ce își dorește cel mai mult.

- O, a spus fata, aș vrea un jachetă, că vine iarna și va fi foarte frig. Anul trecut am răcit tare de tot, fiindcă nu am umblat bine îmbrăcată, dar Dumnezeu mi-a ajutat și m-a însănătoșit. Mama a vrut să-mi cumpere o jachetă, dar e tare scump și nu se poate.

- E, uite că se poate, i-a mai spus omul. Vino cu mine!

Ajunși în fața unui magazin mare, ce se află peste drum, omul i-a cumpărat fetei o jachetă călduroasă și frumoasă. Fetița nu știa cum să-i mulțumească străinului ce se îndurase de ea.

- Vezi, i-a mai spus omul, mama ta a avut dreptate. Dumnezeu totdeauna te răsplătește pentru binele făcut. Tu l-ai ajutat pe bătrân, iar Domnul mi-a dat mie ocazia să te întâlnesc tocmai în acel ceas. Eu te-am ajutat acum pe tine, și, fi sigură, Dumnezeu îmi va ajuta și mie mai târziu, fiindcă atunci când ne ajutam unii pe ceilalți, și Dumnezeu ne ajută pe noi. Cu cât suntem mai buni și avem mai multă grijă unul de altul, cu atât Dumnezeu ne vede credința și ne ferește de rele.

Am spus această întâmplare pentru a atrage atenția asupra unui lucru fundamental: mistica creștin ortodoxă nu are menirea de a ne dezbină unii cu alții ci mai mult de a crea un sentiment sau o atmosferă de frățietate. În secolul al XXI-lea este foarte adevărat că se simte nevoie unui mediu de frățietate și colegialitate. Trăim într-o societate care în cele mai multe situații ajunge să ne compartimenteze: muncitori, intelectuali, agricultori, profesori etc. Acest lucru este cauza pentru mai multe dezbinări în secolul al XXI-lea. Sentimentul de dezbinare este extrem de prezent în acest secol. Acest lucru este așa fiindcă sunt mai multe idealuri care ajung să ne ducă pe căi străine una de alta. Sunt mai mulți care s-ar putea întreba: cum poate taina lui Dumnezeu sau faptul că Dumnezeu este o taină să ne aducă împreună sau să creeze un sentiment de frățietate și de colegialitate? Ceea ce trebuie să știm este că Dumnezeu prin existența lui nu ne duce niciodată să fim separați sau mai bine spus distanții unii de alții. Acest lucru este un fapt care a ajuns să fie experimentat de toți sfinții părinți. Taina lui Dumnezeu este un lucru care crează comuniune fiindcă ea se leagă de existența lui Dumnezeu.²⁴ După cum am vorbit mai sus, existența lui Dumnezeu este în mai multe

24 Prin urmare trebuie să știm că există o puternică legătură dintre comuniune și mistica creștin ortodoxă. Vom ajunge să facem un secol frumos numai prin comuniune. Sunt mai multe mentalități individualiste și egoiste în secolul al XXI-lea și acest lucru a putut fi atestat de mai multe ori. Ceea ce trebuie să știm este că în cele din urmă mistica creștin ortodoxă este un lucru care ne cheamă la comuniune. Pentru mai multă lume mistica creștin ortodoxă nu are nimic de a face cu comuniunea. Acest lucru este așa fiindcă ni se spune că mistica creștin ortodoxă se leagă mai mult de tainele lui Dumnezeu. Ceea ce trebuie să avem în vedere este că una dintre chemările fundamentale ale misticii este să ne aducă să trăim în unitate și în

sensuri o taină fiindcă ea este dincolo de înțelegerea minții umane. Acest lucru este ceea ce îl face pe om să fie deschis la ceea ce am denumit ca și cunoașterea mistică. Cunoașterea mistică are loc prin revelații, vedenii sau descoperiri tainice pe care Dumnezeu le face. De obicei Dumnezeu a făcut aceste lucruri mai ales cu sfinții. Sunt mai mulți sfinți care au ajuns să primească descoperiri de la Dumnezeu. Prin urmare, ceea ce trebuie să înțelegem aici este că Dumnezeu este dispus să își descopere tainele Sale celor care sunt vrednici de a coopera cu el. Acest lucru este un fapt care ne spune că Dumnezeu nu este un fel de monadă închisă. În secolul al XXI-lea trebuie să ne întrebăm dacă sensul vieții noastre este Dumnezeu și dacă suntem realmente în comuniune cu Dumnezeu. Pentru mai multă lume aceste întrebări nu au nici un rost. De ce este acest lucru așa? Fiindcă marea majoritate a oamenilor din secolul al XXI-lea nu cred realmente că este posibil să fii în comuniune cu Dumnezeu. Acest lucru este așa fiindcă Dumnezeu este nevăzut. Totuși, trecutul ne demonstrează că au fost mai multe cazuri în care Dumnezeu s-a descoperit pe sine unor persoane alese.²⁵

După cum am spus faptul că Dumnezeul este o taină este subiectul principal al misticii creștin ortodoxe. Acest lucru nu înseamnă că omul nu poate ajunge la o cunoaștere parțială a lui Dumnezeu. Au fost mai mulți care au susținut că în sine cunoașterea lui Dumnezeu este doar o iluzie fiindcă Dumnezeu este total inaccesibil. Adevărul este că Dumnezeu este o taină care se descoperă pe sine pe măsură de ce omul devine vrednic de a o descoperii. Acest lucru este unul dintre principalele motive pentru care Dumnezeu se descoperă pe Sine. Atunci când Dumnezeu se descoperă pe Sine celor care sunt vrednici acest lucru se cheamă că ei au ajuns la o cunoaștere mistică a lui Dumnezeu. Se spune că la un moment dat un episcop slujea cu mai mulți preoți la liturghie. În timp ce slujea a putut vedea că unul dintre preoți în timp de slujă era învăluit în limbi de foc. Doar episcopul putea vedea acest lucru. După ce s-a terminat liturghia episcopul i-a spus preotului cu pricina:

- Binecuvintează părinte.
- Cum tu episcop ceri binecuvântare de la mine un preot?
- Când am slujit am văzut că erai tot foc.
- Se poate slujii și altcumva? A răspuns preotul.

comuniune. De ce este acest lucru așa? Fiindcă cu cât sunt mai mulți care își dau seama că Dumnezeu este o taină cu atât mai mult aceștia vor ajunge să trăiască în unitate și în comuniune. Prin urmare, mistica creștin ortodoxă nu este una care se leagă și ne duce la dezbinare ci din contră ne unește și ne face să se înfrățim unii cu alții.

25 Radu Teodorescu, *Contemplația în viața duhovnicească a creștinului ortodox* (Cugir, 2016).

Întâmplarea de mai sus ne spune un lucru pe care eventual nu toți l-au remarcat: numai episcopul a putut vedea că preotul slujea învăluit în foc. Aceasta este ceea ce am putea denumi ca fiind o experiență mistică. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă în experiența mistică creștin ortodoxă, Dumnezeu poate descoperii unele lucruri pe care restul de oameni sau ce din jur nu le văd sau mai bine spus nu le remarcă. Unul dintre darurile cu cel mai mare impact mistic este darul înainte vederii sau a profeției. Acest dar a putut fi văzut de mai multe ori în cazul oamenilor duhovnicești și al sfinților. O întâmplare mai puțin cunoscută în acest sens o avem din viața Sfântului Cosma Etolianul din Grecia care a trăit prin secolul al XVIII-lea. Se spune că la un moment dat acest sfânt a mers în vizită la o familie. Această familie avea un copil mic. Sfântul s-a uitat mai bine la el, după care a spus familiei:

- Acest copil v-a ajunge conducătorul Greciei.

Părinții s-au bucurat de compliment. Când a ajuns mare, acest copil a ajuns cu adevărat conducător la grecilor. Sfântul a avut dreptate.²⁶

Asemenea cum pe insula Patmos, Dumnezeu a făcut descoperirea Apocalipsei Sfântului Ioan Teologul, la fel de bine Dumnezeu face anumite descoperiri anumitor persoane alese care duc o viață duhovnicească. Este bine să știm acest lucru care este trecut cu vederea de mai multe ori. Sfințenia este în mai multe sensuri un lucru care se leagă de mistica creștin ortodoxă. De ce este acest lucru așa? Fiindcă în cele mai multe situații sfințenia nu este un lucru care se vede ci el se simte. În primul rând trebuie să știm că Dumnezeu este sfânt și El este Cel care este izvor al sfințeniei. Totuși, cum putem ajunge să ne împărtășim de sfințenia lui Dumnezeu. Ajungem să ne împărtășim de sfințenia lui Dumnezeu într-un mod mistic. Este bine să avem acest lucru un vedere mai ales în zilele noastre când sunt mulți care nu cred acest lucru. După cum am vorbit mai sus, dogmatic fința lui Dumnezeu nu poate fi cunoscută, dar ceea ce face Dumnezeu în raport cu omul și cu lumea este un lucru care poate fi cunoscut. Acest lucru este bine să îl știm mai ales pe fondul unei lumii de secol al XXI-lea care nu prea își ridică sincer problema existenței lui Dumnezeu. A face mistică în secolul al XXI-lea este pentru mai mulți un lucru lipsit de sens. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă omul secolului al XXI-lea este un om pragmatic care dorește să câștige cât mai mult și cât mai repede. Este trist în acest sens că secolele trecutului cum a fost

26 Teoretic în Biserica Creștin Ortodoxă nu există o anumită practică pentru a ajunge să dobândșeti darul înainte vederii. Sfinții creștin ortodocși au ajuns la acest lucru prin multe nevoințe și multă rugăciune. Este foarte adevărat că darul înainte vederii este un lucru care este oferit de Dumnezeu. De cele mai multe ori acest dar este pus în slujba celor din jur. Este bine să știm că darul înainte vederii a fost la fel de bine prezent și în cazul proorocilor Vechiului Testament care au făcut mai multe proorociri despre venirea lui Mesia. Darul înainte vederii continuă să existe și în zilele noastre. El este foarte mult un lucru care ține de mistica creștin ortodoxă. Acest lucru este așa fiindcă Dumnezeu descoperă mai multe lucruri marilor părinți duhovnicești și aceste lucruri în cele din urmă ajung să se împlinească.

secolul al IV-lea sau secolul al XIV-lea au fost mult mai deschise în pre mistică creștin ortodoxă decât este secolul al XXI-lea. A vorbi despre secolul al XXI-lea ca și despre un secol mistic, ca și despre un secol care este puternic pătruns de taina lui Dumnezeu este pentru mai multă lume o pierdere de vreme. Acest lucru este așa fiindcă în secolul al XXI-lea omul crede că tot ceea ce are nevoie vine din lumea materială. Este prin urmare, adevărat că suntem pe punctul de a face un secol extrem de avansat în materialism. Acest proces a început din secolul al XXI-lea. Sunt realmente foarte puțini cei care își ridică problema unui secol mistic și mai ales a unui secol mistic creștin ortodox. Atracția plăcerii materiale este mult prea mare în zilele noastre ca ea să nu fie luată în considerare.²⁷

Se spune că mai de mult a fost un tânăr care este necredincios. El nu credea în Dumnezeu. Acest lucru era așa fiindcă nu avea nici un motiv să creadă în Dumnezeu. Într-o zi el se plimba pe stradă când a putut vedea un om care mergea și spunea după ce se uita în jurul lui:

- Doamne ce minuni! Doamne ce minunății!
- Ei tu? A strigat tânărul.
- Da?
- Ce este cu tine?
- Ce să fie?
- Nu ai mai văzut pomi și iarbă?
- Nu.
- Cum ești orb?
- Nu sunt orb dar am fost orb.
- Nu înțeleg.
- Până acum o săptămână am fost orb. Am făcut o operație și acum pot vedea.
- Și ce vezi?
- Văd lucruri minunate: culori, pomi, iarbă, dealuri și nori.
- Sunt chiar așa de minunate?

²⁷ Steven Fanning, *Mystics of the Christian tradition* (New York, 2001).

- Fiindcă am fost orb pot spune că sunt.
- Bine, la revedere.
- La revedere.

Tânărul necredicios a fost mișcat de acest om și dintr-o dată s-a schimbat. S-a dus la cea mai apropiată Biserică, a intrat și a înghinunchiar după care a început să se roage:

- Doamne îți mulțumesc că pot vedea această lume pe care Tu ai făcut-o și care este atât de frumoasă.

Din acea zii tânărul nu a mai fost necredincios și de devenit un credincios.

Întâmplarea aceasta ni se potrivește și nouă celor din secolul al XXI-lea. De ce? Fiindcă la fel de bine și noi suntem persoane care fiind obișnuiți cu lumea din jur nu mai ajungem să o vedem ca și operă sau creație a lui Dumnezeu. Trebuie să vină misticii creștin ortodocși să ne spună că trăim într-o lume frumoasă în care râurile se armonizează cu fluviile, fluviile cu mările și mările cu oceanele. La fel de bine există o armonie perfectă în lumea noastră a câmpiilor cu dealurile și a dealurilor cu munții. Lumea noastră este frumoasă dar adevărul este că de mai multe ori nu vedem acest lucru. Misticii creștin ortodocși sunt cei care ne spun că Dumnezeu este Cel care se ascunde în spatele acestei lumi. Este bine să știm acest lucru. Dumnezeu se descoperă pe Sine celor care doresc să Îl vadă.²⁸ Faptul că Dumnezeu nu se descoperă pe sine oricum și oricui este un lucru pe care îl învățăm din Vechiul Testament. Știm că prorocul Moise a dorit să Îl vadă pe Dumnezeu. Dumnezeu i-a spus că acest lucru nu este posibil și că tot ceea ce poate vedea este spatele Său. Prin urmare, acest lucru nu înseamnă că Dumnezeu se ascunde de noi ci mai mult că Dumnezeu nu face parte din categoria noastră de existență. Fiindcă Dumnezeu nu este om acest lucru Îl face să fie nevăzut. Este prin urmare adevărat că faptul că nu Îl vedem este cel care ne spune că Dumnezeu este o taină pentru noi. Știm că Dumnezeu este creatorul nostru și știm că El este proniatorul nostru sau mai bine spus Cel care se îngrijește de noi. Cu toate aceste lucruri Dumnezeu continuă să rămână o taină. Acest lucru este un sentiment pe care

28 După cum am spus nu oricine ajunge la cunoașterea mistică. Cunoașterea mistică este un lucru care vine direct de la Dumnezeu. Ea nu este o cunoaștere fințială prin care ajungem să cunoaștem ființa lui Dumnezeu fiindcă acest lucru ne-ar duce în cele din urmă la panteism. Trebuie să spunem că mistica creștin ortodoxă nu este în nici un fel una care respinge cunoașterea lui Dumnezeu. Ajungem să Îl cunoaștem pe Dumnezeu și acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere. Cunoașterea lui Dumnezeu este prin urmare centrul misticii creștin ortodoxe. Sunt mai mulți mistici care nu se mulțimesc cu faptul că Dumnezeu este o taină ci doresc să ajungă la o intimitate cu Dumnezeu. Pentru acest motiv ei caută să ajungă aproape pe Dumnezeu și să se unească cu El. Acest lucru este un fapt care este bine să fie înțeles.

mai multă lume îl are. Acest sentiment este cel care stă la baza misticii creștin ortodoxe. Mistica creștin ortodoxă este mai mult decât orice o explorare a tainei lui Dumnezeu. Taina lui Dumnezeu este un lucru care poate să fie simțit în zilele noastre din ce în ce mai mult. Secolul al XXI-lea v-a fii un secol reușit dacă nu vom căuta să sondăm cât mai mult nu în spațiul cosmic care este un spațiu fără de viață ci mai mult în taina lui Dumnezeu. Deși mai mult se feresc să spună, acest lucru este în cele din urmă ceea ce este ne duce la mistică și la cunoașterea mistică.²⁹

CAPITOLUL 2

MISTICA CREȘTIN ORTODOXĂ ÎN CONTEXTUL ALTOR CREDINȚE RELIGIOASE

Din nefericire în lumea noastră nu există numai creștina creștin ortodoxă ci există mai multe religii care cu toate susțin ceea ce se poate denumii ca și mistică. Antichitatea a fost cea care a cunoscut mai multe religii de mistere. Aceste religii de mistere erau cele care accentuau ceea ce am putea denumii ca și diferența dintre cei inițiați și cei care nu erau inițiați în anumite taine care țineau de existența lui Dumnezeu [în cazul anticilor a zeilor]. Este adevărat că aceste religii antice de cele mai multe ori erau grupate în jurul aumitor zei [care sunt în creștinism demoni]. În special în Grecia antică se cunosc mai multe religii antice de mistere care ajungeau să îmbrățească aderenților mai multe mistere în funcție de avansarea în viața credinței.³⁰ Este de amintit aici că centrul unde erau cele mai multe mistere în antichitate era în Grecia la Eleusis. Cei care ajungeau să fie inițiați la Eleusis primeau numele de *mystes* sau *mysticos*. Cel mai înalt nivel la care se ajungea la Eleusis era treapta de *Epotheia* [vederea de sus]. Aceste religii de la Eleusis au fost combătute de creștini fiindcă erau de mai multe ori orgiastice.

29 Radu Teodorescu, *Ascetul și asceza creștin ortodoxă în secolul al XXI-lea* (Cugir, 2011).

30 Este de amintit aici că aceste religii de mistere sunt continuate în zilele noastre de mai multe societăți secrete cum sunt francmasoneria, iluminați sau inițierile esotetice. Ceea ce este comun religiilor de mistere și societăților secrete este foarte mult elementul de mister care nu poate fii divulgat decât numai după ce neofitul a trecut prin mai multe stadii de inițiere. Acest lucru este foarte clar că este diferit de ceea ce cunoaștem ca și creștinismul ortodox. Creștinismul ortodox ne spune foarte clar că Dumnezeu este o taină sau necunoscut în ființa Lui dar este cunoscut în lucrările Sale. Este clar că nu poate fii vorba de a o asemănare dintre religiile de mistere și creștinismul ortodox de și după părerea mai multora tainele de care vorbeau aceste religii sunt identice și pentru creștinismul ortodox. Acest lucru este fals și trebuie să fim conștineți de el.

Totuși, ceea ce am dorit să evidențiem în aceste rânduri este că la Eleusis în Grecia era prezentă o puternică conștiință a misticii sau a tainei. În zilele noastre nu se știe exact cum, dar ceea ce se poate înțelege este că misterele de la Eleusis erau imorale. Este de amintit aici că de mai multe ori pentru a seduce diavoli se pot folosi de naivitatea omului și îl fac să creadă că ei posedă cine știe ce mari adevăruri care pot fi descoperite numai în mod tainic sau mistic. Este de amintit aici că exista un puternic simț mistic la Eleusis în Grecia în sensul că orgiile erau văzute ca un fel de inițiere în ceva sfânt. Devine clar că din moment ce acestor mistere le lipsește elementul moral ele ajung să fie cât se poate de desuete.

Ceea ce găsim în cultele de mistere ale diferiților zei din antichitate este foarte mult un fel de simț al imitării misticii iudaice care avea prooroci care descopereau voia lui Dumnezeu și în anumite cazuri chiar viitorul. Acest lucru îl întâlnim și în credințele păgâne în ceea ce a fost cunoscut ca și oracole. Oracolele aveau în vechime funcția de a descoperii viitorul. Este foarte adevărat că de mai multe ori prevederile acestor oracole au fost improbabile. Mistica creștin ortodoxă la fel de bine susține că tot ceea ce nu este creștin și ortodox este foarte mult un cult de mistere care este de inspirație demonică. Vom vedea că acest lucru există și în zilele noastre. Este mai greu pentru unii să accepte că lucrarea demonică s-a făcut prezentă de mai multe ori în antichitate. Unul dintre cele mai evidente semne în acest sens este faptul că aceste culte antice propovăduiau existența a mai multor zei. În cultele de mistere se cunosc în acest sens zei ca și Dionisios, Isis, Mitra sau Serafis. Aceste culte evident, mistica creștin ortodoxă consideră că au fost aduse conștient sau inconștient de lucrarea demonilor. Demonii au luat în antichitate chipul zeilor și de mai multe ori ei au cerut un fel de simț mistic pentru ca cei care ajungeau să li se închine să nu le facă cunoscută înțelepciunea. În zilele noastre putem să spunem acest lucru cât se poate de direct și fără să ne ascundem. Sfinții părinți și marii mistici creștin ortodocși ne spun foarte bine că de mai multe ori demonii imită sau mai bine spus caricaturizează marile adevăruri care vin de la Dumnezeu. În timp ce Dumnezeu vorbea cu poporul ales în Vechiul Testament prin prooroci, diavoli vorbeau cu păgânii prin intermediul oracolelor. Acest lucru poate fi văzut și în cadul misticii. În timp ce iudaismul care a fost credința adevărată până la venirea lui Hristos a elaborat o mistică iudaică care afirma taina lui Dumnezeu care este descoperită sfinților și proorocilor, demonii au creat în antichitate mai multe religii de mistere în care se caricaturiza religia adevărată. Acest lucru este un fapt care poate fi văzut la un studiu și mai amănunțit. Este de amintit aici că la Eleusis se practica și un botez păgân care se făcea în sânge de taur și se numea tauroboliul.³¹ Este adevărat că au fost și antici care au ajuns să își dea seama de ridicolul religiilor de mistere din antichitate. Un astfel de exemplu a fost comediantul Aristofan care spunea că este ademenit de mirosul „mistic” al cârnii de porc care era sacrificat la Eleusis. La Eleusis este adevărat că se aduceau în cinstea zeilor jertfe din porci. Pe fondul întunecat al păgânismelor antichității este foarte adevărat că s-a menținut și o oază de adevăr.

31 Bartolomeu Anania, *Misterele orientale și creștinismul* (Cluj Napoca, 2013).

Această oază a fost poporul evreu care a fost printre singurele popoare care a menținut monoteismul. La fel de bine, deși nu exista acest termen putem să remarcăm că evreii au fost cei care au creat și mistică iudaică. Această mistică era foarte mult centrată pe Ierusalim care era considerat de evrei un oraș sfânt și la fel de bine pe templul de la Ierusalim care și el a avut o istorie tumultoasă.³²

În timpul războiului, viața era tare grea și oamenii sufereau de foame. Dar un om bogat s-a hotărât să-i ajute pe cei sărmani și a trimis vorba în tot târgul ca, din ziua următoare, el va oferi pâine oricărui copil și asta fără nici un ban. A doua zi, încă din zori, mulți prichindei se strânseseră în fața casei care locuia omul atât de bun la suflet. Când acesta a apărut cu niște coșuri mari, pline cu pâine, copiii s-au repezit, îmbrâncindu-se, lovindu-se, căutând fiecare să apuce o pâine cât mai mare. Fiecare, cum pune mâna pe câte o pâine, o lua la goană: că prinsese o bucată mai mare. Era acolo o hărmălie... Dar omul a observat că undeva, la marginea curții, aștepta cuminte o fetiță. După ce toți ceilalți copii și-au ales ce pâini au vrut și au plecat cu ele, fetița s-a apropiat și ea de primul coș și s-a uitat în el. Dar acolo nu mai rămăsese nimic. A căutat și în cel de-al doilea coș, dar și acesta este gol. Spre bucuria ei, pe fundul celui de-al treilea coș a găsit o pâinică mică, mică, pe care nici un copil nu o băgase în seamă. Fetița a luat-o, a mulțumit frumos pentru pâine și a plecat spre casă. Toată ziua a stat omul și s-a gândit la cum se purtase acea fată și, ca urmare, a dat poruncă la bucătărie să fie coaptă o pâine mică, dar în care să fie puși 10 galbeni. Apoi, dis de dimineață, a așezat pâinica deasupra celorlalte pâini și a ieșit iarăși cu toate coșurile în curte, unde copiii deja se strânseseră și așteptau nerăbdători. Din nou s-au repezit și s-au luat la harță. La sfârșit, fetița noastră, care așteptase cuminte, ca și în ziua precedentă, s-a ales tot cu pâinea cea mai mică, singura rămasă. Și de această dată, i-a mulțumit frumos omului și s-a grăbit spre casă, unde mama ei o aștepta. Când s-au așezat la masă și femeia a rupt pâinea, ce să vezi?!, galbenii s-au răsturnat pe masă din aluatul proaspăt.

- Vai, s-a speriat mama, ce să fie cu acești bani? Dacă banii au ajuns din greșeală în pâinea adusă de tine? Poate i-au căzut brutarului, în timp ce frământa aluatul. Ia-i și du-i

imediat

înapoi!

S-a întors fetița la casa omului și i-a dat acestuia toți banii: spunându-i cum mama ei i-a gasit în pâinica primită. Privind-o cu drag, omul i-a răspuns:

32 Este foarte adevărat că primul care scriitor care a pus în scris mai multe adevăruri religioase a fost Sfântul Moise. Acest lucru el l-a făcut fiindcă el este autorul primelor 5 cărți din Vechiul Testament care se mai numește și Pentateuhul. Este foarte adevărat că în Vechiul Testament nu exista o conștiință a ceea ce este mistică dar evreii sunt cei care au ajuns fără doar și poate la un fel de cunoaștere mistică a lui Dumnezeu. Acest lucru l-am evidențiat în introducerea de la cartea noastră. Ceea ce este central idaismului este foarte mult credința în venirea lui Mesia care este considerat mântuitorul lumii. Acest lucru a avut loc prin venirea lui Iisus Hristos lucru pe care evrei i-au respins. Respingerea evreilor a lui Mesia a dus la apariția creștinismului și în cele din urmă la creștinismului ortodox. Este bine să știm acest lucru fiindcă până în zilele de azi evreii îl consideră pe Hristos un Mesia fals.

- Banii aceia nu au ajuns întâmplător acolo. După ce am văzut ieri cum ai avut răbdare și cum te-ai mulțumit chiar și cu mai puțin, am hotărât să te răsplatesc. Astăzi, am văzut și cât ești de cinstită, fiindcă ai putut păstra totul, dar tu mi-ai adus banii înapoi. Drept răsplata, în fiecare dimineață când vei veni să iei și tu o pâinică, vei primi și câte 10 galbeni.

Întâmplarea de mai sus se potrivește foarte bine lumii antice. Au fost mulți păgâni sau s-au îngrămădit pentru a susține că ei dețin adevărul dar în cele din urmă Dumnezeu a ales pe poporul evreu ca să fie un fel de lumină pentru restul popoarelor lumii antice. Este foarte adevărat că situația s-a schimbat foarte mult din antichitate. Ceea ce putem vedea este că demonii au venit cu tot felul de înșelăciuni în lumea religiei și a lumii misticii. În acest sens așa se face că în zilele noastre se cunosc mai multe mistici: mistică hindusă, mistică budistă, mistică taoistă, mistică zoroastriană sau mistică islamică. Vom vorbi în rândurile care vor urma despre care sunt principalele diferențe aceste mistici și mistica creștin ortodoxă. Sfinții și misticii creștin ortodocși susțin că misticile neortodoxe sunt de inspirație demonică. Acest lucru este adevărat că este respins de cei care cred că aceste mistici. Ceea ce dorim să arătăm în rândurile care vor urma este cum putem să deosebim dintre mistica creștin ortodoxă și misticile false ale diferitelor culte din lume. După cum am spus și în rândurile de mai sus, ceea ce este propriu misticii creștin ortodoxe este foarte mult crezul în persoana Domnului Iisus Hristos. Fără de Hristos nu există mântuire și acest lucru este un adevăr pe care mai multe religii îl resping.³³

Hindușii sunt cei care au elaborat o mistică care credem că este în sine de inspirație demonică. Cei mai mari mistici hinduși sunt după câte știm yoghini. Aceștia ajung de mai multe ori să facă lucruri extraordinare prin autocontrol și meditație: mersul pe jărat, statul pe cuie sau pe săbii, levitația, ținerea respirației mai multe minute sau îndoiri ale trupului. Acestea sunt câteva dintre marile realizări pe care adepții hindusimului le fac. Ceea ce trebuie să știm este că de mai multe ori granița dintre hinduism și magie este foarte mică. Sunt mai multe invocații hinduse cum sunt mantrele care sunt cât se poate de mult asemănătoarelor magiei. De mai multe ori hinduismul se folosește de magie pentru a își realiza scopurile. Pe bună dreptate se poate afirma că mistica hindusă este magie. În sine hinduismul nu este departe de magie. El susține că omul trebuie să iasă din ciclul reîncarnărilor pentru a se contopii cu marele tot. Această stare de eliberare totală este denumită de ei ca și nirvana, în timp ce momentul eliberării este denumit ca și mocșa. Deși recunoaște existența lui Dumnezeu hinduismul nu cred într-un Dumnezeu personal sau mai bine spus într-un Dumnezeu persoană. Acest lucru a putut fi văzut prin ceea ce hindușii numesc ca și Brahman. Dumnezeu este Brahman, un fel de stare impersonală în care omul se pierde în nimic atunci când ajunge la nirvana. Aceasta este în mare mistica hindusă. Este bine să știm în acest sens, că nu se poate vorbi de o mistică cu adevărat acolo unde

33 Jaques de Marquette, *Introduction a la mystique comparee* (Panharmonie, 1967).

Dumnezeu nu este personal. Dumnezeu este o persoană și El se descoperă pe Sine prin mistica creștin ortodoxă. În sens ultim termenul de taină sau de mistică nu se vede prea bine în hindusim. Acest lucru ne face să vorbim de o pseudo-mistică în hinduism. Este foarte adevărat că după cum susțin mai mulți sfinți creștin ortodocși ca hinduismul să susțină un fel de amăgire diavolească. Acest lucru nu ar fi o premieră. Știm din Vechiul Testament că atunci când proorocul Moise a cerut faraonului egiptean eliberarea poporului evreu din robie, magicienii egipteni au făcut mai multe minuni: au preschimbat toiegele în șerpi, au schimbat apa în sânge, Moise a scos din apă boraște, țânțari și tăunii și același lucru l-au făcut și magicienii egipteni.³⁴

Faptul că mistica hindusă este o mistică falsă ne-o spune imoralitatea sa. Mistica hindusă care are încă foarte mulți aderenți în secolul al XXI-lea mai ales în India și în Nepal este cea care susține că sexualitatea este o modalitate de împlinire mistică. În ceea ce hindușii numesc ca și mistica tantra, omul ajunge ne spun ei la un fel de unire cu absolutul. Tantrismul care nu mai este în zilele noastre la fel de mult răspândit cum a fost în vechime este evident o mistică falsă. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă mistica trebuie să fie una morală. Nu poate exista mistică fără de moralitate. Acest lucru nu există în hinduism care cu practicile lui tantra ne spun că perversiunea sexuală și orgia este o metodă de realizare mistică. Este bine să avem acest lucru fiindcă în secolul al XXI-lea încă sunt mulți care sunt adepții acestor concepții. Acest lucru ne spune că trebuie să evităm tot ceea ce ține de așa zisele mistici hinduse. Este trist că în secolul al XXI-lea sunt mai mulți care sunt de părere că trebuie să fie un fel de diferență dintre moralitate și mistică. Prin urmare, mistica este un lucru cât se poate de moral și la fel de bine ea este cea care nu poate să fie trăită altcumva în afară de moralitate. Acest lucru este un fapt care a fost negat de mai multe ori. Yoga este mai mult un fel de magie în hindusim și este adevărat că în secolul al XXI-lea se vede o lipsă de interes crescând în ceea ce privește yoga. Este adevărat că sunt mai mulți yoghini care ajuns să facă unele lucruri ieșite din comun. Unii pot să stea dezbrăcați la temperaturi de -30 grade Celsius fără să înghețe. Aceste lucruri după cum am spus țin mai mult de lume magiei. După cum am putut vedea în Vechiul Testament au fost mai mulți magicieni care cu puteri ale întunericului au reușit să facă mai multe minuni sau lucruri ieșite din comun. Ceea ce trebuie să știm este că în mistica creștin

34 Ceea ce trebuie să știm este că magia de mai multe ori a fost folosită de adepții a mai multor religii. În sine la fel de bine trebuie să știm că magia nu are nimic de a face sau mai bine spus nu se leagă cu nimic de mistica creștin ortodoxă. În secolul al XXI-lea sunt mai mulți care ajung să facă magie și la fel de bine sunt mai multe practici magice în acest secol. Este bine să evităm cât mai mult magia fiindcă ea nu operează cu puterea lui Dumnezeu. Sfinții părinți ne spun că demonii pot face anumite minuni pentru a atrage cât mai multă lume la credința lor. Acest lucru este un fapt care ne face să fim cât se poate de atenți cu ceea ce înțelegem ca și lumea misticii. Trebuie să știm de unde provine mistica și dacă această mistică este cu adevărat creștin ortodoxă. Faptul că nu există mai multe mistici este unul dintre principalele puncte ale acestei cărți. Prin urmare, nu toți care se denumesc pe sine mistici sunt cu adevărat mistici. Există prin urmare o mare mistică dintre ceea ce este mistica creștin ortodoxă și restul de mistici.

ortodoxă nu căutăm minuni. Acest lucru este așa fiindcă sunt mai mulți care doresc minuni mai mult ca și un fel de spectacol în care ei ajung să trăiască senzații tari. Prin urmare, trebuie să spunem că mistica hindusă este o mistică falsă chiar dacă de mai multe ori ea are anumite elemente ortodoxe. Am vorbit în rândurile de mai sus că în mistica hindusă sunt mai multe elemente imorale care nu ne pot face capabilă să acceptăm acest gen de mistică.³⁵

Se povestește că un bărbat și femeia sa au venit la un preot să- i ceară sfat: femeia își acuza omul că este prea risipitor, în timp ce bărbatul o muștra pe nevastă că este prea zgârcită. Uitându-se la ei, preotul le-a arătat palma deschisă și i-a întrebat:

- Dacă mana mea ar fi mereu astfel, mi-ar mai fi ea la fel de bună?

- Nu, părinte!

Preotul a strâns atunci puternic pumnul și, ținându-l așa, i-a întrebat:

- Dar dacă mâna mea ar fi mereu astfel, mi-ar fi de ajutor?

- Bineînțeles că nu, părinte.

- E, atunci mai gândiți-vă la asta și o să vedeți care are dreptate.

Pilda de mai sus este una care ne spune că trebuie să știm când să cheltuim și când să facem economie și la fel de bine că trebuie să știm când să fim deschiși și când să fim închiși. Acest lucru este un fapt care în secolul al XXI-lea este mai deficitar. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă în secolul al XXI-lea sunt foarte puțini cei care sunt interesați de discernământ. Discernământul este un lucru care se manifestă și în probleme de religie. Acest lucru este bine să îl știm. Un om duhovnicesc care este preocupat de mistica creștin ortodoxă v-a putea foarte bine să își dea seama dacă învățăturile unei anumite religii vin de la Dumnezeu sau ele sunt de la demoni. Acest lucru este un fapt care poate fi văzut. Este de amintit aici că o astfel de străfulgerare de discernământ a avut Buda pe numele lui adevărat Sidarta Gautama. El a fost conștient că hinduismul în sânul căruia se născuse nu este adevărat dar nu s-a depărtat foarte mult de hinduism. Buda care la origini a fost un prinț a fost foarte marcat de suferința care există în lume și el a căutat o metodă de a scăpa de suferința din jur. Acest lucru l-a făcut să creadă că în sine lumea este o iluzie și la fel de bine și suferința din ea este tot o iluzie. Din păcate Buda în loc să se apropie de adevărata credință a mers pe un drum propriu care este foarte departe de adevăr. El a susținut că în cele din urmă ceea ce îl caracterizează pe om și ceea ce îi aduce iluminare omului este faptul de a devenii propriul tău dumnezeu. În alte cuvinte Buda a considerat că el nu mai are nevoie de Dumnezeu. Din nefericire și în secolul al XXI-lea sunt foarte mulți care susțin această minciună și pentru acest motiv nu am putut să ignorăm acest lucru în cartea noastră.³⁶

35 Randy Rich, *The necessity of Christian Mysticism: beyond the symbols and into the Sacred* (Statele Unite ale Americii).

Ceea ce este a pomenit aici este că deși Buda s-a voit pe sine un reformator al hidusimului a ajuns să creeze o nouă religie care are mai mulți adepți și în zilele noastre. Este bine să știm că duhul care stăpânește budismul este unul cât se poate de antihristic. Acest lucru este un fapt pe care nu putem să îl ignorăm și la fel de bine să îl trecem cu vederea. În zilele noastre sunt mai multe ideologii de sorginte budiste care ajung de mai multe ori să fie cunoscute în rândul maselor secolului al XXI-lea. Sunt mai multe sintagme și crezuri care ne spun că tot ceea ce trebuie să facem este să ne urmăm drumul propriu și să nu ținem cont de ceea ce este în jurul nostru. Acest lucru este ceea ce ne duce în cele din urmă la auto-îndumnezeire. Sunt mai mulți oamenii în secolul al XXI-lea care nu au nici un fel de frică de Dumnezeu. Cum poți să ai frică de Dumnezeu dacă tu pentru tine însuși ai devenit propriu tău dumnezeu? Acesta este un crez profund budist. Este bine să știm că în cultura noastră media sunt mai multe elemente budiste. Sunt firme care ne spun că dacă vom consuma produsele lor vom ajunge la un fel de iluminare care este de fapt un principiu cât se poate de budist. Aceste lucruri depășesc de mai multe ori sfera advertisingului și intră chiar într-o sferă religioasă. Este bine să fim conștienți că sunt curente budiste în lumea noastră de secol al XXI-lea. Acest lucru este adevărat că de mai multe ori este un fapt care este inconștient. Nevoia de iluminare sau nevoie de a ajunge la o tehnică de autoîndumnezeire se poate vedea de mai multe ori în secolul al XXI-lea. Sunt mai mulți care respins preceptele misticii creștin ortodoxe ca fiind unele care nu mai corespund cu nevoile omului secolului al XXI-lea care este un om evoluat și avansat din toate punctele de vedere. Ei bine, în acest peisaj, este clar că mistica creștin ortodoxă este cât se poate de inconvenientă. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă spre deosebire de marile curente filosofice și intelectuale care de mai multe ori ajung să domine secolul al XXI-lea mistica creștin ortodoxă consideră că noi avem cu adevărat nevoie de iluminarea lui Hristos și nu de auto-iluminare cum se spune mai multe filosofii sincretice.³⁷

În acest peisaj divergent dintre hindusim și budism s-a născut în cele din urmă taosimul chinez care este o credință care susține că în sine răul și binele sunt complementare unul altuia la fel de cum ziua și noaptea sunt complementare unul altuia. Taoismul chinez

36 Adevărul este că în istoria au fost mai mulți cei care au considerat că nu mai au nevoie de Dumnezeu sau că el sunt propriul lor Dumnezeu. Împăratul roman Domițian s-a proclamat pe sine dumnezeu, constructorii Titanicului au considerat că este un vapor pe care nici Dumnezeu nu poate să îl scufunde, Nietzsche a declarat că Dumnezeu a murit, John Lennon s-a considerat pe sine mai popular decât Domnul Iisus Hristos și enumerarea ar putea continua. Prin urmare, sunt mai mulți oamenii care au ajuns la necredință și mai mult decât atât au ajuns să susțină că în sine nu mai au nevoie de nici un Dumnezeu. Acest lucru este trist dar este o realitate pe care nu putem să o ignorăm. În cele din urmă Buda a considerat că nici el nu are nevoie de Dumnezeu fiindcă el este propriul său dumnezeu. Evident, este cât se poate de adevărat că Budda a fost influențat de mai multe entități demonice.

37 Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos, lumina lumii și îndumnezeitorul omului* (București, 1993).

a căutat mai mult un fel de împăcare între hinduism și budism dar în cele din urmă se pare că balanța a căzut în favoarea budismului. Dacă hindismul și budismul sunt religii panteiste este adevărat că taosimul este o religie dualistă care susține că există doi dumnezei care alcătuiesc unitatea Tao, un dumnezeu al binelui yng și un dumnezeu al răului yang. Acest lucru a dus în cele din urmă la crearea unei mistici taoiste care se manifestă foarte mult prin conceptul de războinic. Așa se face că filosofia taoistă este una a artelor marțiale care alcătuiește portretul războinicului. Este bine să știm aceste lucruri și la fel de bine să le vedem în contextul lor potrivit. Ceea ce putem afirma este că mistica taoistă care are foarte mulți aderenți mai ales în China este o pseudo-mistică. Este adevărat că această mistică care a fost perfecționată de Concufius și Lao Tze este una morală și este departe de cea hindusă dar în sine este foarte adevărat că ea are mai multe greșeli. Una dintre principalele greșeli este faptul că taoismul susține că există un dumnezeu al răului. Acest lucru este fals. Taoismul susține prin urmare că există doi dumnezei care sunt în permanentă opoziție unul cu altul. Această opoziție a fost eternă și v-a continua în eternitate. Acest lucru este evident fals. Mistica creștin ortodoxă susține că în sine diavolul sau cel rău a fost biruit de Sfântul Arhanghel Mihail și acest lucru a fost odată pentru totdeauna. Este bine să avem acest lucru în vedere și să ținem cont de el.³⁸

În secolul al XXI-lea sunt mai multe curente dualiste de felul celui al taosimului chinez. Acest lucru este așa fiindcă mai ales în cazul statelor mari și puternice se poate vedea foarte bine că acestea sunt într-o stare de permanentă antagonie cu posibili lor rivali. În secolul al XXI-lea sunt mai multe voci care ne spun că tot ceea ce trebuie să facem noi este să milităm și să realizăm cadrele unei religii globale în care toată lumea să fie de aceeași credință. Ceea ce trebuie să spunem este că mistica creștin ortodoxă are avea potențialitățile de a fii una globală dar credem că acest lucru nu v-a avea loc fiindcă sunt mai mulți care sunt orbiți de diferitele înșelăciuni demonice care există în timpurile noastre. Trebuie să știm că mistica creștin ortodoxă este una care vede lucrurile în profunzime și nu de puține ori au fost mai mulți sfinții care au văzut cu lucrarea demonică s-a făcut pentru ca numele lui Hristos și a misticii creștin ortodoxe să nu mai fie cunoscut în lumea noastră. Acest lucru este o realitate pe care trebuie să o avem în vedere. Este mistica creștin ortodoxă cea care ne spune că există o lume nevăzută care este paralelă cu a noastră și care este alcătuită din îngeri și diavoli. Acest

38 După cum am spus, ceea ce susține mistica creștin ortodoxă este că în această lume sunt forțe sau puteri nevăzute care duc o luptă de supremație. Aceste forțe sunt denumite de misticii creștin ortodocși îngeri și diavoli. Este clar că mistica creștin ortodoxă ne spune că aceste entități care se află în antagonie nu sunt văzute cu ochiul liber dar ele există am putea spune într-un univers sau mai bine spus într-o dimensiune paralelă cu a noastră. Este bine să știm acest lucru și să ne dăm seama că îngerii care au fost de mai multe ori văzuți în Vechiul și Noul Testament sunt entități care intră în raza de incidență a misticii creștin ortodoxe. Cunoașterea mistică este cea care a descoperit că aceste entități îngeri și diavoli sunt în antagonie. Acest lucru a fost subiectul unei cărți de spiritualitate și mistică creștin ortodoxă compusă de Sfântul Nichidim Aghioritul, Războiul nevăzut.

lucru este un fapt pe care nu îl putem contesta și pe care la fel de bine trebuie să îl avem în vedere. Mai multă lume din secolul al XXI-lea își pune mari speranțe în extraterestri și sunt chiar unii care susțin că trebuie făcută chiar o religie care să fie în conformitate cu crezul că există extraterestri. Acest lucru evident este fals și trebuie să îl avem în vedere. Dumnezeu nu ne-a spus până acum că ar fi creat extraterestri dar El le-a spus de mai multe ori prin proorocii Vechiului și al Noului Testament că a creat îngeri și diavoli. Acest lucru schimbă foarte mult modul în care este văzută cosmologia în secolul al XXI-lea. În secolul nostru sunt mai mulți oamenii simplii și chiar savanți care consideră că în curând poate chiar în acest secol lumea v-a intra în contact cu civilizații extraterestre și acest lucru v-a însemna o epocă nouă în istoria umanității. Se cunoaște în acest sens așa numitul fenomen OZN care este extrem de bine cunoscut în zilele noastre și care ne spune că cu adevărat există extraterestri. La fel de bine și Biblia ne spune că Satan poate lua chip de înger al lumii. Ce l-ar împiedica să i-a chip de extraterestru? Aceste lucruri sunt aspecte asupra cărora lumea secolului al XXI-lea nu dorește să mediteze sau mai bine spus să insiste mai mult asupra lor. Este cu adevărat înfricoșător că mai sunt mai multe curente care susțin că în secolul al XXI-lea trebuie să fim cât se poate de deschiși la contactul cu civilizații extraterestre care vor duce lumea într-o cu totul altă direcție decât cea care o cunoaștem până acum.³⁹

Se spune că un tată avea un fiu cât se poate de leneș. Acesta nu făcea nimic toată ziua și nici nu avea nici un serviciu. Tatăl s-a gândit să îl leacuiască de acest veciu. Cum a procedat? Într-o zi când fiul a venit să ceară bani pentru dulciuri tatăl a scos o bacnotă și i-a spus:

- Fiule, vezi această bacnotă?
- Da tată.
- Eu ți-aș da-o dar îmi este teamă că tu nu știi care este valoarea banilor.
- Cum să nu știu tată?

Tatăl a luat bacnonta și a aruncat-o în foc.

- De ce ai făcut aceasta?
- Pleacă din casa mea și să nu vii aici până nu îți vei câștiga bani din propria muncă.

39 Timothy Green Beckley, *Round Trip To Hell In A Flying Saucer: UFO Parasites - Alien Soul Suckers - Invaders From Demonic Realms* (Global communications, 2010).

Copilul leneș a plecat nedumerit de comportamentul tatălui și s-a adus și s-a angajat la brutăria din vecini. A muncit o săptămână pe brânci. După o săptămână a venit cu mai multe bacnote la tatăl său.

- Tată, tată uite, am câștigat bani. Uite câți sunt.
- Dă să văd și eu, a spus tatăl luând bancontele din mâna fiului. S-a uitat la ele după care le-a aruncat din nou în foc.
- Tată, ai înebunit? A spus fiul și a sărit repede și a scos bacnotele din foc.
- Ce ai observat între prima dată când am aruncat bancontele și a doua oară când le-am aruncat?
- Ce să observ? Nimic.
- Ceea ce nu ai remarcat este că atunci când am aruncat banii mei nu ai sărit după ei în foc și când am aruncat banii muncii de tine ai sărit în foc după ei.
- Da. Și ce este cu asta?
- Fiule, înseamnă că acum știi valoarea banilor. Numai cel care le cunoaște valoarea știe cu adevărat și cum să îi cheltuiască.

Se spune că din acea zii fiul a renunțat să fie leneș și s-a schimbat deplin.

Întâmplarea de mai sus se potrivește în sens mistic și nouă celor din secolul al XXI-lea. De mai multe ori nu acordăm atenție misticii și mai ales misticii creștin ortodoxe. Acest lucru este așa fiindcă în cele din urmă nu cred în experiențele altor mistici creștin ortodocși. Nu credem foarte mult în ceea ce ne-au spus proroocii Vechiului Testament, nu prea credem în apostolii Noului Testament și nu prea credem nici în sfinții care au urmat după ei. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă în mare noi nu am avut parte de descoperiri mistice. Știm că la Biserică ni se

spune că există o viață de apoi care este alcătuită din rai și iad.⁴⁰ După cum am spus, raiul și iadul sunt două dimensiuni mistice care sunt paralele cu lumea noastră. Ele sunt mistice fiindcă nu pot fi văzute cu ochiul liber. Acest lucru este un fapt care ne spune că trebuie să credem că există o lume mistică și la fel de bine că mai multe dintre conceptele noastre din viața de zii cu zii sunt din lumea mistică. Cel mai concret exemplu sunt raiul și iadul. Este bine să avem acest lucru în vedere și să îl știm exact așa cum este el. Mistica creștin ortodoxă este cea care prin intermeidul pe care le-au avut mai mulți sfinți și părinți duhovnicești ne spune că există rai și iad. Dacă ar fi să credem știința care se mărginește numai la ceea ce există în această lume nu am crede în rai și în iad. Este bine să avem aceste lucruri cât mai mult în atenția noastră fiindcă ceea ce vom vedea este că mai multe lucruri pe care nu ni le explicăm pe care rațională vom avea o înțelegere pe cale mistică. Prin urmare mistica creștin ortodoxă este un lucru care oferă de mai multe ori răspuns la mai multe dintre întrebările noastre legate de sensul vieții sau de viitorul umanității. În secolul al XXI-lea sunt puțini cei care sunt interesați de lumea mistică. De mai multe ori misticii sunt văzuți ca și persoane care visează cu ochii deschiși. Acest lucru este așa fiindcă misticii nu sunt persoane care sunt ancorate ca și noi în lumea materială. Sfântul Pavel spunea în Noul Testament că a fost ridicat de Dumnezeu până la al treilea cer. Dacă ne vom uita pe cer nu vom vedea decât norii cerului. Sfântul Pavel ne spune că mai există o dimnesinune care este paralelă cu a noastră și care este raiul.⁴¹

Ceea ce ne spune în cele din urmă mistica creștin ortodoxă este că de mai multe ori ea a stat la baza la mai multe civilizații ale lumii. Una dintre cele mai cunoscute civilizații care la fel de bine pe parcursul a mai multor secole a perfecționat mistica creștin ortodoxă este ceea ce în istoria se cunoaște ca și mistica bizantină. Este foarte adevărat că se cunoaște o mistică bizantină și acest lucru îl afirmă mai multe personalități care au trăit în imperiul bizantin. Este bine să știm că există o strânsă legătură dintre mistică și civilizație. Acest lucru este așa fiindcă mistica în sine este un fapt care ne

40 Este foarte adevărat și trebuie să evidențiem aici că raiul și iadul sunt două noțiuni mistice. Acest lucru este așa fiindcă raiul și iadul nu se pot vedea cu ochii fizici. Ele sunt dimensiuni paralele cu lumea noastră. Totuși, existența raiului și a iadului a fost de mai multe ori descoperită la mai mulți sfinți creștin ortodocși. Cum a avut loc această descoperire? Această descoperire a avut loc pe cale mistică. Ce înțelegem prin acest lucru? Prin acest lucru înțelegem că descoperirea iadului și a raiului nu s-a făcut ca și un eveniment public pe care îl putem vedea la televizor la știri ci mai mult s-a făcut prin descoperire ca și cum am cunoaște o taină pe care nu o știam. Raiul și iadul sunt două spații la care sfinții au avut acces prin descoperire mistică. Acest lucru este bine să îl știm și mai ales să ne raportăm la el așa cum trebuie. Nu am văzut cu ochii fizici raiul și iadul dar au fost mai mulți sfinți care au avut descoperiri mistice. Spunem că au avut descoperiri mistice fiindcă acest lucru nu a avut loc în ceea ce cunoaștem ca și lumea fizică.

41 Jason Boyett, *Pocket guide to the afterlife: heaven, hell and other ultimate destinations* (San Francisco, 2009).

face să fim cât se poate de aproape de tot ceea ce este bun și folositor omului. Nu se poate afirma că mistica creștin ortodoxă este un fel de umanism dar ceea ce am putea spune este că mistica creștin ortodoxă este una care merge în paralel cu creșterea sau dezvoltarea omului. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere și de care trebuie să ținem cont. Mistica creștin ortodoxă este un lucru cât se poate de profund și ea de mai multe ori a fost cea care a susținut mai multe civilizații. Ar fi frumos dacă în secolul al XXI-lea am putea face ca el să fie un **secol al civilizației**? V-a fi secolul al XXI-lea cunoscut ca și secolul civilizației? Dacă ne uităm în jurul nostru vom vedea că sunt realmente puțini cei care sunt interesați de civilizație. La nivel de secol nu se poate vedea o mișcare sau un curent care să susțină civilizația la scară globală. În Africa încă se mai menține viața de trib și la fel de bine în America de Nord sunt mai mulți care sunt adepții vieții de trib. Aceste lucruri ne spune că la nivel de ansamblu în secolul al XXI-lea interesul pentru civilizație este unul mic dacă nu foarte mic. Aceste lucruri nu pot să ne lase indiferenți. Trăim într-un secol în care sunt puține curente de civilizație la nivel global și acest lucru are loc în primul rând din cauza faptului că sunt mai multe diviziuni în lumea noastră în materie de religie. Ceea ce avem nevoie este să facem din secolul al XXI-lea un secol al civilizației globale. Am trecut de timpul în care numai o parte sunt civilizații. Este bine în acest sens să știm că mistica creștin ortodoxă este o parte a civilizației globale și a beneficiilor pe care ea ni le poate aduce.⁴²

După cum am spus, secolul al XXI-lea cunoaște mai multe surrogate mistice din care am putea aminti fenomenul new age sau mișcarea hare krișna care au apărut în secolul al XX-lea. Este adevărat că din mai multe punct de vedere secolul al XXI-lea este tributary secolului al XX-lea. Sunt unii care susțin că secolul al XXI-lea nici nu are propriu zis o identitate proprie fiindcă tot ceea ce avem este de împrumut din secolul al XXI-lea. Este adevărat că secolul al XX-lea a venit cu mai multe lucruri pe care am putea să le denumim revoluționare. Secolul al XX-lea a trimis primul om în spațiu, a trimis primii oameni pe lună, a inventat televizorul și transmisiile prin satelit. Sunt multe lucruri bune și frumoase care s-au realizat în secolul al XX-lea și pe care evident noi le moștenim în secolul al XXI-lea. Acest lucru însă nu înseamnă că s-a ajuns la tot ceea ce

42 Ceea ce putem vedea de mai multe ori în secolul al XXI-lea este că indiferența față de restul este un simptom cât se poate de larg răspândit. Deși sunt mai mulți care susțin că informații la buletinele de știri circulă foarte repede, este bine să știm că trebuie să fim deschiși unii față de alții. Mai înainte de a schimba lumea în care trăim trebuie să ne schimbăm pe noi înșine. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere. Sunt foarte mulți care visează la o schimbare a lumii în bine dar ei înșiși nu sunt doritori să se schimbe în bine. Nu putem schimba lumea dacă mai întâi nu ne schimbăm pe noi înșine. Acest lucru este un mare adevăr pe care trebuie să îl evidențiem în aceste rânduri. Lumea noastră are nevoie de o schimbare în bine și acest lucru îl poate oferi mistica creștin ortodoxă. De ce este acest lucru așa? Fiindcă mistica creștin ortodoxă este centrată pe Domnul Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu care este întruparea binelui. Mistica creștin ortodoxă este un lucru pe care noi trebuie în primul rând să căutăm să ni-l împrumutăm.

se putea descoperii în secolul al XXI-lea. În câmpul tehnicii și al ciberneticii sunt mai multe lucruri pe care le putem inventa. Este posibil să facem din secolul al XXI-lea un secol al invențiilor. Sunt eronați cei care spus că trăierea mistică este un lucru care este opus descoperirilor mistice. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă mistica se leagă mai multe de ceea ce ține de viața religioasă a omului. Cât v-a trăi pe acest pământ sau afară de el, omul v-a avea nevoie de o viață religioasă sau mai bine spus el v-a avea nevoie să fie în legătură și în comuniune cu Dumnezeu. Acest lucru este un fapt pe care nu putem să îl trecem cu vederea și la fel de bine deși mai multe curente ateiste încearcă să îl nege, acest lucru este foarte bine un fapt cât se poate de constitutiv vieții noastre. Prin urmare, viața mistică creștin ortodoxă nu este suprimată de descoperirile care vin din lumea științei sau lumea invențiilor. Este adevărat că în secolul al XXI-lea sunt mai mulți care au așteptări care țin de ordinul științifico-fantastic. Trebuie să fim realiști în ceea ce privește secolul al XXI-lea. Acest secol este unul care ne poate aduce multe lucruri frumoase dacă ne vom concentra mai mult pe viața mistică. Au fost în trecut nenumărați artiști care s-au inspirat din viața mistică. La fel de bine acest lucru este dovedit că este benefic pentru noi care suntem în căutarea unei identități pentru secolul al XXI-lea. După cum știm suntem numai la începutul secolului al XXI-lea și este greu să stabilim o identitate pentru acest secol dar fără doar și poate este bine să știm că nu putem crea o identitate completă a acestui secol fără să luăm în calcul și elementul mistic al creștinismului ortodox. Acest lucru este așa fiindcă au fost mult prea mulți mistici în trecut pentru ca să îi putem trece cu vederea.⁴³

Se spune că într-un sat trăiau doi agricultori care erau vecini. Unul dintre ei era rău n timp ce celălalt era bun. Într-o zi vaca celui bun a intrat în curtea celui rău. Acesta după ce a lovit-o pe vacă destul de mult s-a dus cu ea la agricultorul cel bun.

- Am o vorbă cu tine.
- Ce s-a întâmplat?
- Am găsit vaca ta la mine în curte.
- Așa și?
- Am bătut-o și dacă mai intră la mine în curte să știi că am să o bat și mai rău.
- Bine. Am înțeles.

A doua zi întâmplarea a făcut că în curtea agricultorului bun au intrat două oi de ale agricultorului rău. El le-a luat, le-a adăpat și le-a dat de mâncare și apoi s-a dus cu ele la agricultorul cel rău.

43 Richard Valantasis, *Making of the self: ancient and modern asceticism* (British Library, 2008).

- Bună ziua.
- Bună ziua.
- Azi au intrat două oi dintre alte tale l-a mine.
- Vai cum se poate?
- Să știi că le-am adăpat și le-am dat să mănânce.

Agricultorul cel rău s-a simțit rușinat.

- Tu ai fi putut face ca și mine dar nu ai făcut așa. Eu sunt cel rău. Să știi că de aici înainte o să mă schimb.

Întâmplarea ne spune că din acea zii agricultorul cel rău nu a mai bătut animalele. Această întâmplare se potrivește foarte bine cu lumea religiilor din timpurile noastre. De ce spunem acest lucru? Spunem acest lucru fiindcă în cele mai multe situații în religie se consideră că trebuie să ne impunem punctele de vedere cu violență față de restul. Acest lucru este departe de a fi adevărat. Dacă dorim să demonstrăm că cei de lângă noi au greșit trebuie să facem acest lucru cu blândețe și cu răbdare.⁴⁴ Prin urmare, misticii creștin ortodocși sunt cât se poate de toleranți. Toleranța este un lucru pe care mai multă lume nu îl ascoiază deloc cu mistica creștin ortodoxă. Acest lucru este așa fiindcă marea majoritate dintre noi nu considerăm că trebuie să fim toleranți cu cei din jurul nostru. După cum am spus, trebuie să arătăm toleranță față de cei care nu cred ca și noi. În zilele noastre sunt mai multe mișcări extremiste care ajung la acte de terorism fiindcă nu doresc să fie toleranți cu cei care nu cred ca și ei. Cei mai mulți provin din cadrul islamului. Islamul este o religie care a apărut în secolul al VI-lea odată cu Mohamed. După islamici Mohamed este un prooroc mai mare decât Domnul Iisus Hristos fiindcă lui i-a fost descoperit din cer Coranul. După cum spun ei Sfântul Arhanghel Gavriil s-a pogorât din cer și i-a dictat cuvânt cu cuvânt Coranul lui

44 Este foarte adevărat că în lumea religiei răbdarea de mai multe ori s-a dovedit cât se poate de potrivită. Este prin urmare necesar să știm că există o puternică legătură dintre răbdare și mistica creștin ortodoxă. De mai multe ori pentru a ajunge la cunoașterea mistică sau la iluminarea mistică avem nevoie de răbdare. Știm că cei care au studiat mistica, de mai multe ori ne spun că trebuie să trecem prin 3 etape mai înainte de a ajunge la finalul experienței mistice: 1. Curățirea [de patimi], 2. Iluminarea de harul lui Dumnezeu și 3. Unirea cu Dumnezeu. Prin urmare, experiența mistică creștin ortodoxă de mai multe ori trebuie să fie dublată de răbdare. Acest lucru este bine să fie știut pentru cei care cred că a ajunge la o experiență mistică creștin ortodoxă nu este nevoie de nici un timp și de nici un fel de răbdare. Acest lucru după cum am spus este un fapt care în zilele noastre este găsit ca fiind inconvenient fiindcă sunt foarte puțini cei care au ajuns la virtutea răbdării. Este bine să avem acest lucru în vedere și să ținem cont de el în zilele noastre când totul trebuie să se întâmple dintr-o dată și imediat.

Mohamed. Coranul a fost acceptat de mai toate popoarele arabice și în el a apărut și o mișcare mistică care se numește sufism. Aceștia sunt de părere că cunoașterea lui Alah nu poate să aibă loc decât numai în lumină. Prin urmare sufismul este un curent mistic care accentuează foarte mult lumina lui Dumnezeu. Este de amintit aici că sfinții părinți ai ortodoxiei s-au pronunțat în sens negativ în privința descoperirilor mistice pe care le-a avut Mohamed. Acest lucru este așa fiindcă ei au fost conștienți că există o lucrare demonică care nu face nimic altceva decât să considere că Mohamed este o persoană mai mare și mai importantă decât Domnul Iisus Hristos. Deși musulmanii nu resping în sens inițial persoana Domnului Iisus Hristos în sine islamul este extrem de departe de creștinismul ortodox și de mistică creștin ortodoxă. Sunt mai multe încercări de a face un fel de egalizare dintre islam și creștinism dar nu credem că acest lucru v-a fii posibil în cele din urmă. Acest lucru este așa fiindcă de mai multe ori adepții islamici au dat dovadă de fanatism în ceea ce privește credința lor.⁴⁵

O altă mișcare religioasă care câștigă din ce în ce mai multe teren la începutul secolului al XXI-lea este ceea ce se cunoaște ca și Biserica Scientologică. Această religie susține că la origini este una creștină dar în realitate ea este mai mult o infuzie de mai multe religii. În se se resimte un puternic curent hindus fiindcă scientologia este de acord cu reîncarnarea. Prin urmare este bine să știm în ce parametrii avem de a face cu scientologia. Este foarte adevărat că scientologia este un fel de religie care accentuează foarte mult investigația și cercetarea științifică. Este de amintit aici că fondatorul Bisericii Scientologice a fost un autor american de romane științifico fantastice pe nume Ron Hubbard. Deși sunt mulți care nu se declară scientologi la începutul secolului al XXI-lea sunt mai multe curente care susțin că știința este un fel de religie. Este de amintit aici că pentru mai multă lume religia nu are nimic de spus în fața științei. Acest lucru este așa fiindcă se consideră de mai multă lume în cele din urmă religia v-a fii înlocuită de știință. Ceea ce trebuie să știm este că există o mare diferență dintre cunoașterea mistică și cunoașterea științifică. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă în timp ce știința se bazează pe ceea ce poate omul deduce pe cale rațională, mistică creștin ortodoxă este cea care se bazează pe revelație sau mai bine spus pe descoperirea care vine de la Dumnezeu. După cum am spus, la începutul secolului al XXI-lea sunt foarte mulți care sunt extrem de influențați de curentul scientologic. Deși Biserica Scientologică nu este extrem de răspândită în lume, sunt mulți care în realitate sunt de acord cu preceptele acestei religii. Acest lucru este așa fiindcă în zilele noastre distincția sau delimitarea dintre religie și știință este foarte neclară pentru mai multă lume. De ce este religia un lucru care nu operează cu aceleași mijloace ca și știința? Acest lucru se pare că a ridicat mai multă nemulțumire. Este bine să știm că în sine scientologia este o religie superficială care nu are mai nici un element mistic. Acest lucru este așa fiindcă ceea ce este considerat ca și mistică este în cele din urmă știința. Trebuie să știm că oricât de avansată este știința ea nu v-a putea înlocui

45 Sujit Das, *Unmasking Mumammad – the malignant narcissist and his great delusion Allah* (America, 2010).

religia. Acest lucru este un adevăr pe care trebuie să îl avem în vedere. Pentru mai multă lume tot ceea ce contează în cele din urmă este știința și tot ceea ce spune știința este adevărat fiindcă ea își bazează afirmațiile pe demonstrații palpabile. De mai multe ori ni se spune că ceea ce ne vine din mistica creștin ortodoxă nu poate fi demonstrat științific.⁴⁶

După cum am spus, la începutul secolului al XXI-lea sunt mai mulți care susțin că în cele din urmă mistica creștin ortodoxă nu face decât să țină în urmă sau să nu lase să avanseze secolul al XXI-lea ca și întreg. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă ceea ce are cel mai mult nevoie acest secol al XXI-lea este de descoperiri științifice și tehnologice. Este bine să știm că în zilele noastre relația sau legătura dintre știință și mistică pentru pentru mai multă lume confuză. Sunt mai mulți care susțin că în sine a venit timpul să nu mai vorbim despre o mistică creștin ortodoxă la fel cum au făcut sfinții creștin ortodocși de mai înainte ci la fel de bine este cazul să vorbim despre o mistică științifică sau despre o mistică tehnologică. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă sunt mulți care sunt de părere că în secolul al XXI-lea se v-a descoperii inteligența artificială și la fel de bine vom ajunge să trăim într-o lume în care roboții și droizii vor devenii o monedă curentă a lumii noastre. Pentru acest motiv sunt foarte mulți care ne spun că mistica creștin ortodoxă nu mai poate fi o parte integrantă a secolului al XXI-lea. Într-o lume a roboților și a inteligenței artificiale nu mai este nici un loc pentru misticul creștin ortodox. Să fie lucrurile chiar așa? Se pare că nu. Acest lucru fiindcă omul este prin sine o ființă religioasă și o entitate care are nevoie de legătura cu Dumnezeu. Nu credem că se v-a ajunge la un așa stadiu în legătura noastră cu Dumnezeu că ea v-a fii făcută prin roboți. Ceea ce este adevărat este că pentru mai multe mentalități din secolul al XXI-lea știința este tot ceea ce are nevoie omul. Acest lucru este așa fiindcă ni se spune că știința este cea care a trimis primul om în spațiu, știința este cea care a trimis primul om pe lună, știința este cea care a trimis primii sateliți pe orbită, știința este cea care a creat televizorul și radioul, știința este cea care a creat telefonul celular șamd. Pentru mai mulți savanți de la începutul secolului al XXI-lea entuziasmul pentru știință care a început în secolul al XXI-lea este atât de mare că ei consideră că nu mai este nevoie de nici un fel de mistică creștin ortodoxă. Poate cel mai concludent exemplu este Biserica Scientologică.⁴⁷

46 Este foarte adevărat că pentru mai multă lume există ceea ce se poate denumii ca și un fel de antagonie dintre știință și religie. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă știința este una care își argumentează opiniile pe dovezi raționale în timp ce religie o face pe dovezi mistice. În sine nu prea există loc pentru mistică în știință. Este bine să vedem acest lucru așa cum este el. Pentru faptul că religia se bazează foarte mult pe mistică sunt din ce în ce mai mulți care renunță la religie și cred tot ceea ce vine din știință. Acest lucru este așa fiindcă în cele din urmă știința tinde să devină o religie pentru mai multă lume. Nu putem nega că sunt mai multe curente atee în știință. În cele din urmă ceea ce putem remarca este că știința tinde să devină o religie fără de Dumnezeu. Acest lucru este un fapt care are loc în mai multe cazuri la începutul secolului al XXI-lea.

O femeie necăjită a venit la un preot să-i ceară un sfat:

- Vă rog, părinte, ajutați-mă cu un sfat. N-am înțelegere în casă. Bărbatul meu cheltuiește mai mult decât câștigăm. Uneori bea, alteori ne certăm. Datoriile cresc, iar noi și copiii trăim tot mai rău.

- Lasă femeie, o să vorbesc eu cu el.

După câteva zile, preotul se întâlnește pe drum cu bărbatul femeii și îl întreabă:

- Cum o mai duci fiule?

- Destul de greu, părinte.

- Dar, din câte știu eu, femeia ta este harnică, nu?

- Așa e, părinte, slavă Domnului, mi-a dat femeie bună, nu mă pot plânge.

- Atunci care este problema?

Încurcat, omul nu a mai știut ce să răspundă, dar preotul i-a spus:

- Vezi pasărea ce zboară chiar acum pe deasupra casei tale?

- Da, părinte.

- Căsătoria este și ea, fiule, tot ca o pasăre, iar bărbatul și femeia sunt cele două aripi.

Dacă nu bat amândouă aerul, pasărea nu poate zbura. Oricât s-ar strădui una, fără ajutorul celeilalte nu poate face nimic. Caută să îți ajuți nevasta și copiii, căci doar așa te poți numi om. Mulțumirea ta depinde de mulțumirea femeii tale.

Recunoscător pentru sfat, bărbatul a plecat mai departe, iar, în gând, îi stăruiau cele spuse de preot.

Întâmplarea de mai sus se potrivește foarte bine cu ceea ce experimentăm în zilele noastre. Acest lucru este așa fiindcă în lumea religiei din nefericire există foarte multă diviziune. Sunt mai mulți care încurajează tot ceea ce ține de diviziune. Este bine să fim conștienți de acest fapt fiindcă nu credem că dorim ca secolul al XXI-lea să fie denumit ca și *secolul diviziunilor*. Din nefericire există multă diviziune în secolul al XXI-lea și acest lucru mai ales în plan religios. Sunt puțini cei din marile religii ale lumii care sunt conștienți că există puteri demonice care doresc ca omul să nu aibă nici un fel de legătură cu Dumnezeu. Așa se face că una dintre principalele lucrări demonice este de a separa și de a diviza umanitatea în cât mai multe credințe. O ultimă credință pe care o vom aborda în acest capitol este zoroastrianismul care a fost întemeiat în Persia antică de Zoroastru. Acesta a fost cât se poate de denulțumit de credințele politeiste ale timpului său și la fel ca și taoismul chinez a ajuns la concluzia că există doi dumnezei: unul al binelui și altul al răului: Ahuramazda și Ahriman în persană.⁴⁸ Este de amintit aici că Zoroastru nu s-a proclamat pe sine dumnezeu ci s-a denumit pe sine numai prooroc. Acest lucru fiindcă el a fost cel care a împărtășit lumii adevărul despre rivalitatea eternă dintre cei doi dumnezei: unul al binelui și altul al răului. Există prin urmare un element mistic în zoroastrianism prin faptul că Zoroastru a susținut că i-a fost descoperită cartea sfântă Avesta pe cale mistică din cer. Acest fapt este ceea ce l-a făcut pe Zoroastru să se considere pe sine un prooroc. Este adevărat că în zilele noastre de secol al XXI-lea nu mai există mulți aderenți ai zoroastrianismului. Ceea ce se poate

47 Dumitru Popescu, *Știință și teologie: preliminarii pentru dialog* (București, 2001).

afirma despre zoroastrianism și care nu este prezent în taoismul chinez este faptul că Ahuramazda sau dumnezeul cel bun a creat ceea ce Zoroastru a denumit ca și *ameša spentas* care sunt un fel de îngeri ai săi și care evident sunt cei care sunt și ei angajați în lupta eternă cu Ahriman dumnezeul cel rău. Este prin urmare adevărat că Zoroastru a simțit în sens mistic că în lumea noastră se dă o luptă dintre principiile binelui și al răului dar ceea ce nu a fost el conștient sau probabil nu a conștientizat este că în cele din urmă principiul răului v-a fii învins de principiul binelui. Adevărul este că la începutul secolului al XXI-lea deși zoroastrianismul și-a pierdut foarte mult din popularitate sunt mai mulți care tind să creadă că în sine există un contrast mistic dualist dintre principiul binelui și principiul răului care v-a fii etern. Sunt prin urmare mai multe curente dualiste fie în filosofie sau în gândire care susțin antagonia veșnică sau eternă dintre principiile binelui și al răului. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl evidențiem. După cum am spus, mistica creștin ortodoxă este una care respinge dualismul și este în sine bine să știm că orice mistică dualistă este eronată.⁴⁹

CAPITOLUL 3

MISTICUL, UN MODEL DE VIAȚĂ CREȘTIN ORTODOXĂ

Trăim într-o lume care are nevoie de modele. Sunt în acest sens mai multe modele: profesionale, artistice, de viață, culturale, filosofice, etnice și nu în cele din urmă religioase sau mistice. Acest lucru a fost afirmat și de Domnul Iisus Hristos când le-a spus celor care Îl ascultau în predica de pe munte: „așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri.” (Matei 5, 16). Prin urmare, este cât se poate de adevărat că în primul rând creștinul trebuie să fie un model pentru cei din jur. Acest lucru este un fapt

48 Dualismul este o credință care în sine a primit mai multe forme dar ea rămâne nedomificată doctrinar sau dogmatic. Acest lucru este așa fiindcă în sine dualismul crede că lumea noastră este duală și ea pendulează etern între un principiu al binelui și un principiu al răului. La fel de bine a existat și o încercare de a face și creștinismul să fie o religie duală sau dualistă. Acest lucru l-au făcut prin secolul al II-lea gnosticii. Gnosticismul care a fost o formă creștină a dualismului a fost în cele din urmă respins ca și o erezie. Unul dintre principalii oponenții împotriva gnosticismului dualist a fost Sfântul Irineu al Lyonului din Frața de azi. Prin urmare, este bine să știm că au existat mai mulți în trecut care au dorit să facă și o mistică dualistă în care totul gravita în jurul a doi dumnezei: unul bun și altul rău.

49 Ioan Petru Culianu, *Gnozele dualiste ale occidentului* (Iași, 2013 reeditare).

care nu este propriu oricărui creștin ci este propriu și misticului creștin ortodox. Este adevărat că misticul creștin ortodox este o noțiune mai greu de înțeles pentru mai mulți dintre contemporanii noștri. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă în zilele noastre există foarte multă confuzie. De mai multe ori s-a spus că misticul și ascetul sunt de fapt una și aceeași persoană. Ceea ce se poate vedea este că există o anumită distincție dintre ascet și mistic. Acest lucru este așa fiindcă misticul este cu o treaptă mai sus decât ascetul. Ascetul este cel care se ocupă cu nevoia și cu asceza. Misticul a depășit acest nivel și a ajuns în cele din urmă să atingă nepătimirea sau ceea ce părinții denumesc ca și apathia. Prin urmare, pentru a ajunge un mistic în sens creștin ortodox trebuie să fii trecut prin etape ascezei. Acest lucru este un fapt care nu poate fi în nici un fel trecut cu vederea.⁵⁰

Prin urmare, trebuie să știm că misticul creștin ortodox trebuie să fie un model de virtute și de viață ascetică și la fel de bine și de viață duhovnicească. În zilele noastre acest lucru ni se spune că este făcut de călugării creștin ortodocși. Este adevărat că de mai multe ori călugării creștin ortodocși sunt modele și exemple pentru noi dar ceea ce trebuie să știm este că nu toți călugării sunt mistici creștin ortodocși în adevăratul sens al cuvântului. Sunt mai mulți călugări creștin ortodocși care realmente nu au o chemare în spre viața mistică. După cum am spus, chemarea la viață mistică creștin ortodoxă este un lucru pe care creștinul îl simte ca și venind de la Dumnezeu. Este adevărat că sunt mai mulți care aspiră la o viață mistică fără să aibă o chemare directă de la Dumnezeu. Un astfel de caz a fost în secolul al IV-lea Sfântul Antonie cel Mare care intrând în biserica din satul său a auzit cuvintele din evanghelie pe care Hristos le-a adresat tânărului bogat: „dacă vrei să fii desăvârșit, mergi vinde toate averile tale și vino și îmi urmează Mie.” În urma acestui verset știm că Sfântul Antonie cel Mare mers și și-a vândut toate averile și s-a restras în deșert. După cum am spus, în ortodoxia secolului al XXI-lea nu există un fel de chemare oficială la mistică care poate fi văzută de toată lumea și de oricine dar ceea ce trebuie să știm este că sunt mai mulți creștini

50 Nepătimirea sau apathia este un lucru care este propriu celor care se aproprie de desăvârșirea sau de perfecțiunea duhovnicească. Este bine să știm că la acest fel de viețuire tinde sau aspiră misticul creștin ortodox. Misticul creștin ortodox prin urmare este conștient prin urmare că trebuie să facă asceză nu numai în ceea ce privește patimile cu care s-a confruntat în trecut ci și în ceea ce privește patimile care ar putea să îl asalteze pe viitor. Acest lucru este un mare adevăr pe care mai multă lume nu îl știe. Deși sunt mai mulți care sunt ignoranți în acest sens, este foarte adevărat că în ortodoxie și în creștinismul ortodox este loc și pentru mistici. Misticii sunt cei care în primul rând simt o chemare de la Dumnezeu de a devenii oamenii duhovnicești. Este adevărat că la creștinismul ortodox sunt chemați toți oamenii dar ceea ce trebuie să știm este că au fost mai mulți care au simțit o chemare directă la Dumnezeu. În primul rând apostolii au fost cei care au fost chemați la apostolat de Domnul Iisus Hristos. Sfântul Pavel a fost chemat la apostolat de Hristos într-o lumină orbitoare pe drumul Damascului. Aceste lucruri ne spune că există o chemare mistică. Pe drumul Damascului, deși Sfântul Pavel era însoțit de mai mulți oameni, nimeni nu a văzut lumina orbitoare decât Sfântul Pavel. Acest lucru ne spune că avem de a face aici cu o experiență mistică.

ortodocși care doresc mai mult decât o simplă viață creștin ortodoxă care perindează între slujbele de Crăciun și de Paști. Aceștia sunt cei care doresc să ducă o viață mistică. Ei de mai multe ori nu au nici un reper în viața mistică și dacă îl au el este unul uscat și viu care le vine din diferitele cărți de mistică creștin ortodoxă care s-au tipărit de-a lungul vremii. După cum am spus sunt mai mulți creștini ortodocși care simt o chemare la mistică și acest lucru se vede prin faptul că le fac plăcere pelerinajele, compania călugărilor, discuțiile duhovnicești cu preotul paroh șamd. Aceste lucruri sunt în cele mai multe cazuri modurile în care se manifestă chemarea la viața mistică a creștinilor ortodocși. Prin urmare la începutul secolului al XXI-lea se poate simți o chemare mistică creștin ortodoxă la mai mulți oameni. Acest lucru este bine dar de cele mai multe ori această chemare mistică creștin ortodoxă este sortită eșecului fiindcă adevărul este că sunt puțini mistici creștin ortodocși în jurul nostru după care să ne orientăm. Pentru acest motiv impunerile în spre viața mistică ajung în cele din urmă să dispară sau la fel de bine să se frângă.⁵¹

Se spune că într-o seară de Crăciun într-o familie un copil s-a dus și l-a întrebat pe tatăl său:

- Tată, am o nedumerire.
- Ce nedumerire fiul meu?
- Am auzit la predica părintelui de dumină un lucru pe care nu pot să îl înțeleg.
- Ce lucru?
- Părintele spunea că deși Domnul Iisus Hristos s-a născut din Sfânta Maria trupul ei a rămas în continuare feciorelnic și incorupt.
- Așa este.
- Cum este posibil așa ceva?
- Cred că poți să îmi răspund printr-un exemplu.
- Te ascult.
- Tu ai văzut că soarele luminează și lumina lui trece prin sticlă fără să o strice sau să o ardă?
- Așa este.

51 Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș, *Vederea lui Dumnezeu în teologia Sfântului Simeon Noul Teolog* (București, 2009).

- Ei bine, la fel și Sfânta Maria l-a născut pe Domnul Iisus Hristos fără să își piardă fecioria și rămânând cu trupul nescricăcios.
- Aaa... acum înțeleg.

Sfânta Maria a fost cea care a ascultat de Dumnezeu și pentru acest lucru ea a devenit un model de virtute pentru toate femeile din lume. În secolul al XXI-lea este foarte adevărat că de mai multe ori lumea caută modele. Este adevărat că de cele mai multe ori cei care cauză modele sunt tinerii dar trebuie să știm că sunt și mulți adulți care au nevoie de modele de viață duhovnicească. Acest lucru îl poate rezolva misticul creștin ortodox. Ceea ce trebuie să știm este că misticul creștin ortodox este întotdeauna un model de viață pentru cei din jurul lui. Acest lucru este așa fiindcă misticul este cel care caută să facă voia lui Dumnezeu. Este adevărat că după cum am spus mai sus sunt mai mulți mistici falși sau de ce nu pseudo-mistici care de mai multe ori ajung să îi înșele pe cei din jurul lor. În secolul al XX-lea India hindusă de mai multe ori a promovat în restul lumii mistici falși care sunt acei guru pe care îi știm din diferite documentare pe care le-am văzut la televizor. Acești mistici falși de mai multe ori au înșelat pe mai mulți promițându-le o viață mai bună pentru ca în acest mod ei să ajungă să se îmbogățească.⁵²

Prin urmare, ceea ce am ajuns să clarificăm aici este că sunt mai mulți mistici falși care în cele mai multe cazuri doresc cât mai mult câștig monetar și material. Pentru acest lucru de mai multe ori ei vor imita tot felul de acte de evlavie pentru a le demonstra celor din jur că ei sunt cu adevărat mistici creștin ortodocși și oamenii duhovnicești. Acest lucru este așa fiindcă după cum se știe toți au o părere bună despre oamenii care sunt ancorați profund în viața duhovnicească și mai ales în viața mistică creștin ortodoxă. Am spus prin urmare că fenomenul guruist deși nu mai este unul de amploare cum a fost în a doua jumătate a secolului al XX-lea continuă să fie un lucru care face mai multe victime în secolul al XXI-lea. Sunt mai mulți care se lasă înșelați de acei guru care vin din orientul îndepărtat. Este bine să fim avertizați despre aceste lucruri și să le avem în vedere. Toți acești falși mistici ajung de se prezintă pe sine ca și modele și ca și persoane care sunt vrednice de urmat și imitat. Pentru omul simplu sau

52 Domnul Iisus Hristos spunea în acest sens: „păziți-vă de prooroci mincinoși. Ei vin la voi îmbrăcați în haine de oi, dar pe dinăuntru sunt niște lupi răpitori.” (Matei 7, 15). Este foarte adevărat că sunt mai mulți mistici după cum am arătat în rândurile de mai sus care de mai multe ori vin cu tot felul de învățături seducătoare și în acest fel ei ajung să atragă pe cât mai mulți la rătăcirile lor. Acești oameni de cele mai multe ori fac acest lucru fiindcă știu că lumea din jur caută în mistici un fel de exemple sau de ce nu de modele. Pentru acest motiv este adevărat că sunt mai mulți care sunt cât se poate de naivi și creduli și acești mistici falși evident ajung să îi înșele. Este bine să știm în acest sens care sunt parametrii sau dimensiunile în care putem să vorbim despre mistica creștin ortodoxă. Acest lucru este așa fiindcă în zilele noastre sunt mai mulți care sunt cât se poate de ignoranți referitor la mistica creștin ortodoxă și ei ajung să creadă tot ce le spun misticii falși.

pentru creștinul ortodox care nu este bine ancorat în credința ortodoxă de mai multe ori oferta lor este cât se poate de atractivă. Așa se face că în sânul ortodoxiei de mai multe ori se simte un duh realtivist care ne face să ne simțim o minoritate fiindcă există foarte mulți oamenii care nu cred ca și noi. Acest lucru este bine să îl avem în vedere și trebuie să facem pe câți mai mulți conștient de el. Despre acest lucru se vorbea și în Vechiul Testament unde se spune: „Vedeniile lor Sunt înșelătoare, și proorociile lor mincinoase. Ei zic: „Așa vorbește Domnul!” cu toate că Domnul nu i-a trimis; și fac pe oameni să tragă nădejde că se va împlini cuvântul lor. Nu sunt înșelătoare vedeniile pe care le aveți, și nu sunt mincinoase proorociile pe care le roștiți? Voi ziceți: „Așa vorbește Domnul!” în timp ce Eu n-am vorbit. De aceea, așa vorbește Domnul, Dumnezeu: „Pentru că spuneți lucruri înșelătoare, și vedeniile voastre sunt minciuni, iată, am necaz pe voi, zice Domnul, Dumnezeu”. „Mâna Mea va fi împotriva proorocilor, ale căror vedenii sunt înșelătoare și ale căror proorocii sunt mincinoase; ei nu vor rămâne în adunarea poporului Meu, nu vor fi scriși în cartea casei lui Israel, nici nu vor intra în țara lui Israel. Și veți ști că Eu Sunt Domnul Dumnezeu.” (Iezechil 13, 6-9).⁵³

Misticul creștin ortodox după cum am spus trebuie să fie un model de viață creștină și acest lucru el trebuie să fie conștient de el. Sunt mai mulți care ne spune că în sine nu avem nevoie de nici un model. Adevărul este că sunt mai mulți oamenii care vor să știe ceea ce este mistica. Acest lucru este așa fiindcă ei își dau seama că Dumnezeu este o taină. Taina lui Dumnezeu se descoperă misticilor creștin ortodocși. Pentru acest motiv ei trebuie să fie vase alese în care să se pogoare descoperirile de la Dumnezeu. În zilele noastre sunt mai mulți care sunt de părere cu nu avem nevoie de mistici. Acest lucru este așa fiindcă asupra creștinismului ortodox se face foarte multe presiuni din exterior din cadrul religiilor care le-am menționat mai sus. Prin urmare, trebuie să spunem că există o diferență dintre misticul creștin ortodox și teologul creștin ortodox. Acest lucru este așa fiindcă în cele mai multe situații misticul este cel care se concetreează pe taina lui Dumnezeu. Acest lucru nu înseamnă că el trebuie să fie străin de viața duhovnicească. Misticul creștin ortodox este un om duhovnicesc care se luptă cu viciile și caută să cultive virtuțile. Sunt mai mulți care ne spune că lumea este prea mică pentru a face loc misticilor creștin ortodocși. În sine unii nici nu cred că avem nevoie de mistici creștin ortodocși. La ce bun să avem nevoie de mistici creștin ortodocși dacă avem pe preoți? Este adevărat că și preoții sunt de mai multe ori un model pentru noi dar ceea ce trebuie să știm este că nu toți preoții sunt la fel. Sunt preoți care sunt extrem de activi în plan misionar: călătoresc, țin conferințe, predică și adună mai multe mulțimi la biserică. Sunt preoți care sunt extrem de buni administratori: sunt cei care construiesc biserici și catedrale, gestionează bunurile bisericii, sunt extrem de bine organizați. La fel de bine sunt preoți care sunt cât se poate de activi în plan filatropic: înființează orfeline, fac vizite pe la spitale și slujesc pe cei bolnavi, construiesc azile pentru cei bătrâni sau ajută pe cei săraci și nevoiași. În cele din urmă avem mai mulți preoți care simt o chemare sau au o vocație mistică: ei

53 Emil Jurcan, *Maestrul oriental și duhovnicul creștin* (Alba Iulia, 2002).

sunt cei care de mai multe ori citesc și sunt la curent cu toate cărțile sfinților părinți, practică rugăciunea lui Iisus, fac de mai multe ori pelerinaje pe la mănăstiri și sunt cât se poate de atenți cu lumea lăuntrică.⁵⁴

Prin urmare, trebuie să afirmăm că în ortodoxie ne confrutăm cu 4 categorii: teologii, asceții, oamenii duhovnicești. Este adevărat că din această categorie pe primul loc sunt teologii. Mai apoi în avem pe mistici. După cum am vorbit mai sus, sunt mai mulți creștini ortodocși care simt o chemare în spre mistică și în spre marile adevăruri ale ei. Acest lucru este așa fiindcă mistica creștin ortodoxă este un lucru care se potrivește cu firile și temperamentele metitative sau mai bine spus cu cei care doresc să trăiască în profunzime. Acest lucru este bine să fie știu și la fel de bine este folositor să îl înțelegem. Misticii creștin ortodocși după cum am enunțat mai sus sunt într-o luptă cu păcatul, patimile și rău. Acest lucru este ceea ce îi distinge de restul mysticilor din alte credințe. Misticul creștin ortodox este conștient de puterea distructivă a răului și a păcatului și pentru acest motiv el se află într-o stare de opoziție cu răul și păcatul. Acest lucru nu înseamnă că misticul trebuie să fie un polițist care se luptă cu infracționalitatea și delicvența. Ceea ce trebuie să știm este că mistici creștin ortodocși pot exisat sau pot fii chiar și printre polițiștii care sunt puși să ne apere de rău. Ceea ce putem afirma cu foarte mare exactitate este că misticul creștin ortodox este o persoană care este cât se poate de opusă răului. Pentru a putea lupta cu răul misticul trebuie să fie conștient de unde vine răul sau mai bine spus care este cauza răului. Așa se face că de mai multe ori misticii creștin ortodocși, fie în mănăstiri sau în deșerturile pământului s-au confruntat cu puterea malefică a demonilor. Acest lucru evident nu poate să ne lase indiferenți. Misticii creștin ortodocși trebuie să facă și să slujească binele din proprie convingere și pentru acest motiv ei trebuie să știe ceea ce este binele nu numai în sens teoretic ci și în sens practic.⁵⁵

Se spune că un tată avea un fiu extrem de leneș. Acesta nu ar fii lucrat nimic. Într-o zii fiul cel leneș a venit la tatăl lui și i-a spus:

54 Faptul că sunt mai multe predilecții în preoția creștin ortodoxă acest lucru nu înseamnă că preoția se contrazice pe sine. În cele din urmă ceea ce trebuie să știm este că orice preot trebuie să fie familiar cu lumea misticii. Acest lucru este așa fiindcă Dumnezeu pe care îl slujesc preoții este o taină. Nimeni nu l-a văzut pe Dumnezeu și acest lucru este unul dintre marile adevăruri cu care începe mistica creștin ortodoxă. Deși nimeni nu l-a văzut pe Dumnezeu de mai multe ori El s-a arătat sau mai bine spus s-a făcut descoperit. Acest lucru continuă și în prezent și nu puține sunt cazurile în care voia lui Dumnezeu s-a făcut cunoscută în cazul la mai mulți preoți. Prin urmare, este adevărat că de mai multe ori găsim mistici și printre preoții creștin ortodocși. Aceștia sunt oamenii care sunt avasați în viața duhovnicească și care la fel de bine sunt cât se poate de activi în comunitățile din care fac parte.

55 Nichifor Crainic, *Cursurile de mistică: 1 Teologie mistică: 2 Mistica germană* (Sibiu, 2010).

- Tată, am văzut pe stradă un prieten care niște ghete foarte frumoase. Nu îmi dai bani să îmi cumpăr și eu?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă nu le meriți.

Copilul cel leneș a plecat și s-a întors la puțin timp din nou la tatăl său:

- Tată, nu îmi dai bani să îmi cumpăr ghete.
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă nu le meriți.

A venit și a treia oară:

- Tată, nu mi dai bani să îmi cumpăr ghete?
- Uite mă îți dau cu o singură condiție.
- Ce condiție?
- În pod avem niște grâu care trebuie vânturat. Dacă vânturi grâul îți dau bani de ghete.
- Bine.

Copilul s-a dus în pod dar în loc să vânture grâul s-a pus și a tras un pui de somn. Apoi s-a dus la tatăl său:

- Tată am vânturat grâul. Te rog să îmi dai banii de ghete.
- Minți. Nu ai vânturat nimic.

Fiul a crezut că tatăl l-a văzut când dormea. S-a dus în pod și a stat la pândă a jumate de oră. Apoi a venit la tatăl său și i-a spus că a terminat treaba și să îi dea banii. Nici de data aceasta tatăl nu i-a dat banii. Dându-și seama că nu are ce să facă fiul s-a dus în pod și a dat să vânture grâul. Când a dat puțin la o parte grâul a putut vedea că în el se flau tocmai ghete pe care și le dorise. Tatăl său i le cumpăraseră. Acum și-a dat seama de ce tatăl său știa că nu a vânturat grâul: fiindcă nu găsisese ghetele.

Întâmplarea de mai sus ni se potrivește și nouă celor din secolul al XXI-lea. Cu toții dorim să fim oamenii morali și la fel de bine să fim respectați de cei din jurul nostru. Adevărul este că sunt mai puțini cei care ajung să fie cât se poate de interesați de viața mistică creștin ortodoxă. Pentru mai multă lume viața mistică este ceea ce vorbesc gurușii și sectele. Acest lucru îi face ca ei să nu creadă că o viață mistică creștin ortodoxă este posibilă în adevărul sens al cuvântului.⁵⁶ După cum se poate înțelege misticul creștin ortodox este un om moral și nu numai atât el trebuie să fie un exemplu de moralitate. Ține de mistica creștin ortodoxă numai ceea ce ține de moralitate. Acest lucru evident a fost negat de mai multă lume dar în cele din urmă trebuie să spunem că este un lucru care este bine să fie știut. Misticul creștin ortodox prin urmare este o persoană care de mai multe ori lipsește în secolul al XXI-lea și de ce să nu spunem că lipsa lui se resimte. Acest lucru este așa fiindcă în lipsa lui sunt mai mulți care recurg la mai multe surrogate mistice cum este New Age-lul sau scientologia. Mistica creștin ortodoxă este cea care este chemată să producă mistici creștin ortodocși. După cum am spus aceștia sunt cât se poate de mult persoane care sunt pătrunse de faptul că Dumnezeu este o taină. Adevărul este că pe Dumnezeu nu putem să Îl căutăm pe toată străzile și pe toate piețele deși El este atotprezent. De ce să nu spunem că secolul al XXI-lea are nevoie de mistici și de tot ceea ce ține de viață mistică creștin ortodoxă? Acest lucru este așa fiindcă în zilele noastre sunt mai mulți șarlatani și persoane reprobabile care ajung să domine universul nostru media. De ce să nu fim înconjurați de mistici creștini ortodocși care să se preocupe mai mult de taina lui Dumnezeu și de modul de a intra în legătură cu Dumnezeu?⁵⁷

A vorbii în secolul al XXI-lea de mistici creștin ortodocși este un lucru extrem de exotic și de ce nu pentru marea majoritate extrem de anacronic. Acest lucru este așa fiindcă universul valorilor acestui secol este departe de a fii unul orientat în spre viața religioasă și viața mistică. Este bine să știm aceste lucruri mai ales acum când sunt mai mulți care ne spune că mistica creștin ortodoxă nu poate aduce nici un beneficiu secolului al XXI-lea. Scrierile misticilor creștin ortodocși sunt de mai multe ori sunt date

56 Este foarte adevărat că de mai multe ori în secolul al XX-lea se poate vedea că este o modă un fel de „mistică” a sectei. A te adune în locuri clandestine unde se fac rugăciuni și se țin predici înfierbântate este pentru mai mulți adevărata mistică creștin ortodoxă. Este foarte adevărat că în cele mai multe cazuri sectele cum sunt iehoviștii, baptiștii, penticostalii sau adventiștii nu au nici un fel de mistică. ei simt. Ei simt totuși o atracție în spre mistică prin ceea ce denumesc ei ca și „spiritul de sectă.” Acest spirit de sectă este accesibil numai celor câțiva inițiați în adevărurile sectei. Sectele sunt un fenomen pseudo-mistic. Acest lucru este așa fiindcă ele simt ceea ce este și modul în care trebuie să se separe sau mai bine spus să se ascundă de restul. La marile adevăruri ale sectei au acces numai cei care sunt inițiați în adevărurile sectei. Este foarte clar că la început se secol al XXI-lea se poate vorbii despre o „mistică a sectei”. Această mistică poate fii comunicată și înțeleasă numai dacă ne convertim la secta cu pricina.

57 Vladimir Lossky, *Teologia mistică a Bisericii de răsărit* (București, 2010 editare).

uitării și sunt foarte mulți care nu văd nici un sens în ele. Așteptările omului secolului al XXI-lea este sunt cu totul diferite de mistica creștin ortodoxă. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă omul secolului al XXI-lea a fost de mai multe ori obișnuit cu ceea ce este ideologia seculară. În secularism care este o filosofie de viață ce este extrem de răspândită în zilele noastre nu este loc pentru trăire mistică creștin ortodoxă. La fel de bine este foarte adevărat că secularismul este cât se poate de opus misticilor creștin ortodocșii. Visul secularismului este de a face o lume fără de existența lui Dumnezeu și a face o lume în care prosperitatea materială să înlocuiască orice tânjire mistică și religioasă a omului. Acest lucru a fost de mai multe ori realizat în secolul al XX-lea. Ideologia sovietică era una care s-a opus deplin a tot ceea ce a însemnat sentiment religios și mistic. În secolul al XXI-lea secularismul este cel care dorește să creeze o utopie a unui paradis pământesc în care omului să nu îi lipsească nimic din bunătățile pământului și în care el să nu mai simtă nevoie să fie în legătură cu Dumnezeu. Acest lucru evident este eronat. Este foarte adevărat că statul secular nu are nevoie de mistici creștin ortodocși. La fel de bine umaniștii seculari ne spun că misticii creștin ortodocși sunt o epocă revolută a istoriei și a trecutului care se manifesta prin fumul de tămâie din Biserici și prin închinarea la icoane. Noul stat secular nu are nevoie de nimic din aceste lucruri.⁵⁸

În ansamblu în secolul al XXI-lea misticul este văzut mai mult ca și un fel de minoritate. El este un lucru care trebuie mai mult să fie tolerat în numele unui umanism care trebuie să fie înțelegător cu neputințele oamenilor. În secolul al XXI-lea după cum am afirmat mai sus, misticul este un lucru care ține mai mult de magie. Este foarte adevărat că sunt mai mulți contemporani de ai noștri care consideră că nu există la drept vorbind nici un fel de diferență dintre un mistic creștin ortodox și un magician. În sine trebuie să știm că adevăratul mistic creștin ortodox este în stare de antagonie cu forțele malefice care acționează în magie. De mai multe ori sunt mai mulți în acest început de secol care ajung să ne convingă că magia neagră este un lucru inofensiv și că la fel de bine ea este o parte din viața de zii cu zii. Vedem cum an de an se tipăresc mai multe tratate de magie care ne spun ce și cum trebuie să facem pentru a ne atinge scopurile. Misticul creștin ortodox în adevăratul lui sens este o persoană care se opune

58 Mentalitatea seculară este una care este puternic prezentă în secolul al XXI-lea și nu putem să o ignorăm. Se fac mai multe concrete și conferințe seculare, se scriu și se publică mai multe cărți și articole cu conținut secularist și se țin mai multe întruniri internaționale seculariste care ne spune că în sine omul nu are nevoie de religie și de mistică și toate aceste lucruri nu sunt de folos nimănui. Aceste fapte sunt prin urmare cele care crează climatul unei lumii în care a fii interesat de problematica misticii este un lucru anacronic și actual. Este de actual cu statul poate exista separat de Biserică și cum statul trebuie să își crească cetățenii într-un fel de stare de toreranță față de toate surogatele religioase și mistice. În acest context pentru cei care sunt iluminați de harul lui Dumnezeu ei vor putea vedea că misticul creștin ortodox nu și-a pierdut din actualitate în secolul al XXI-lea. Misticul creștin ortodoxă nu este adeptul unei discipline arhaice care nu mai are nici o semnificație pentru acest secol ci din contră el poate fi unul dintre forurile cele mai vitale ale secolului al XXI-lea.

magiei. Acest lucru este așa fiindcă magia și magicianul nu fac un lucru care este pe placul sau după voia lui Dumnezeu. Misticul creștin ortodox este un model pentru noi fiindcă el este o persoană care caută în toate să facă voia lui Dumnezeu. Știm că voia lui Dumnezeu este un lucru taină pe care de mai multe ori numai rugăciunea și contemplația ajung să o descopere. Deși știm că în mare voia lui Dumnezeu se identifică cu tot ceea ce este bun sau cu binele. Adevărul este că Dumnezeu are o voie cu fiecare dintre noi: pe unii Dumnezeu ne vrea în spitale să vindecăm bolnavi, pe alții ne vrea în fabrici să facem mai multe produse, pe unii Dumnezeu ne vrea în agricultură să producem cele ale gurii pentru semenii noștri și pe alți Dumnezeu ne vrea în școli să aducem lumină minților copiilor. Toate aceste lucruri sunt voi ale lui Dumnezeu pe care evident nu le cunoaștem. În cele din urmă ceea ce trebuie să știm este că Dumnezeu ne descoperă pe cale mistică voia Sa cu fiecare dintre noi. Acest lucru este așa dacă evident noi ne rugăm și îi cerem lui Dumnezeu să ne descoperă acest lucru. Așa se face că la un anumit moment al vieții cu toții am avut o anumită experiență mistică. Este bine să avem acest fapt în vedere în contextul unei lumii care este cât se poate de confuză referitoare la raportul ei cu Dumnezeu. Așa se face că se nasc mai multe dezastre și mai multe accidente. Acesta apar în mai multe situații fiindcă nu am dorit să vedem voia lui Dumnezeu și acest fapt este un lucru cât se poate de evident. Voia lui Dumnezeu în cele mai multe cazuri se descoperă pe sine pe cale mistică. Este acel sentiment care îi spune viitorului preot că se află pe calea cea bună, este acea sugestie care îi spune viitorului tată că ar fi bine să aibă copii, este acea dispoziție pe care filantropul o are când ajută pe cei năpăstuiți și săraci. La un anumit nivel acestea sunt experiențe mistice fiindcă ele nu sunt cunoscute de toată lumea ci numai de cel în cauză.⁵⁹

Se spune că odată mai de mult s-a iscat o discuție între copaci și trestii.

- Trestilor noi dorim să ne explicați un lucru, au spus copacii.
- Ce lucru?
- Cum se face că noi copacii când bate vântul tare ne frângem și voi nu?
- Este foarte simplu.
- Chiar așa?
- Da.
- Să ne spune-ți și nouă atunci.

59 David Brakke, *Athanasius and the politics of asceticism* (Oxford, 1995).

- Diferența este dintre noi trestile și voi copacii este că atunci când vântul bate puternic noi trestile ne unduim și ne plecăm în timp ce voi nu face-ți acest lucru.

Acest lucru se potrivește și mistului creștin ortodox din secolul al XXI-lea. De mai multe ori sunt mai mulți care adresează la adresa misticilor creștin ortodocși cuvinte calomniatoare și ei nu trebuie să răspundă cu răutate ci mai mult trebuie să evite să aibă o replică în acest sens. Prin urmare, este bine să știm că misticul creștin ortodox este în cele mai multe cazuri o prezență care nu este dorită în secolul al XXI-lea. Acest lucru este așa fiindcă misticul este o prezență care amintește de Hristos și sunt mai mulți care găsesc prezența lui Hristos cât se poate de inconvenientă. Hristos ne cere să ne iubim vrășmașii, să facem bine celor care ne fac rău, să fugim de patimi și păcate, să căutăm să fim oameni morali, să facem fapte bune șamd. Aceste lucruri sunt fapte care de mai multe ori definesc viața misticului creștin ortodox. Faptul că Hristos a recurs de mai multe ori la mistica creștin ortodoxă ne-o spun două evenimente din viața Sa. Primul eveniment este legat de schimbarea Sa la față. Știm că schimbarea lui Hristos la față a avut loc în taină. Au fost prezenți numai trei apostoli: Petru, Ioan și Iacov. Este adevărat prin urmare că schimbarea la față a fost un eveniment mistic. Acest lucru a fost așa fiindcă schimbarea la față nu a fost un lucru care să fie făcut în public. Acest lucru a fost făcut pentru a descoperii apostolilor Săi dumnezeirea Sa.⁶⁰ La fel de bine un alt doilea eveniment care a fost făcut în taină a fost Cina cea de Taină la care au participat numai apostolii lui Hristos.

După cum am arătat mai sus, mistica creștin ortodoxă este una care a o tradiție de sute de ani. Poate unul dintre primii mari mistici creștini ortodocși a fost Sfântul Dionisie Areopagitul care a scris primul Tratat de teologie mistică după Hristos. Adevărul este că trebuie să fim cât se poate de conștienți că atunci când vorbim de misticul creștin ortodox în secolul al XXI-lea nu facem decât să reactualizăm o tradiție care există de sute de ani. Acest lucru este bine să fie știut și la fel de bine luat în considerare de noi cei din secolul al XXI-lea care de mai multe ori avem tendința de a nu ține cont de ceea ce a existat mai înainte de noi. Prin urmare, misticul creștin ortodox al secolului al XXI-lea trebuie să se înscrie pe linia tradiției misticii creștin

60 Schimbarea la Față [metamorfosis în greacă] este un eveniment care este fără doar și poate unul mistic. Acest lucru este așa fiindcă Hristos l-a făcut numai în fața a trei dintre apostolii Săi. Prin urmare, Hristos a recurs la mistică și la fel de bine lumina schimbării la față a devenit subiect al misticii creștin ortodoxe. Sunt mai mulți sfinții care prin asceză și rugăciune au ajuns să vadă lumina schimbării la față. Acest lucru ne spune că mistica creștin ortodoxă este un lucru care acționează pe un alt plan al existenței sau mai bine spus pe un alt plan existențial. Mistica creștin ortodoxă este o mistică care are în centrul ei lumina schimbării la față a lui Hristos de pe muntele Tabor. Au fost mai multe dispute teologice despre ce fel de lumină a fost cea care s-a decoperit apostolilor pe muntele Tabor. În cele din urmă s-a concluzionat că a fost vorba de o lumină de natură spirituală sau pneumatică. Acest lucru este prin urmare un adevăr care este în zilele noastre parte a misticii creștin ortodoxe.

ortodoxe din toate timpurile. Pentru acest motiv misticul secolului al XXI-lea trebuie să îi studieze pe marii mistici creștin ortodocși ai trecutului și la fel de bine să fie familiar cu învățăturile și cu trăirile lor. Este foarte adevărat că în zilele noastre accesul la informație face de mai multe ori cât se poate de ușor informațiile despre modul cum au trăit marii mistici ai trecutului. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl evidențiem și asupra căruia trebuie să insistăm mai mult. Mistica creștin ortodoxă este un lucru care nu poate să fie studiată numai teoretic. Omul secolului al XXI-lea este un om care consideră în mai multe situații că tot ceea ce are nevoie este că cunoască marile adevăruri mistice la nivel teoretic și acest lucru este destul. Mistica creștin ortodoxă este un lucru care cel mai mult trebuie trăită. Cum putem să trăim mistica creștin ortodoxă: acest lucru îl facem prin post, rugăciune, nevoință, pelerinaje, contemplație și meditație duhovnicească.⁶¹

Prin urmare misticul creștin ortodox nu are numai o chemare în raport cu sine ci la fel de bine el are o chemare și în raport cu cei din jur: el trebuie să fie un exemplu și un model de moralitate. El trebuie să fie ca și un far de lumină într-o lume care de mai multe ori orbecăie în întuneric. Misticul creștin ortodox este chemat să fie un exemplu și unul care să ia atitudine. În lumea noastră au loc mai multe lucruri rele: violență, furturi, terorism, sabotaj, înșelăciune, minciuni șamd. Misticul creștin ortodox este persoana care este convinsă că aceste lucruri sunt rele și el trebuie să ia atitudine și să arate lumii din jur calea pe care trebuie să meargă. Această cale nu poate fi alta decât calea binelui. După cum am spus, la început de secol al XXI-lea avem nevoie de mai mulți mistici creștin ortodocși care să ne lumineze calea. De mai multe ori acești mistici există dar sunt descosinderați și sunt nebăgați în seamă fiindcă trăim într-o lume în care dorința de senzual și de tot ceea ce este ieșit în comun este mai mare decât ceea ce au să ne învețe misticii creștin ortodocși. Acesta este motivul pentru care mai mulți dintre cei care ar putea eventual ajunge mistici creștin ortodocși preferă să nu o facă. După cum se poate înțelege, mistica creștin ortodoxă este un lucru care se manifestă prin activitate. Sunt mai mulți care ne spun că mistica creștin ortodoxă este un lucru care ne aruncă în pasivitate. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă mistica creștin ortodoxă aparent nu operează pe planul acestei lumii. Acest lucru este numai parțial adevărat. Este adevărat fiindcă misticul creștin ortodox trebuie să fie o lumină pentru cei din jurul lor. Sunt prin urmare mai mulți mari mistici ai trecutului care au fost lumină pentru cei din secolele de mai înainte de noi. Chemăm misticii creștin ortodocși să își i-a în serios vocația și la fel de bine să facă cât mai mult bine prin a ne arăta care este calea pe care trebuie să o apucăm în acest secol. Secolul al XXI-lea este un secol care este numai la început și sunt în acest sens puțini mistici care țin numai de secolul al XXI-lea. Adevărul este că secolul al XXI-lea a oferit mai mulți mistici care au fost pentru timpurile tulburi de secol al XX-lea flăcări de lumină pentru cei din jurul lor. Este destul să amintim pe Sfântul Paisie Aghioritul, Sfântul Siluan Atonitul, Părintele Paisie Olaru, Părintele Ilie Cleopa, arhimadritul Serafim Alexeiev sau

61 Radu Teodorescu, *Trăire și studiu creștin ortodox în zilele noastre* (Cugir, 2015).

părintele Arsenie Boca. Aceasta pentru ca să enumerăm numai câțiva dintre misticii secolului al XX-lea.⁶²

După cum putem vedea de mai multe ori misticul secolului al XXI-lea este desconsiderat. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă misticul secolului al XXI-lea nu își propune să fie un mare magnat cu sute de milioane de euro și de dolari în cont, cu vile și mașini de lux, cu îmbrăcăminte de la cele mai scunpe case de modă și cu mai multe limuzine. Misticul creștin ortodox al secolului al XXI-lea ajunge să convingă prin exemplul propriei vieți și a propriei trăiri. El este cel care ține posturile rânduite de Biserică, se roagă, se spovedește și se împărtășește, face pelerinaje, are discuții duhovnicești și se înconjoară de oameni duhovnicești. Misticul creștin ortodox al secolului al XXI-lea este un om care nu aduce în jurul său frica și teroarea cum fac mai mulți contemporani de ani noștri ci de cele mai multe ori el răspândește în jurul său înțelegerea și pacea. Acestea sunt lucruri care sunt tipice pentru misticul secolului al XXI-lea. Putem vedea cât de multă nevoie are secolul nostru de mistici creștini ortodocși autentici. Adevărul este că pe acești mistici îi găsim din ce în ce mai puțin. Acest lucru este așa fiindcă după cum am arătat în rândurile de mai sus trăim într-o lume secularizată care nu vrea să știe că există o cale mistică creștin ortodoxă. Această cale mistică creștin ortodoxă a inspirat pe parcursul secolelor nenumărați creștini ortodocși la o viață a virtuții și a faptelor bune. Acest lucru este bine să îl avem în vedere și în zilele noastre de secol al XXI-lea. Înainte de a crea roboți și droizi, înainte de a descoeprii inteligența artificială, înainte de a coloniza spațiul cosmic se cuvine să ne întrebăm dacă avem vreo tangență cu mistica creștin ortodoxă. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă nu descoperirile tehnice și cibernetice ne vor duce la unirea cu Dumnezeu ci religia și mistica creștin ortodoxă. De mai multe ori ni se spune că secolul al XXI-lea este mult prea complex pentru a se interesa de probleme care țin de mistica creștin ortodoxă. Așa se face că sunt mai mulți care ajung în cele din urmă de orbecăiesc într-un întueric și haos moral fiindcă fără de mistica creștin ortodoxă omul este în primul rând păgubit în sens moral. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă mistica și morala creștin ortodoxă sunt două lucruri care se înrutesc și

62 După cum am putut vedea au fost mai mulți oamenii care au simțit o chemare mistică de la Dumnezeu în secolul al XX-lea și acest lucru este bine să îl avem în vedere. Secolul al XX-lea a fost un secol tulbure fiindcă în el avut avut locul două războaie mondiale. Sperăm că acest lucru nu se va mai repeta în secolul al XXI-lea. Omul are lucruri mult mai frumoase și mult mai bune de făcut în secolul al XXI-lea decât războaiele. El se poate ocupa de civilizație care este un bine pentru toată lumea, el se poate ocupa de spiritualitate care la fel de bine este un lucru care unește și aduce oamenii la un loc și face frățietate. Omul secolului al XXI-lea se poate concentra să facă mai mult opere și capodoepe literare care să fie adevrată inspirație pentru cei din jurul lor. Este bine să vedem aceste lucruri așa cum sunt ele. Omul secolului al XXI-lea poate face multe lucruri minunate care pot răscumpăra greșelile timpurii trecut. Este bine să ne folosim de acest secol pentru a face cât mai mult bine, pentru a crea cât mai multe lucruri utile și folositoare. În cele din urmă numai așa vom duce la împlinire care este menirea acestui secol al XXI-lea.

la fel de bine se întregesc una pe alta. Mistica creștin ortodoxă duce la morala creștin ortodoxă și morala creștin ortodoxă duce la mistica creștin ortodoxă.⁶³

Se spune despre un tâlhar că la un moment dat s-a decis să jefuiască o mănăstire creștin ortodoxă. A așteptat o zi potrivită până seara în amurg și a apropiat de porțile mănăstirii. Întâmplarea a fost că chiar în acel moment călugărița care era responsabilă cu trasul clopotelor era acolo. Ea s-a uitat și a văzut tâlharul crezând că este preotul mănăstirii. S-a dus la clopot și a început să îl bată cu putere. Călugărițele și-au dat seama că s-a întâmpnat ceva și au ieșit afară din chilii.

- Ce este? Au întrebat-o ele pe călugărița pe cea care bătea clopotul.
- Nu vedeți?
- Nu.
- Părintele duhovnic al mănăstirii a rămas închis afară.
- Bine, ne vom duce și îi vom deschide.

Călugărițele au venit la poartă unde l-au văzut pe tâlhar. Deși nu era îmbrăcat în haine de preot acestea din prea multă confuzie l-au crezut preotul mănăstirii.

- Văi părinte, să ne iertați.
- Eu să vă iert?
- Da.
- De ce?
- Nu am știut că ați fost închis afară.

Tâlharul a rămas atât de uimit de comportamentul călugărițelor că a renunțat să mai jefuiască mănăstirea.

Adevărul este că de astfel de mistici creștini ortodocși avem nevoie în secolul al XXI-lea. Avem nevoie de mistici creștin ortodocși care să transforme pornirile negative ale secolului al XXI-lea în porniri pozitive. După cum putem să ne dăm seama sunt mai multe porniri negative în secolul al XXI-lea: violență, răzbunare, droguri, sexualitate, înșelăciune sau minciună. Toate acestea sunt numai câteva dintre pornirile la mai mulți

⁶³ Ioan Zăgrean, *Morală creștină. Manual pentru seminariile teologice* (Editura Renașterea: Cluj Napoca, 2006).

din cei care trăiesc la începutul secolului al XXI-lea. Adevărul este că dacă ne vom uita mai bine în jurul nostru vom vedea că trăim departe de o lume pașnică. Există multe divergențe în sânul lumii noastre de secol al XXI-lea. Aceste lucruri evident nu ne pot lăsa indiferenți. După cum secolul al XXI-lea are nevoie de savanți, de oameni de știință, de medici, de agricultori, de profesori la fel de bine acest secol al XXI-lea are nevoie și de mistici creștin ortodocși. La drept vorbind la nivel de umanitate sunt foarte puțini cei care își ridică problema misticii creștin ortodoxe. Acest lucru evident nu poate să ne lase fără nici un fel de replică.⁶⁴ Trebuie prin urmare să afirmăm că există loc pentru misticii creștin ortodocși în secolul al XXI-lea. Nu știm care vor fi ei peste 50 sau 60 de ani dar ceea ce știm este că misticii creștin ortodocși vor aduce tot ceea ce este bine și frumos secolului al XXI-lea. Sunt mai mulți dintre noi care adevărul este că s-au pierdut în hățișul timpului și nu mai sunt interesați de problematica secolului al XXI-lea. Acest lucru este așa fiindcă mai mulți dintre noi care ne-am pus mari speranțe în secolul al XXI-lea am fost dezamăgiți și suntem dezamăgiți de ceea ce descoperim în acest secol. Este bine să știm aceste lucruri mai ales la acest început de secol; început în care putem trasa care vor fi liniile principale pe care se va axa secolul al XXI-lea. Sunt mai multe mentalități bolnave care vor să facă acest secol un secol al războiului, violenței și al terorismului. Acest lucru este un fapt pe care adevărații mistici creștin ortodocși nu îl vor accepta niciodată. Este bine să știm prin urmare că mistica creștin ortodoxă este un lucru care ne va duce în spre împlinirea secolului al XXI-lea. În cele din urmă ceea ce contează în acest secol este cât de mult am ajuns să se apropiem de Dumnezeu, cât de mult am ajuns să Îl cunoaștem pe Dumnezeu, cât de mult am ajuns să Îl iubim pe Dumnezeu. Aceste lucruri sunt fapte care cu adevărat vor defini foarte mult conturul secolului al XXI-lea. Este bine să știm acest lucru și să îl avem în vedere fiindcă sunt mai mulți care ne spun că în realitate secolul al XXI-lea nu are nevoie de nici un mistic creștin ortodox. Acest lucru este fals. Secolul al XXI-lea ar avea numai de pierdut dacă nu vom ajunge să avem mai mulți mistici creștin ortodocși.⁶⁵

După cum am spus este foarte adevărat că sunt mai puțini cei care se gândesc la misticii creștin ortodocși ca și la modele. Acest lucru este așa fiindcă sunt mai mulți

64 Trebuie să fim cât se poate de convinși că trebuie să facem din secolul al XXI-lea un secol al binelui și al frumosului. Acest lucru este un deziderat pe care mai mulți dintre noi îl avem. În facerea unui secol al binelui și al frumosului avem nevoie la fel de bine să facem un secol al misticii creștin ortodoxe. De ce spunem acest lucru? Spunem acest lucru fiindcă în sine mistica creștin ortodoxă este o altă modalitate de exprimare a binelui. Binele este existent și într-o dimensiune mistică. Această dimensiune mistică a binelui este trăită de cei care au primit descoperiri de la Dumnezeu. În sine nu putem să trăim fără să avem descoperiri de la Dumnezeu. Acesta este un lucru cât se poate de adevărat și pe care nu trebuie să îl ignorăm. Mistica creștin ortodoxă este un lucru actual pentru secolul al XXI-lea fiindcă pe parcursul secolelor ea a devenit o tradiție. Mistica creștin ortodoxă este experimentată prin acea legătură taină că pe care sufletul nostru o simte când este în legătură cu Hristos.

65 William Ralph Inge, *Christian mysticism* (Londra, 1899).

care ne spune că acest lucru nu are nici un rost. De ce este așa? Este așa fiindcă misticul creștin ortodox este o persoană care după cum am afirmat deja este puternic conștient de faptul că Dumnezeu este o taină. Este foarte adevărat că Dumnezeu este o taină. Acest lucru nu poate fi contestat. Totuși, am mai afirmat că Dumnezeu se decoperă pe Sine sau mai bine spus se revelează. Modul în care se revelează Dumnezeu pe Sine de mai multe ori a fost pe cale mistică. Acest lucru este un fapt care nu poate fi negat. Calea mistică este o cale a tainei și ea prespune inițiere. Știm în acest sens că viața mistică este necesar să fie deprinsă cu un părinte duhovnicesc. Este foarte greu să îl vedem pe părintele nostru duhovnicesc ca și un mistic creștin ortodox. Adevărul este că de mai multe ori părintele duhovnicesc a fost un adevărat mistic creștin ortodox. Sfântul Simeon Noul Teolog a fost cel care ne-a spus că la un moment dat după ce părintele lui duhovnicesc Simeon Evlaviosul a murit el a putut să îl vadă într-o viziune fiind în lumina dumnezeiască. Acest lucru este la fel de bine o experiență mistică. În istoria Bisericii se cunosc mai multe evenimente în care faptul mistic a putut fi văzut. Au fost sfinții care au avut descoperiri din rai și acest lucru li s-a arătat numai lor. Unii dintre acești sfinți au ajuns să ne comunice și nouă prin viu grai sau prin scris experiențele lor mistice. Acest fapt ne spune că trebuie să fim cât se poate de atenți cu experiențele mistice. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă mai mulți mistici creștin ortodocși ne spun că în această lume nu sunt numai puteri ale binelui și ale luminii ci la fel de bine sunt și puteri ale răului și întunericului. Un caz cu totul aparte de experiență mistică a avut loc la începutul secolului al XX-lea cu Sfântul Siluan Atonitul. Acest sfânt a trecut prin mai multe încercări duhovnicești. Unele au fost cu adevărat extreme. Sfântul a ajuns să fie vizitat de mai multe ori de demoni care îl înspăimântau. Toate aceste lucruri au culminat cu faptul că într-o seară, cel mai probabil prin anul 1902 sau 1903, Sfântul s-a dus deznădăjduit la vecernie în mănăstirea Sfântul Pantelimon din Muntele Athos. Acolo l-a putut vedea pe Hristos cel înviat care i-a spus un cuvânt profetic: „ține-ți mintea ta în iad și nu deznădăjdui.”⁶⁶

Iată prin urmare că au fost sfinți care au ajuns să ne comunice și să ne împărtășească de mai multe ori experiențele lor mistice acest lucru evident nu ne poate lăsa indiferenți față de mistici. Sunt mai mulți care se întreabă: ce are un mistic mai mult decât un om obișnuit? Este foarte adevărat că misticul creștin ortodox nu este un om obișnuit. Acest lucru este așa fiindcă el este conștient că Dumnezeu este o taină și

⁶⁶ Este de amintit aici că mintea mistului este un lucru care trebuie purificat sau de ce nu curățit. Acest lucru este așa fiindcă tot Sfântul Siluan Atonitul ne spunea la un moment dat că: „imaginația este un tunel pe care intră diavolul în om.” Acest lucru ne spune că de mai multe ori păcatul începe în mintea omului. Mintea mistului creștin ortodox trebuie să fie iluminată de harul lui Dumnezeu. Pentru a face acest lucru mistul creștin ortodox trebuie să își curățească mintea prin rugăciunea. Se crede că numai în acest mod se ajunge la ceea ce se denumeste ca și unirea minții cu inima. Ce înțelegem prin acest lucru? Prin acest lucru înțelegem că de mai multe ori între gândurile noastre și sentimentele noastre diferite pe care le avem în viața de zi cu zi este divergență și contradicție. Avem nevoie ca gândurile noastre sau mintea noastră să se armonizeze cu sentimentele noastre sau inima noastră.

în Dumnezeu sunt mai multe taine. Pentru a ajunge să cunoască aceste taine misticul creștin ortodox trebuie să ducă un anumit fel de viață care este pe placul lui Dumnezeu. Sunt mai mulți care sunt cât se poate de încântați de viața mistică dar când ajung să practice viața mistică ajung să nu mai fie interesați de ea. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă ei își dau seama că a duce o viață mistică în sens creștin ortodox nu este ușor. Este vorba de o viață de nevoință și de asceză și o viață care se grupează în jurul ideii de despărtimire. Acest lucru este de mai multe ori găsit ca fiind inconvenient în secolul al XXI-lea, secol în care de mai multe ori omul este cât se poate de confortabil și de comod. Ceea ce trebuie să știm este că mistica creștin ortodoxă nu ne cere imposibilul. Acest lucru este bine să îl afirmăm în zilele noastre când se consideră că mistica creștin ortodoxă este un lucru care este extrem de greu de realizat. După cum am spus, sunt mai mulți care își doresc să aibă experiențe mistice dar nu vreau să își asume ceea ce ar putea decurge din acest lucru. Mistica creștin ortodoxă este un lucru care impune cu sine mai multe exigențe și acest lucru este mai greu de acceptat. Este bine în sine să ne dorim să fim mistici creștin ortodocși. Acest lucru este așa fiindcă acest lucru a fost făcut de mai mulți sfinți și a ajuns în cele din urmă să fie descoperit ca și un mod de viață care este pe placul lui Dumnezeu.⁶⁷

Doi călugări, auzind lucruri mari despre un pustnic cu care viețuiseră cândva în aceeași mănăstire, au hotărât să meargă la el și măcar că sihastrul se ferea de întâlnirile cu oamenii, n-a vrut să se ascundă de prietenii săi, cei vechi, ci a petrecut împreună cu ei trei zile. A patra zi, când sihastrul își lua rămas bun de la cei doi, petrecându-i pe cale, le-a ieșit în întâmpinare o leoaică de o mărime uimitoare. Aceasta și-a dat seama fără greș care dintre cei trei îi face trebuință, a căzut la picioarele sihastrului, după care s-a sculat și a luat-o înainte, oprindu-se din când în când și întorcându-și capul către călugări, lucru din care putea fi pricepută cu ușurință dorința ei ca sihastrul să o urmeze. Leoaica i-a dus la peștera sa, unde hrănea cinci pui care crescuseră deja mari, dar erau orbi din naștere. Scoțându-i unul câte unul din peșteră, i-a pus la picioarele sihastrului. Sfântul a priceput ce îi cere fiara și, chemând numele lui Hristos, și-a pus mâinile asupra ochilor închiși ai puilor, care s-au vindecat de orbire îndată. Cei doi frați s-au întors în mănăstire cu roadă duhovnicească îmbelșugată și au povestit obștii despre minunea dumnezeiască la care fuseseră martori și despre pilduitoarea credință a sfântului.

Iată prin urmare o întâmplare care ne spune că au fost mai mulți călugări care s-au învrednicit de darul de face nimuni. Acest lucru nu trebuie să ne facă să credem că dacă vom duce o viață mistică vom ajunge și noi să facem minuni. În sine nu trebuie să căutăm viața mistică fiindcă ea este pe placul lui Dumnezeu ci mai mult fiindcă acest lucru este ceea ce este pe placul lui Dumnezeu. Viața mistică este un lucru care ne duce la comuniunea cu Dumnezeu și acest lucru trebuie să fie principala noastră motivație de a duce o viață mistică creștin ortodoxă. În secolul al XXI-lea sunt mai mulți care evident

67 Ioan Gheorghe Savin, *Mistica și ascetica ortodoxă* (Sibiu, 1996).

sunt cât se poate de dezamăgiți fiindcă nu cunosc ceea ce este mistica creștin ortodoxă din experiență. Este prin urmare foarte adevărat că mistica creștin ortodoxă este una care este extrem de productivă. Sunt mai multe cărți și tratate de mistică creștin ortodoxă care ne inițiază în viața duhovnicească. Acest lucru este un fapt care trebuie să fie cunoscut misticului creștin ortodox. Misticul creștin ortodox este o persoană care este la curent cu ceea ce apare și ceea ce se publică în sens mistic. Misticul creștin ortodox este un om care trăiește cu speranța de a fii în comuniune cu Dumnezeu. Acest lucru este așa fiindcă Dumnezeu dorește în primul rând să fie în comuniune cu noi. Adevărul este că nu toți răspund chemării la comuniune pe care ne-o adresează Dumnezeu. Sunt mai mulți atei și necredincioși în lumea noastră și acest lucru ne spune că trebuie să fim conștienți că nu toți doresc să ajungă să trăiască o viață mistică.⁶⁸

Pentru secolul al XXI-lea misticul creștin ortodox are o chemare cât se poate de frumoasă și de nobilă. El este chemat să le arate și altora frumusețea vieții în Dumnezeu. Acest lucru are nevoie să fie afirmat de mai multe ori pentru mentalitatea acestui secol. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă în secolul al XXI-lea trebuie să creăm climatul propice pentru cei care doresc să ducă o viață mistică să o poată face. Acest lucru ne spun mai mulți că este în antiteză cu dezideratele științifice ale secolului al XXI-lea. Prin urmare, ce este mai bine să facem: un secol științific sau un secol mistic? Adevărul este că de mai multe ori descoperirile științifice s-au dovedit că pot fii nefaste pentru om. Energia atomică poate să ajungă să nu mai fie controlată și în acest sens se pot produce mai multe catastrofe în viața oamenilor. Se cunoaște exemplul de la Cernobâl din 1986. După cum am arătat mai sus, sunt mai mulți care consideră că viața mistică creștin ortodoxă este în atagonie cu viața științifică. Acest lucru este așa fiindcă ceea ce experimentează misticul creștin ortodox nu ține foarte mult de investigația științifică. Totuși, experiențele mistice au fost cât se poate de concludente. Un astfel de caz a fost prin secolul al XVIII-lea sau al XIX-lea Pelerinul rus. Este vorba despre un pelerin rus care a plecat din Rusia la locurile sfinte din Israel. Acest pelerin a ajuns să practice rugăciunea lui Iisus. El ne spune că această rugăciune i-a adus extrem de multă bucurie lăuntrică și duhovnicească că a ajuns să o rostească de câteva mii de ori pe zii. Pelerinul rus este foarte mult o dovadă de ceea ce

68 Mai recent în cadrul morții clinice mai mulți au spus că au avut experiențe care nu au ținut în nici un caz de lumea științifică ci mai mult de descoperirile mistice. Descrierile celor care au avut parte de moarte clinică ne spun cum ei au intrat pe un tunel întunecos, au văzut la capătul lui o lumină și mai apoi au simțit prezența unui ființe de lumină care degajau o iubire necondiționată. De mai multe ori aceste ființe de lumină [care credem că sunt îngeri] le-au prezentat celor au trăit moartea clinică un sumar al vieții lor și mai apoi li s-a spus că timpul lor nu a sosit încă. În acest sens ei au fost trimiși înapoi în trup. După cum se poate vedea experiența morții clinice este mai mult una mistică și nu una care poate fii înțeleasă științific. Este adevărat că mai mulți consideră că moartea clinică și experiențele ei sunt produsul halucinațiilor. Dar cum se face că mai mulți care au trecut prin moartea clinică au avut halucinații identice? Acest lucru ne spune că granița dintre moarte și viață este un lucru care stă numai în puterea lui Dumnezeu.

este capabilă să facă mistica creștin ortodoxă. Mistica creștin ortodoxă la fel de bine poate coexista în secolul al XXI-lea dimpreună cu marile investigații științifice ale acestui secol fără să fie în contradicție cu ele.⁶⁹

CAPITOLUL 4

MISTICA CREȘTIN ORTODOXĂ ȘI ISIHASMUL ÎN SECOLUL AL XXI-LEA

Atunci când vorbim despre mistica creștin ortodoxă nu se poate să nu menționăm și isihasmul. Acest lucru este așa fiindcă isihasmul a fost poate cel mai puternic curent mistic din mistica creștin ortodoxă. Termenul de isihasm știm că provine din grecescul ισιχια [isihia] care înseamnă liniște. Prin urmare, este de înțeles că isihasmul a fost cel care a dorit foarte mult liniștea și la fel de bine pacea duhovnicească. Sunt mai multe secole de când isihasmul apărea fiind pentru prima dată sistematizat de Sfântul Grigorie Palama. Este adevărat că un mare isihast a fost și Sfântul Grigorie Sinaitul. Isihastul este propriu zis misticul creștin ortodox dar aici el este pus într-o altă dimensiune. Isihastul este cel care ajunge la ceea ce am putea spune o liniște nu numai externă ci și la una internă. Sunt mai mulți care ne spune că acesta este propriu zis și idealul yoghinilor despre care am vorbit în rândurile de mai sus. Este de amintit aici că în timp ce isihastul dorește să ajungă la mântuire și unirea cu Hristos prin asceză și nevoință, yoghinul dorește să ajungă la nirvana care este starea de contopire cu Brahman sau cu nimicul mai bine spus. Se poate înțelege de aici că există o mare diferență dintre isihasm și filosofile panteiste ale orientului extrem. Sunt mai mulți care plasează isihasmul în secolul al IV-lea secol în care primii mari călugări au părăsit lumea și s-au retras în deșert dorind o viață de liniște. Adevărul este că primii mari călugări egipteni din secolul al IV-lea nu au ieșit în pustie fiind dorinici de a duce o viață de liniște ci mai mult ca și o formă de protest împotriva laxității morale în care se afla creștinismul secolului al IV-lea. Deși mai mulți s-au încreștinat, încreștinarea lor a fost de mai multe ori o simplă formalitate. Acest lucru a stârnit mai multe nemulțumiri și mai mulți creștini au părăsit lumea devenind monahi.

Secolul al XIV-lea, secol în care a trăit și Sfântul Grigorie Palama a fost secolul în care monahismul creștin ortodox a ajuns să fie identificat cu isihasmul. Acest lucru a fost așa fiindcă monahii se puteau reculege numai în liniște. Pentru acest motiv, faptul că ei au părăsit lumea a început să aibă o justificare în plus: monahii se retrăgeau din

⁶⁹ *Pelerinul rus*, (Editura Sofia, 1998).

lume pentru a se liniștii sau mai bine spus pentru a duce o viață de liniște.⁷⁰ Prin urmare, isihasmul sau nevoia de liniștire a omului este foarte mult o formă a misticii creștin ortodoxe. Sunt în acest sens în scrierile marilor isihasți mai multe metode prin care prin rugăciunea inimii călugărul ajunge de se liniștește și la fel de bine el ajunge să fie în comuniune cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu este țelul nu numai a misticului creștin ortodox ci la fel de bine și a creștinului ortodox simplu. De mai multe ori această comuniune se manifestă în trei mari etape după cum ne spun marii sfinți părinți ai ortodoxiei.

1. Prima marea etapă prin care trece mistiul creștin ortodox care a ajuns să ducă o viață de isihie este etapa în care harul lui Dumnezeu îl cercetează pe mistic și îi aduce foarte multă bucurie. Această etapă este una foarte frumoasă care se manifestă prin simțirea unei bucurii intense și a unei iubiri fără de sfârșit față de Dumnezeu.
2. A doua mare etapă prin care trece mistul creștin ortodox este etapa în care harul lui Dumnezeu îl părăsește pe misticul creștin ortodox și acesta ajunge să fie cât se poate de singur și părăsit. În această etapă de mai multe ori misticul creștin ortodox simte încercările patimilor care sunt inspirate de entitățile demonice. Această etapă în unele cazuri durează mai mult în timp ce în alte cazuri durează mai puțin.
3. În cele din urmă urmează erapa a treia în care harul revine în mistiul creștin ortodox și acesta se simte deplin consolidat în comuniunea cu Dumnezeu. Cu această ocazia bucuria de a fii cu Dumnezeu rămâne și ea de cele mai multe ori durează până în momentul morții. A treia etapă a comuniunii cu Dumnezeu este la fel de bine o etapă care este o continuare a primirii când harul lui Dumnezeu a venit pentru prima dată în inima misticului creștin ortodox.⁷¹

70 Este adevărat că nu numai mohanii au dus o viață de liniște. Acest lucru este așa fiindcă de mai multe ori liniștea este un lucru care este comun și vieții academice. Este foarte greu să studiezi în gălăgie și în zarvă. Acest fapt este un mare adevăr pe care trebuie să îl avem în vedere. Viața isihastă prin urmare este întâlnită de mai multe ori în lumea noastră numai că cei care au ajuns la o liniște deplină a fost isihastul creștin ortodox. Este bine să precizăm în acest sens că isihastul creștin ortodox este foarte mult un mistic. Acest lucru este așa fiindcă el ajunge să se dedice pe sine în întregime comuniunii cu Dumnezeu. Ceea ce ne spun isihasții este că comuniunea cu Dumnezeu se face în liniște. Este adevărat că pentru cei care nu simt nici o chemare în spre mistică de mai multe ori ei ajung să trăiască o stare de comuniune cu Dumnezeu și în mijlocul lumii. Totuși, ceea ce trebuie să știm este că această comuniune este mai inferioară calitativ față de comuniunea isihastului cu Dumnezeu.

71 Rafail Noica, *Celălalt Noica* (București, 1993).

O femeie era stăpânită de patima grăirii deșarte. Ea vorbea în dreapta și în stânga de rău pe vecinele ei. Preotul acelei parohii a auzit aceasta și a mers să o cerceteze. În convorbirea dintre cei doi, el i-a spus să ia una din micile ei perne cu fulgi și să o verse în bățatură, ca o mică jertfă materială, și i-a făgăduit mare răsplată duhovnicească. Femeia așa a și făcut. Vântul sufla destul de tare. Fulgii s-au împrăștiat în toate părțile. Preotul i-a spus atunci:

- Strânge acum toți fulgii!

- Una ca asta este cu neputință! i-a răspuns ea.

- Tot astfel tu nu vei putea să aduni nici cuvintele pe care în fiecare clipă le împrăștii din gura ta, nici să întorci înapoi vorbirea ta de rău și bârfa la adresa vecinelor tale!

Femeia a fost uimită de această lecție practică, mai cu seamă când preotul a adăugat că, în ciuda neputinței noastre de a aduna cuvintele pe care le-am spus mai înainte și care zboară, Dumnezeu le adună pe ele și după acestea ne va osândi în ziua Judecății.

Adevărul este că mai mulți mistici creștin ortodocși au ajuns să își dea seama că asemenea femeii din întâmplarea de mai sus, sunt mai multe lucruri deșarte în lumea noastră. Acest lucru a făcut ca de mai multe ori misticul să își dea seama că trebuie să fie cât se poate de controlat în ceea ce spune și în ceea ce gândește. Misticul creștin ortodox este o persoană care poate fără nici o îndoială să fie unul care să ajungă la calea esențială a vieții care nu este alta decât comuniunea cu Dumnezeu. Sfinții părinți ne spune că comuniunea cu Dumnezeu este un lucru dinamic. În secolul al IV-lea, Sfântul Grigorie de Nyssa ne spunea că misticul este cel care este în comuniune cu Dumnezeu în sens epectatic. Acest lucru înseamnă că el trece din stadiu în stadiu în comuniunea cu Dumnezeu. Este bine să știm acest lucru fiindcă după cum am arătat în rândurile de mai sus sunt cel puțin trei stadii sau trei nivele de comuniune cu Dumnezeu.⁷² Adevărul este că pentru secolul al XXI-lea sunt mai mulți care consideră că isihasmul nu este un lucru care ne poate ajuta cu nimic. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă isihastul este un curent care a fost actual mult secole mai

72 Un rol semnificativ în ajutorul lui Dumnezeu îl joacă harul lui Dumnezeu. Ce este harul lui Dumnezeu? Harul lui Dumnezeu este ajutorul sau binevoiența lui Dumnezeu față de noi. Prin urmare atunci când suntem ajutați de Dumnezeu în drumul nostru în mistica lui Dumnezeu suntem persoanele care primesc harul lui Dumnezeu. Harul lui Dumnezeu este un lucru care ne face să fim în comuniune cu Dumnezeu și acest lucru este posibil numai prin faptul că Dumnezeu ne ajută la acest lucru. Mistica creștin ortodoxă este cât se poate de concentrată pe harul lui Dumnezeu. Harul lui Dumnezeu este cel care ne face să trăim o viață duhovnicească și la fel de bine să avem mai multe experiențe mistice. Experiențele mistice sunt făcute în cele mai multe cazuri prin harul lui Dumnezeu.

înainte de secolul al XXI-lea. Acest secol prin urmare nu mai are nevoie de isihasm. Este de amintit aici că isihasmul a dat mai mulți sfinții lumii. Vom amintii aici numai trei dintre cei mai mari: Sfântul Grigorie Palama, Sfântul Grigorie Sinaitul și Sfântul Paisie Velicicoski. Dacă isihasmul care este o ramură a misticii creștin ortodoxe a dat sfinți în trecut adevărul este că el poate da sfinți și în prezent. Ishasmul este la drept vorbind o cale spre sfințenie dar el este o ramură a misticii creștin ortodoxe.

Dacă ne vom uita în lumea noastră de secol al XX-lea vom vedea că isihasmul nu și-a pierdut din actualitate. De mai multe ori cei care trăim în marile metropole ale lumii ajung să se piardă pe sine în torentul de evenimente pe care le trăiesc. Suntem bombardati cu informații la televizor, la radio, pe internet sau în presa scrisă. Auzim de mai multe ori de furturi, de cazuri de mită și de corupție, de răsturnări de guverne și de președenții, de trădări cu caracter politic, de neînțelegeri sociale, de revolte și rebeliuni, de mari falimente industriale, de secete, de inundații, de cutremure șamd. Dacă ne vom uita în jurul nostru vom vedea că sunt mai mulți care exploatează la maxim ceea ce este rău și negativ în lumea noastră. A trăit în secolul al XXI-lea de mai multe ori prespune a te confrunta aproape săptămânal cu o mare cantitate de negativitate. Acest lucru aparent nu ne influențează dar în realitate el are mai multe consecințe asupra vieții noastre duhovnicești. Viața noastră duhovnicească nu poate să se îmbunătățească în hărmălaie și în gălăgie. Pentru mai multă lume acest lucru ne spune ei că este doar o problemă de obișnuință. Trebuie să ne obișnuim cu gălăgia din jurul nostru și în cele din urmă ne vom putea urm cursul firesc al vieții. Adevărul este că nu toți oamenii pot face acest lucru. Sunt mai mulți pentru care este foarte dificil și uneori chiar imposibil să trăiască o viață în tumult. Acest fapt a putut fii văzut de mai multe ori și este un lucru pe care l-au experimentat mai mulți mistici creștin ortodocși. După cum se poate înțelege, mistica creștin ortodoxă nu este un răspuns la toate marile probleme cu care se confruntă secolul al XXI-lea dar cu siguranță că ea este o soluție la mai multe dintre greutățile externe cu care ne confruntăm în acest secol.⁷³

Ceea ce trebuie să știm este că secolul al XXI-lea nu trebuie să ne obsedeze dar trebuie să ne preocupe. Cu cât mai mult vom fii preocupați de secolul al XXI-lea cu atât mai mult vom ajunge să fim cât se poate de mult viețuitori într-un timp frumos care v-a da rezultate. Este adevărat că nu sunt mulți care sunt realmente preocupați de secolul al XXI-lea. Acest lucru ni se spune de mai multe ori că este o problemă a istoricilor. Totuși, noi suntem cei care trăim în acest secol și ca și oamenii de bine dorim ca acest secol să fie un secol frumos și bun. Așa gândește orice om sănătos dar adevărul este că sunt mai mulți care manifestă indiferență față de timpul secolului al XXI-lea. Acest lucru se manifestă printr-un dispreț pe care îl putem vedea foarte bine în zilele noastre față de tot ceea ce ține de timpurile prezente. Sunt mai mulți care constată mai multă neorânduială în acest secol dar nu fac mare lucru pentru a schimba ceea ce este rău.

73 Constantin Marin, *Isihasm: în mănăstirile spațiului mioritic românesc - de la palamism la paisianism* (Iași, 2009).

Datoria noastră este să facem tot ceea ce este mai bine și mai frumos pentru secolul al XXI-lea. Acest lucru este așa fiindcă în cele din urmă secolul al XXI-lea v-a spune posterității despre cine am fost noi. Nu trebuie să fim într-un fel de „competiție seculară” cu alte secole ale trecutului ci la fel de bine trebuie să fim cât se poate de motivați pentru a face tot ceea ce este mai bine și tot ceea ce este mai frumos cu secolul al XXI-lea. În acest proces la fel de bine ne poate ajuta isihasmul. Sunt mai mulți în secolul al XXI-lea care nu știu ceea ce este isihasmul. Isihasmul a spus lumii un lucru fundamental: nu putem să ajungem la unirea cu Dumnezeu în neliniște și dezordine sau haos. Din nefericire în secolul al XXI-lea sunt mai mulți care sunt cât se poate de mult mentalități bolnave și care caută să institue în lume haosul. Misticul creștin ortodox și mistica creștin ortodoxă este în mare în opoziție cu haosul și cu tot ceea ce ține de anarhia socială. Realitatea este că la fel de bine misticul creștin ortodox ajunge să își găsească pacea și liniștea sufletească în isihasm. Un pelerinaj la o mănăstire este de mai multe ori o modalitate prin care misticul creștin ortodox prinde puteri să meargă mînainte în lupta cu haosul și anarhia din lume. Acest lucru este un fapt care este cât se poate de evident și de practic. Fără doar și poate isihasmul este mai mult un fel de modalitate prin care misticul ajunge să își reactualizeze idealurile. Adevărul este că toți oamenii de bine din această lume au un ideal. La fel de bine și misticul creștin ortodox are un ideal și acest lucru este foarte mult isihia.⁷⁴

Este foarte adevărat că în timpurile noastre isihasmul creștin ortodox este un lucru care nu mai are nici un fel de actualitate. A vorbi în secolul al XXI-lea despre isihasm este un lucru cât se poate de nepotrivit și la fel de bine lipsit de logică. Acest lucru este așa fiindcă în concepția secolului al XXI-lea omul nu trebuie să trăiască în liniște și în pace ci la fel de bine el trebuie să fie cât se poate de mult în centrul a cât mai multor activități. Aceste activități ni se spune că sunt cele care fac lumea înainte. Ceea ce trebuie să știm este că mistica creștin ortodoxă nu este opusă activismului ci la fel de bine ea este cât se poate de deschisă față de tot ceea ce este activ și de tot ceea ce înseamnă muncă. Ceea ce mai spus mistica creștin ortodoxă este că pentru acest secol isihasmul este un lucru care nu înseamnă la pasivitate ci mai mult la meditație asupra a ceea ce avem de făcut. Sunt mai mulți în secolul al XXI-lea care la drept vorbind au inițiativă dar această inițiativă nu ține mult. Vedem că la nivel

⁷⁴ Viața mistică creștin ortodoxă ni se spune în mai multe situații că nu este compatibilă. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă pentru mai multă lume din secolul al XXI-lea ceea ce definește dezideratele vieții de familie este mai mult supraviețuirea și perpetuarea speciei. Aceste lucruri sunt concepții care au un profund caracter darwinist. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă primele elemente de mistică creștin ortodoxă pe care le deprinde misticul creștin ortodox provin din familie. În acest sens misticul creștin ortodox ajunge să înțeleagă primele rugăciuni din familie. În familie el ajunge să sărbătorească paștile și căricunul și la fel de bine tot în familie el află de sfinți care au trăit mai înainte de el. Acesta sunt cu toate deprindeși mistice pe care le primim din familie. Nu trebuie să ne îndoim de calea mistică de a intra în comuniune cu Dumnezeu fiindcă acest lucru este ceea ce ne duce în cele din urmă la ajutorul lui Dumnezeu.

internațional se alcătuiesc mai multe forumuri, mai multe comitete, se fac mai multe congrese internaționale și se țin mai multe conferințe globale despre ceea ce este de făcut în spre binele secolului al XX-lea. Ceea ce se poate vedea în cele mai multe cazuri este că toate aceste lucruri ajung de dispar la fel de repede pe cum au apărut. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă ele nu au o motivație profundă. Această motivație nu poate veni decât din mistica creștin ortodoxă care oferă ca și sursă de limpezire a gândurilor și a intențiilor isihasmul creștin ortodox. Mare parte a oamenilor secolului al XXI-lea nu știu că isihasmul este o parte a misticii creștin ortodoxe. De fapt este adevărat că sunt foarte puțini cei din secolul al XXI-lea care știu de mistica creștin ortodoxă. Poate acesta este motivul pentru care în secolul al XXI-lea se simt atât de multe crize și la fel de bine atât de multe probleme. Este bine să fim cât se poate de informați în ceea ce privește mistica creștin ortodoxă fiindcă acest lucru este benefic pentru noi. Este adevărat că nu toți dintre noi cei din secolul al XXI-lea vom putea ajunge mistici creștin ortodocși dar cu singuranță că sunt mai mulți dintre cei din secolul al XXI-lea care se simt cât se poate de atrași de experiențele mistice. Există fără doar și poate o lume mistică și acest lucru este un adevăr ce nu poate fi negat și nici contestat.⁷⁵

Un bătrân a auzit în chilia sa glas:

- Vino să-ți arăt ce fac oamenii!

Bătrânul s-a sculat și s-a dus, și în scurtă vreme a văzut un om care tăia lemne și le pune într-o grămadă mare: nu putea nici să le ridice, nici să le dea într-o parte, dar continua să sporească mormanul. Pe urmă, i-a fost arătat un om care stătea lângă fântână și lua apă într-un ulcior spart, iar apa curgea toată înapoi.

Glasul i-a zis atunci:

- Să mergem să-ți arăt altceva!

Bătrânul a văzut o biserică și doi oameni călare. Călăreții țineau de capete o bârnă și încercau să intre pe ușă, dar întrucât nici unul dintre ei nu voia să-l lase în față pe celălalt, bârna îi oprea, și amândoi rămâneau afară.

- Iată oamenii ce par a purta sarcina dreptății, dar o fac cu trufie și nu vor să se smerească, și de aceea nu pot să intre pe calea dreaptă. De aceea, rămân în afara împărăției lui Dumnezeu - a lămurit glasul. Cel care taie lemne este omul împovărat de nelegiuiri, care în loc să se pocăiască adaugă mereu păcate noi la cele de mai înainte. Cel ce scoate apă în ulcior spart este cel care, cu toate că face fapte bune, amestecă în ele fapte rele și prin asta pierde binele săvârșit.

75 Dumitru Stăniloae, *Din istoria isihasmului în ortodoxia română* (Editura Scripta: București, 1992).

În pilda de mai sus avem foarte mult o experiență mistică care i-a fost descoperită unui mistic creștin ortodox. Ceea ce putem vedea este că de mai multe ori Dumnezeu face unele descoperiri taine anumitor persoane care sunt vrednice de cele. Este foarte adevărat că în secolul al XXI-lea sunt mai mulți oamenii care sunt cât se poate de mândrii și acest lucru poate fi văzut din acțiunile lor. Acești oameni se văd pe sine mai buni și mai capabili decât restul. Este bine să știm acest lucru pe fondul unei lumii care consideră că în realitate mândria este un sentiment cât se poate de bun. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă ne spun ei că mândria este cea care aduce încrederea în sine. Acest lucru de mai multe ori este adevărat că se dovedește a fi rău și fără doar și poate un lucru care nu ne face să fim mai buni. Din mândrie unii sunt cât se poate de ingoranți de viața mistică. La fel de bine sunt mulți care consideră că tot ceea ce are nevoie omul secolului al XXI-lea este să ai cât mai mulți bani. Acest lucru sunt ei că în cele din urmă este o rezolvare la toate problemele cu care ne confruntăm.⁷⁶ Este foarte adevărat că isihasmul de mai multe ori promovează o viață de liniște, dar această viață de liniște trebuie să spunem că nu este în nici un fel o viață de delăsare. Acest fapt de mai multe ori este contestat în zilele noastre zile în care ni se spune că misticul creștin ortodox este o persoană inconvenientă pentru secolul al XXI-lea. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă misticul creștin ortodox este conștient că omul nu este numai trup ci la fel de bine el este suflet. Mistica creștin ortodoxă este cea care se ocupă de suflet. La un anumit nivel este foarte adevărat că putem vorbi despre suflet a și o entitate mistică. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă deși știm că avem un suflet nu îl putem vedea. Sufletul nostru ține în acest sens de ceea ce am putea denumi ca și o experiență mistică. Sufletul nostru este prin urmare nevăzut și pentru acest lucru el este mult mai deschis în spre viața mistică creștin ortodoxă. În acest sens, este bine să precizăm că mistica creștin ortodoxă este ca și hrană pentru sufletul nostru. La fel cum sufletul nostru are nevoie de hrană fără doar și poate și sufletul nostru are nevoie de hrană și această hrană este mistica creștin ortodoxă și toate practicile ei isihaste. Acestea ajung să hrănească sufletul. Fără de ele de mai multe ori sufletul moare. Da, este cât se poate de adevărat că sufletul nostru poate muri. Moartea sufletului este atunci când sufletul este contaminat de patimi și păcate. Ele sunt cele care fac ca el să moară. Este adevărat că sufletul unei persoane poate învia. Cum are loc această înviere? Această înviere are loc prin pocăință. Când se

⁷⁶ Misticul creștin ortodox nu practică mistica pentru a aduca cât mai mulți bani și pentru a se îmbogăți cât mai mult. El face ceea ce face pentru a slujii binele și frumosul. Este de amintit aici că părinții filocaliei au considerat că mistica creștin ortodoxă este o formă de frumusețe sau mai bine spus de filocalie. Acest lucru este așa fiindcă există o frumusețe mistică care ține de creștinismul ortodox. Sunt mai mulți care ne spun că dacă ne vom ocupa de mistica creștin ortodoxă vom ajunge muritori de foame. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă misticul creștin ortodox nu este un materialist după cum este moda secolului al XXI-lea. În metalitatea secolului al XXI-lea domina ideea că fericirea poate veni numai cu odoză mare de posesiuni materiale. Misticul creștin ortodox este adevărat că nu este un ambulant în ceea ce privește banii și bunurile materiale dar după cum ne învață ortodoxia este ajunge la o cale de mijloc dintre bunurile materiale și viața duhovnicească.

pocăiește de patimile și păcatele sale sufletul învie. Dacă sufletul nostru moare în această viață el v-a rămâne mort și în viața de apoi și dacă sufletul nostru învie în această viață el v-a rămâne viu și în viața de apoi.⁷⁷

Pentru secolul al XXI-lea este bine să precizăm că mistica isihastă este fundamentală din Bibie. Vom vorbi numai de noi mari sfinți ai Bibliei care au recurs la retragerea în pustie. Primul este Sfântul Ilie Tezviteanu care s-a restras în pustia atunci când a fost persecutat de regele Ahab și de regina Izabela. Sfântul Ilie Tezviteanu a fost hrănit în mod providențial de un corb care îi aducea la porunca lui Dumnezeu de mâncare. Un alt sfânt care a dus o viață demnă de un isihast a fost Sfântul Ioan Botezătorul care toată viața sa a fost pustnic. Iată prin urmare că au fost sfinți și în timpurile biblice care au dus o viață cât se poate de isihastă. Ei au devenit modele pentru misticii din toate epocile. La fel de bine, trebuie să avem în considerare și persoane Domnului Iisus Hristos. De mai multe ori Domnul Iisus Hristos s-a retras în pustie. Prima dată a făcut-o în pustiul Carantaniei unde a și fost ispitit. La fel de bine de mai multe ori în timpul activității sale publice Hristos s-a recules în pustie. Acest lucru El l-a făcut pentru a ne lăsa nouă o pildă să facem și noi la fel. Omul secolului al XXI-lea are mai multe metode de a se reculege: unii se reculeg privind la televizor, alții se reculeg ascultând la radio și alții se reculeg ascultând muzică. Totuși, în secolul al XXI-lea sunt mai mulți care simt nevoie de o reculegere mult mai profundă și mai autentică decât aceste lucruri. Așa se face că mai mult se reculeg prin a merge la mănăstiri și a merge la locuri unde au trăit sfinți creștin ortodocși. Acest lucru este ceea ce le aduce la mai mulți pacea sufletească. După cum am arătat în rândurile de mai sus, sufletul nostru are nevoie să se reculeagă. Deși de mai multe ori trupul nostru este odihnit ceea ce putem simți este că sufletul nostru este departe de a se fi odihnit. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă sufletul nostru își găsește în mod practic odihna din rugăciune și contemplație care sunt la un anumit nivel fapte mistice. Mai multă lume ne spune că nu există nimic mistic în rugăciune. Ce poate fi mistic atunci când ne rugăm? Dacă vom sta și ne vom gândi mai mult vom vedea că sunt mai multe lucruri mistice în rugăciune. Mai mulți mistici creștin ortodocși ne spun că au putut experimenta liniște și pace duhovnicească în viața de rugăciune. Acest lucru este un fapt care nu poate fi contestat. Fără doar și poate în drumul de a ne descoperi pe noi înșine și de a ne vedea pe noi așa cum suntem de mai multe ori un lucru fundamental în are și aportul părintelui duhovnicesc. În viața părintelui Arsenie Boca există o întâmplare care este cât se poate de sugestivă în acest sens. Se spune că la părintele Arsenie Boca a venit la un moment un tânăr care nu știa dacă să se căsătorească sau nu. A intrat la părintele și i-a spus:

- Părinte vreau să vă întreg un lucru.
- Ce lucru?

77 Serafim Rose, *Sufletul după moarte* (Editura Tehnopress, 2003).

- Sunt tânăr. Oare aş fii bun pentru căsătorie?
- Nu eşti bun.
- Dar părinte pentru călugărie aş fii bun?
- Nu eşti bun.
- Atunci la ce sunt bun?
- Nu eşti bun pentru nici una.

Tânărul a înţeles că trebuie să descopere singur pentru ceea ce este bun.⁷⁸

Adevărul este că în ansablul său până acum secolul al XXI-lea a arătat destul pe puțin interes față de mistica creștin ortodoxă și acesta a fost unul dintre principalele motive pentru care am puerces la scrierea acestei cărți. Este bine să știm că mistica creștin ortodoxă este un lucru care nu poate să ne aducă decât câștig. Este adevărat că în plan mistic și religios lumea noastră a rămas la fel de fragmentată și divizată ca și secolele de mai înainte de noi. Acest lucru este treaz dar ceea ce trebuie să facem este să ne vedem fiecare de problemele noastre și să căutăm să ducem o viață mistică pe cât ne țin puterile. Adevărul este că în plan mistic unii pot mai mult în timp ce alții pot mai puțin. Acest lucru este un fapt care ține la un anumit nivel și de modul în care ne-a înzestrat Dumnezeu. Mistica creștin ortodoxă ne spun mai mulți că nu este compatibilă cu secolul al XXI-lea fiindcă acest secol are cu totul alte priorități. Cred că a venit cazul să facem și din mistica creștin ortodoxă o prioritate a secolului al XXI-lea. Sunt mai mulți care ne spun că nu știu cu ce să înceapă. Ar fii bine să înceapă cu mersul la biserică și rugăciunile zilnice. Dacă vor face acest lucru vor vedea că lucrurile vin de la sine.⁷⁹

Un tânăr călugăr, ucenic al unui bătrân vestit, mergea cu învățătorul său pe malul mării.

78 Adevărul este că omul secolului al XXI-lea dorește să fie un om excepțional în toate: știință, artă, cultură, economie sau religie. Acest lucru este bine însă ceea ce nu este conștient acest om al secolului al XXI-lea este că în mare fiecare secol a avut o anumită înclinație sau mai bine spus o anumită linie pe care și-a desfășurat activitatea. S-a spus despre secolul al XIX-lea că a fost secolul revoluțiilor industriale fiindcă în acest secol omul a descoperit industria. La fel de bine despre secolul al XXI-lea s-a spus că a fost secolul vitezei fiindcă în acest secol s-au perfecționat automobilele. Aceste lucruri sunt cele care ne spun că în istorie fiecare secol a avut ceea ce am putea denumi ca fiind o anumită preponderență. Această înclinație este dată de cele mai multe ori de dispozițiile lăuntrice ale omului și al fel de bine și de pronia lui Dumnezeu.

79 Radu Teodorescu, *Diversitate și unitate în pnevmatologia creștin ortodoxă* (Cugir, 2015).

- Avo, mi-e tare sete! - a zis el.

Bătrânul s-a oprit, a făcut rugăciune și a zis:

- Bea din mare.

Apa de mare s-a dovedit a fi nu sărată și amara, ci dulce, ca de izvor.

Ucenicul a început să umple burduful cu apa prea minunată, gândindu-se că poate va pofti să mai bea pe drum.

- Ce faci? - s-a mirat bătrânul. Crezi că Dumnezeu nu este peste tot?

Pilda de mai sus din nou ne spune că misticii creștin ortodocși de mai multe ori au depășit legile naturii și evident au ajuns să facă minuni. Acest mare părinte a ajuns să facă apa mării dulce. Acest lucru ne spune că pentru misticii creștin ortodocși nu există un anumit timp anume când ei ajung să trăiască mistica creștin ortodoxă. Misticii creștin ortodocși care au fost adepții isihasmului de mai multe ori au făcut ca legile naturii să nu mai aibă nici un efect. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă ei au aflat o legătură cu Dumnezeu pe care omul obișnuit nu o poate avea. Este cât se poate de adevărat că mistica creștin ortodoxă duce la o legătură specială cu Dumnezeu. Ea s-a manifestat de mai multe ori prin facerea de minuni. Trebuie să știm că mistica creștin ortodoxă nu trebuie practică numai pentru că au fost mai mulți mistici creștin ortodocși. Ceea ce este cel mai important și cel mai semnificativ este că mistica creștin ortodoxă este cea care ne pune în legătură cu Dumnezeu. Acest lucru este un fapt care este dincolo de orice minune pe care ar putea să o facă misticul creștin ortodox. Pentru a ajunge la unirea cu Dumnezeu misticul creștin ortodox este conștient că trebuie să renunțe la tot ceea ce ar putea să îl separe de unirea cu Dumnezeu. Pentru acest motiv isihastii se retrag din lume și ajung să ducă o viață care este dominată numai de viața cu Dumnezeu și de viața în Dumnezeu.⁸⁰

Adevărul este că pentru mai multă lume din secolul al XXI-lea isihasmul este un lucru care nu poate fii înțeles foarte bine. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă lumea secolului al XXI-lea crede că tot ceea ce trebuie să facă pentru a realiza

⁸⁰ Pentru a ajunge la comuniunea cu Dumnezeu isihasmul consideră a mistul trebuie să le lăpăde de tot ceea ce se interpune între el și Dumnezeu. Ceea ce îl ține cel mai mult pe om departe de Dumnezeu este vacarul și neliniștea. Există mai multă neliniște și uneori chiar angoasă în lumea noastră. Acest lucru este un fapt pe care misticul creștin ortodox ajunge să îl evite și la fel de bine să fugă de el. Misticul creștin ortodox este conștient de tradiția isihastă și la fel de bine este cât se poate de conștient că aceasta este una care nu poate să îi facă decât bine. Isihasmul creștin ortodox este o ramură a misticii care în zilele noastre are din ce în ce mai puțin adepți fiindcă se consideră că isihasmul este o etapă încheiată din tradiția trecutului. După cum putem să ne dăm seama misticul creștin ortodox autentic nu renunță la tradiția isihastă ci este conștient de semnificația ei.

chemarea acestui secol este acțiune și cât mai multă activitate. Acest lucru face inconvenient persoana isihastului care este unul care aparent nu face nimic. Misticul creștin ortodox este unul care se retrage și trăiește în rugăciune și contemplație. Acest lucru evident nu este convenient pentru mentalitatea generică a secolului al XXI-lea care după cum am arătat este puternic tributară secolului al XXI-lea. Misticul creștin ortodox este numai aparent o persoană care se află în lipsă de activitate. Acest lucru este așa fiindcă el este angajat foarte mult în comuniunea cu Dumnezeu. Când omul este aflat în comuniunea cu Dumnezeu el nu mai are nevoie de nimic din această lume. Este bine să știm aceste lucruri mai ales acum în secolul al XXI-lea secol în care sunt mai multe curente ateiste și nihiliste care îi spun omului că viața și lumea nu au nici un rost și că totul este menit distugerii și pierzaniei. Ceea ce experimentează cel mai mult misticul creștin ortodox este că atunci când este în comuniune cu Dumnezeu el simte că nu mai are nevoie de lumea din jur fiindcă această lume nu este una care se concetreează prea mult pe comuniunea și pe legătura cu Dumnezeu. Pentru acest lucru misticul creștin ortodox de cele mai multe ori ajungem să îl găsim în persoana călugărului. Este bine să avem aceste lucruri în vedere și să le știm mai ales în timpurile noastre când există foarte multă confuzie referitor la aceea ce este și la modul în care trebuie trăită mistica creștin ortodoxă. Mistica creștin ortodoxă este dinamică dar ea are o dimanică lăuntrică. Ea se manifestă prin despățimirea omului și în cele din urmă un puternic simț al prezenței lui Dumnezeu. La fel de bine mistica creștin ortodoxă este cât se poate de dogmatică. De ce spunem că mistica creștin ortodoxă este dogmatică? Spunem acest lucru fiindcă ea este un lucru care ajunge să își împoprieze toate dogmele credinței și la fel de bine să le trăiască foarte mult și foarte bine. Dogmele sunt lucruri care evident se leagă de mistica creștin ortodoxă. În acest sens nu poate exista o mistică creștin ortodoxă fără de dogmatica creștin ortodoxă. Acest lucru este așa fiindcă dogma creștin ortodoxă este un lucru care ajunge să fie trăită concret în mistica creștin ortodoxă. Prin urmare, mistica creștin ortodoxă nu se înrudește numai cu morala creștin ortodoxă ci la fel de bine și cu dogmatica.⁸¹

Ceea ce mai trebuie să știm este că este propriu isihasmului rugăciunea lui Iisus. Acest lucru este un fapt care nu este cunoscut de toată lumea. Misticul creștin ortodox care a ajuns la practicarea isihiei ajunge să mențină acest lucru prin rugăciunea lui Iisus care este o formulă scurtă pe care misticul a repetă de cât mai multe ori: Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu milueșiește-mă pe mine păcătosul. După cum persoana Domnului Iisus Hristos este centrală în creștinismul ortodox la fel de bine și rugăciunea lui Iisus este centrală în isihasm. Prin urmare, la un anumit nivel oricine poate practica rugăciunea lui Iisus [ne referim la creștini ortodocși] dar ceea ce trebuie să știm este că misticii sunt cei care ajung la o trăire autentică a acestei rugăciunii. După cum s-a putut vedea sunt mai mulți creștini care ajung să simtă o chemare cât se poate de profundă de a fii în comuniune cu Dumnezeu. Pentru acest motiv ei ajung să părăsească

81 preot Marc-Antoine Costa de Beauregard – preot Dumitru Staniloae, *Mică dogmatic vorbită - dialoguri de la Cernica* (Sibiu, 1995).

lumea și la fel de bine să fie în căutare de o viață mistică. Acest deziderat a ajuns să fie grupat în jurul a ceea ce azi istoria Bisericii Creștin Ortodoxe cunoaște ca și isihasm. Isihasmul este un lucru care nu poate să fie depășit de persoana Domnului Iisus Hristos. Oricine crede că isihasmul este extrem de departe de viața creștină se înșală. În secolul al XXI-lea la fel de bine este nevoie să reactualizăm viața în Hristos. Acest lucru poate fi făcut și prin isihasm. Atunci când facem rugăciunea lui Iisus suntem într-un anume sens isihasti. Misticul creștin ortodox prin urmare are o fundamentare și o existență care se bazează pe tot ceea ce a experimentat isihasmul începând din secolul al XIV-lea. Pentru cei din secolul al XXI-lea este adevărat că isihasmul este un lucru care nu mai are nici un fel de actualitate și la fel de bine pare cât se poate de arhaic. Sunt mai mulți care susțin că în secolul al XXI-lea trebuie să facem un fel de separație și de ruptură cu tot ceea ce ține de trecut. Trecutul ne-a demonstrat că mistica isihastă a fost un lucru care a funcționat și care a dat rezultate. Acest fapt este ceea ce ne face să credem că nu trebuie să abandonăm în secolul al XXI-lea interesul față de mistica isihastă. Este bine să știm aceste lucruri mai ales în acest secol în care de cele mai multe ori interesul pentru mistica creștin ortodoxă este mic. La fel de bine sunt mai mulți sfinți ai ortodoxiei care ne spune că isihasmul este un lucru care ține de iluminarea mistică. De ce spunem că el ține de iluminarea mistică? Este așa fiindcă trebuie să spunem că există o iluminare mistică și acest lucru este foarte adevărat.⁸²

Prin urmare, este foarte adevărat că misticul creștin ortodox este o persoană care de mai multe ori a ajuns la ceea ce se cunoaște ca și extazul mistic care este un fel de răpire extatică în Dumnezeu. Acest lucru are loc prin urmare de mai multe ori în ceea ce îi privește pe misticii creștin ortodocși. Când misticul creștin ortodox ajunge să fie unit deplin cu Dumnezeu la fel de bine el are un profund sentiment de compasiune față de toată lumea din jur. Acest lucru este un fapt pe care mai mulți mari mistici crești ortodocși au ajuns să îl trăiască. Mistica creștin ortodoxă este un lucru care evident se leagă de extaz. În acest sens în cadrul extazului sunt mai mulți mistici care au ajuns să trăiască stăzi de extaz dar acest lucru a avut loc după mai multe încercări și mai multe ispite. Acest lucru este un fapt cât se poate de evident și de ce nu o realitate care ține de isihasmul creștin ortodox. Mistica creștin ortodoxă este una care se leagă profund de isihasm. Atunci când fac rugăciunea lui Iisus misticii creștin ortodocși după cum am mai spus ajung să trăiască ceea ce se poate denumi ca și coborârea minții în inimă sau mai bine spus un fel de armonizare a tuturor funcțiilor sufletești ale omului. Este bine să știm că misticul creștin ortodox este cel care ajunge să trăiască un fel de armonizare a

82 Iluminarea mistică este un lucru pe care misticul creștin ortodox îl simte în interiorul său fiindcă el devine conștient de faptul că Dumnezeu este lumină și tot ceea ce ține de Dumnezeu este lumină. Lumina lui Dumnezeu spre deosebire de lumina fizică este o lumină necreată. Sfântul Grigorie Sinaitul spunea în acest sens că: „este cu neputință să se mântuiască cineva fără atenție amănunțită sau fără paza minții.” În acest sens, este foarte adevărat că în isihasm misticul creștin ortodox caută foarte mult mântuirea. Acest lucru este un lucru care nu poate fi negat și pe care trebuie să îl înțelegem așa cum este el. De mai multe ori entitățile demonice îi spun misticului că această lume este „deșartă” dar în sine acest lucru este numai o iluzie. Prin isihasm misticul ajunge să se ridice la o concepție superioară a acestei lumi și în același timp el vede cu ochii lui Dumnezeu lumea pe care El a creat-o.

tuturor funcțiilor sufletești. Este bine să știm că mai înainte de a face ca sufletele celor din jur să fie armonizate, trebuie să propriul tău suflet să fie armonizat. Acest lucru are loc prin urmare prin ceea ce se poate denumii ca și rugăciunea inimii. Rugăciunea este cea care face ca tot ceea ce este în sufletul nostru să fie armonic și să nu există nici un fel de disonanță între funcțiile sufletului nostru. Misticii creștin ortodocși ne spune că atunci când ajung să facă de mai multe ori rugăciunea inimii se poate simți un fel de „dulceață duhovnicească” în sufletul lor. Acest lucru ne spune ei fiindcă ei ajung să fie în legătură cu Domnul Iisus Hristos. În acest sens, Sfântul Isaac Sirul spunea la un moment dat că: „rugăciunea dă naștere unei contemplații...cel care trăiește o astfel de contemplație cunoaște o stare de extaz și devine asemenea unui trup părăsit de suflet.”⁸³

Odată, după ce a terminat slujba, un preot a zis:

- Duminica următoare vom vorbi despre minciună. Ca să pricepeți mai ușor despre ce va fi vorba, să citiți acasă capitolul 17 din Evanghelia după Marcu.

Duminica următoare, înainte de predică, preotul a anunțat:

- Îi rog pe cei care și-au făcut tema și au citit capitolul 17 să ridice mâna.

Aproape toți enoriașii au ridicat mâna.

- Ei bine, de asta și voiam să vorbesc cu voi despre minciună - a zis preotul. În Evanghelia după Marcu nu există capitolul 17.

Întâmplarea de mai sus este foarte potrivită pentru secolul al XXI-lea. Acest lucru este așa fiindcă în cele mai multe situații marea majoritate a lumii care trăiește în secolul al acesta susțin că sunt oamenii cu credință în Dumnezeu. Adevărul este că sunt foarte mulți care sunt cât se poate de mincinoși. Minciuna este un lucru care caracterizează în mai multe situații secolul al XXI-lea. Acest lucru se poate vedea din modul în care se comportă omul și după felul în care el se manifestă. Sunt foarte mulți care teoretic afirmă că în acest secol este nevoie de mai multă mistică creștin ortodoxă. În realitate ei sunt cât se poate de nepăsători față de mistica creștin ortodoxă. Mistica creștin ortodoxă este un lucru care ține foarte mult de modul în care înțelegem faptul că deși există un singur Dumnezeu el ajunge să fie în comuniune cu toții dintre noi. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere. Mistica creștin ortodoxă are foarte mult de spus în acest secol. Acest secol de mai multe ori este definit de un nou tip de literatură. Este vorba de literatura științifico fantastică. Acest gen de literatură este de cele mai multe ori o „mitologie” a secolului al XXI-lea. Sunt mai mulți în secolul al XXI-lea care susțin că nu există nici un fel de diferență dintre mistică și mitologie fiindcă ele sunt cât se poate de identice. Realitatea este cu totul alta. Mistica

83 Sabino Chiala, *Asceză singuratică și milă fără de sfârșit* (Sibiu, 2012).

creștin ortodoxă este departe de a fii literatură. Ceea ce este adevărat că este că mai mulți mistici creștin ortodocși au ajuns să fie considerați adevărate legende.⁸⁴

Unul dintre sfinții care au fost mari promotori ai isihasmului a fost Sfântul Isihie Sinaitul. Iată ce spunea el în acest sens despre isihasm: „inima ajunsă la liniște prin cunoaștere va vedea abis înalt, iar urechea liniștii va auzii de la Dumnezeu lucruri nespuse de fericite.” Este foarte adevărat că isihasmul este un lucru care ne pune în față cu o altă dimesniune sau mai bine spus cu un alt fel de înțelegere a realității: este vorba de înțelegerea mistică a realului. Există în real o latură mistică. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă chiar știința modernă a ajuns să ne spună că în sine materia este alcătuită de energie. La un studiu mai atent și microscopic al materiei ea nu este solidă ci mai bine spus ea este un fel de cumule de energie. Microparticulele care alcătuiesc materia solidă ne spun marile descoperiri științifice sunt un fel de energie în formă pură. Prin urmare, există chiar în esența realului un lucru pe care noi nu îl vedem și pe care la fel de bine nu îl putem înțelege. Cum se face că materia este alcătuită din energie? Acest lucru este un lucru care în cele din urmă leagă marile descoperiri științifice de mistica creștin ortodoxă. Mistica creștin ortodoxă ne spune că în această lume găsim energiile lui Dumnezeu care susțin tot ceea ce există în ființă. Prin urmare, este bine să știm că științific și la fel de mistic materia este un lucru care la un anumit nivel are un element mistic. Mistica creștin ortodoxă de mai multe ori poate oferi celor care o practică o vedere mai profundă și mai clară a ceea ce este lumea din jurul nostru și la fel de bine a ceea ce este locul sfânt față de ceea ce este locul profan. S-a spus de mai multe ori în secolul al XXI-lea că lumea noastră este un fel de alterație dintre spațiul sacru și spațiul profan. Acest lucru trebuie înțeles foarte bine. Mistica ne duce în cele din urmă în spre sfîntenie. Există o dimensiune mistică a sfînteniei. Au fost mai mulți care au fost contemporani cu Domnul Iisus Hristos dar nu au fost mulți cei care au putut vedea sfîntenia în El. Dreptul Simeon a fost unul care atunci când pruncul Iisus a fost adus la templu pentru a fii circumcis a putut vedea că El este fiul lui Dumnezeu. Iată prin urmare că misticii au o cu totul altă percepție a realității. Fără să îl fii văzut în viața sa Sfântul și dreptul Simeon a știut că în templu se

84 Sfântul Daniil Sihastru care a trăit pe vremea domnitorului Ștefan cel Mare a fost o astfel de legendă. El a fost un mistic creștin în adevăratul sens la cuvântului. A ajuns să vadă și să izgonească demonii care îl tulburau pe oamenii. Este foarte adevărat că în tradiția populară există o legendă a Sfântului Daniil Sihastru. O altă legendă este cea a Sfântului apostol Andrei care i-a încreștinat pe daco-romani. Sunt mai multe legende care circulă despre acest sfânt. Prin urmare este bine să știm care sunt diferențele dintre mistica creștin ortodoxă și legendele care îi privesc pe misticii creștin ortodocși. Misticii creștin ortodocși sunt fără nici o îndoială persoane care au adus numai binele în jurul lor. Acest lucru a făcut ca în cele din urmă să se nască isihasmul. Trebuie să știm că isihasmul este o parte din mistica creștin ortodoxă. Acest lucru a fost negat de mai mulți care au spus că în sine isihasmul este mai mult un curent istoric și nu unul mistic. Isihasmul ne spune că mistica creștin ortodoxă a fost extrem de productivă.

află Mesia, lucru care a fost cât se poate de adevărat. Acest lucru este un fapt care ar trebuie să ne facă să gândim.⁸⁵

Prin urmare ceea ce trebuie să afirmăm este că în secolul al XXI-lea se resimte o puternică nevoie de liniște și acest lucru este așa fiindcă sunt mai mulți care trebuie să se reculeagă și să își dea seama de ceea ce este cu adevărat important în viața lor. Nu se poate ajunge la cunoașterea eului și a sinelui fără de liniște. Acest lucru fiindcă în lumea din exterior suntem permanent asaltați cu tot felul de invitații și de mesaje care de cele mai multe ori ne fac să ne pierdem pe noi înșine. După cum ne spun sfinții părinți, omul trebuie să trăiască într-o stare de balanță cu sine. El nu trebuie să fie orientat exclusiv numai pe lumea din exterior și la fel de bine nu trebuie să fie interesat exclusiv numai de lumea din interior. Acest lucru este bine să fie știut și la fel de bine afirmat. În secolul al XXI-lea sunt mai mulți cei care ne spun că nu trebuie să fim interesați de viața noastră lăuntrică fiindcă în cele din urmă sunt mai mulți care nu cred în lăuntrul omului. Trebuie să știm că inima omului este un lucru care nu se modifică și ea este un lucru care are nevoie de liniște. După cum am spus, nevoia de liniște în secolul al XXI-lea este un lucru care se resimte din ce în ce mai mult. Suntem asaltați de un torent de zgomote și de informații din lumea din jurul nostru care de mai multe ori ne covârșește. Ce putem face atunci? Nu putem decât să fim orientați în spre noi înșine și în spre Dumnezeu. Sunt puțini cei din secolul al XXI-lea care se gândesc la liniște și la beneficiile ei. După cum am spus pentru a ne putea da seama cine suntem cu adevărat și pentru a lucra la întărirea identității noastre avem nevoie de liniște. Acest lucru isihasmul creștin ortodox l-a înțeles cu mai multe secole în urmă. După cum am afirmat pentru mai multă lume a vorbii despre isihasm în secolul al XXI-lea nu numai că este un lucru care nu interesează dar este un lucru care în cele mai multe situații nu este cunoscut. Sunt foarte puțini cei din secolul al XXI-lea care realmente știu ceea ce este isihasmul. În mănăstirile creștin ortodoxe isihasmul este practicat de mai multe ori. Acest lucru ne spune să nu fim indiferenți față de ceea ce ne învață isihasmul. Isihasmul este un lucru care ne ajută să ne reculegem. După cum știm mai mulți dintre noi trăim în mari metropole și în aglomerația marilor orașe. Acolo se poate resimți nevoia de liniște și tăcere. Nu trebuie să confundăm liniștea cu tăcerea. El sunt două lucruri diferite.⁸⁶

85 Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, (București, 1993 reeditare).

86 Pentru mai multă lume liniștea presupune tăcere. Acest lucru nu este valabil în toate situațiile. Sunt mai mulți care ne spun că nu se poate ajunge la liniște fără de tăcere. Ceea ce s-a putut vedea este că în cele mai multe situații tăcerea este un lucru care ne neapărat aduce liniște. O muzică frumoasă și melodioasă la fel de bine poate aduce liniște în sufletul omului. Este bine să știm acest lucru mai ales în zilele noastre când ni se spune că tăcerea și liniștea sunt două lucruri identice. Sunt mai mulți oamenii care de exemplu ajung la liniște în cadrul unui dialog constructiv și pozitiv. Acest lucru trebuie să fie știut. Sunt mai multe metode prin care omul ajunge la liniște și acest lucru nu poate în nici un fel să fie trecut cu vederea sau ignorat. Este adevărat că sunt oamenii care pot ajunge la liniște numai prin tăcere. Acesta nu

Isihasmul este un lucru care evident își propune să îi aducă liniștea sufletească omului. Sunt foarte mulți oameni în secolul al XXI-lea care nu au nici un fel de liniște sufletească. Acest lucru este așa fiindcă omul secolului al XXI-lea este un om ce de mai multe ori nu are nici un fel de reper în viața duhovnicească. Viața noastră duhovnicească este un lucru pe care trebuie să îl cunoaștem foarte bine. Trebuie să avem un fel de alterație între liniște și activitate. În acest sens este bine să afirmăm că viața duhovnicească nu este în nici un fel statică. Deși în viața duhovnicească liniștea joacă un rol semnificativ, acest lucru nu înseamnă că liniștea este un lucru care îl aruncă pe isihast în pasivitate. Pentru mai multă lume viața isihastă poate fi trăită numai în mănăstire. În sine este adevărat că toți cei doresc să fie liniștiți sunt într-un anume fel în căutare de viață isihastă. Prin urmare isihasmul este un lucru care poate fi trăit și în lume. Se știe de exemplu despre tatăl Sfântului Grigorie Palama că acesta practica rugăciunea lui Iisus în senatul imperial al imperiului bizantin fiindcă el era senator. Prin urmare, există o latură a vieții isihaste care poate fi practică și în lumea. În acest sens una dintre cele mai evidente embleme ale isihastului este rugăciunea lui Iisus. Rugăciunea lui Iisus atunci când este practică chiar și în vacarmul marilor metropole nu face decât să îi aducă liniștea celui care o practică. Rugăciunea lui Iisus este un lucru care nu este practicat numai de isihasții din mănăstiri ci la fel de bine ea poate fi practică și de laicii din orașe și metropole. Sunt puțini cei care în secolul al XXI-lea sunt interesați de rugăciunea lui Iisus și la fel de bine sunt și mai puțini cei care ajung să practice rugăciunea lui Iisus. Acest lucru este așa fiindcă sunt mai mulți care ne spun că Domnul Iisus Hristos nu mai este actual pentru timpurile noastre. Știm că Domnul Iisus Hristos a trăit acum 2000 de ani. Prin urmare, pentru zilele noastre El nu mai prezintă nici un interes. Deși Domnul Iisus Hristos a trăit acum 2000 de ani El a înviat și S-a înălțat la ceruri. Acest lucru este ceea ce îl face să fie contemporan cu toți cei care trăiesc în secolul al XXI-lea. O modalitate de a intra în legătură sau mai bine spus de a fi în contact cu Dumnezeu și Domnul Iisus Hristos rămâne fără nici o îndoială rugăciunea lui Iisus. Mai mulți care au practicat această rugăciune au ajuns la această concluzie.⁸⁷

A fost odată un om ce se deosebea printr-un nărav din cale-afară de nestăpânit. S-a dus la un bătrân înțelept, gândindu-se: 'Poate măcar acesta o să mă ajute.' Bătrânul l-a întrebat:

- Ce te supără? Arată-mi partea bolnavă a trupului tău!
- Mă supără năravul meu nestăpânit.

este un caz care se potrivește tuturor.

87 Christopher D. L. Johnson, *Globalisation of hesychasm and the Jesus prayer: contesting contemplation* (New York, 2010).

- Păi atunci arată-mi năravul tău! - a zis bătrânul.

- Nu pot - a zis cu mirare omul -, că se arată fără veste.

- Așadar, nu e o parte a trupului tău și nu ți-a fost dat de la naștere, ca mâinile sau picioarele?

- Bineînțeles că nu! Este, doar, vorba de caracterul meu.

- Dar nici măcar nu îți aparține, de vreme ce nu poți să mi-l arăți atunci când dorești! Așadar, spune-i să vină la mine singur, fără tine, și dacă nu vrea, să nu-l mai primești.

Întâmplarea de mai sus ne spune că în cele mai multe situații noi ne confruntăm cu ceea ce am putea spune un fel de luptă cu patimile. Acest lucru este un fapt pe care mai multă lume din secolul al XXI-lea îl experimentează. Patimile sunt cele care ne asaltează și de mai multe ori fără nici un fel de milă ajung să ne țină în robia lor. Acest lucru este un fapt pe care isihasmul l-a experimentat din vechime. Trebuie să fim cât se poate de mult conștineți că isihasmul s-a născut și dintr-o luptă cu patimile pe care o duce omul. Lupta cu patimile este un fapt pe care trebuie să îl stopăm sau mai bine spus pe care trebuie să îl contracarăm prin isihie. Patimile sunt cele care aduc în sufletul nostru un fel de vacarm care nu ne mai lasă să ne concentrăm pe ceea ce este de folos în viața noastră duhovnicească. Prin patimi fără nici o îndoială de cele mai multe ori ajungem ca să ne pierdem adevăratul nostru eu. Eul nostru este un lucru care are nevoie de liniște. Fără doar și poate acest lucru este ceea ce îl oferă isihia.⁸⁸

Ceea ce trebuie să afirmăm este că pentru cei care sunt interesați de mistica creștin ortodoxă cu siguranță că el vor ajunge să descopere că în mistica creștin ortodoxă există isihasmul care a fost un curent extrem de productiv în trecut. Am scris aceste rânduri pentru a demonstra că este nevoie de isihasm și în secolul al XXI-lea. Sunt mai mulți cei care și-au pierdut liniște să așezarea sufletească în secolul al XXI-lea și evident acest lucru nu poate să ne lase indiferenți. Omul secolului al XXI-lea care este dornic de a duce o viață mistică de unire cu Hristos v-a descoperii în isihasm o unleată și o metodă de a ajunge la pace și la liniște. Acest lucru nu trebuie să îl uităm. În cele din urmă noi avem nevoie de metodele și practicile isihasmului și pentru acest lucru

⁸⁸ După cum am spus, viața de isihie nu este neapărat una care este dusă în mănăstire. Viața de isihie este o viață care este compatibilă și cu viața de parohie. Se poate vedea că parohiile noastre sunt în cele mai multe cazuri invitație la isihie. Acest lucru este așa fiindcă slujbele și rugăciunile care se fac într-o parohie sunt fără doar și poate o invitație la isihie. La biserica de parohie este foarte adevărat că omul se duce de mai multe ori pentru a își găsi liniștea sufletească. Este bine să știm în acest sens că parohia trebuie să fie o biserică la liniștii și a înțelegerii. Acest lucru este așa fiindcă parohia este un lucru care ne ajută să ne liniștim. După o săptămână de muncă și de neliniște vine duminica în care ajungem să ne liniștim și să fim cât se poate de mult în isihie. Prin urmare, este bine să vedem parohia în acești termeni și nu ca și un club social în care facem mai multe rugăciuni.

trebuie să ducem o viață de isihasm. Pentru cei care stau pe munți sau în retragere de marile metropole ei pot să se folosească de acest lucru pentru a duce o viață isihastă. Acest lucru fiindcă în primul rând condițiile geografice sunt cele care îi ajută. Trebuie să fim cât se poate de atenți cu ceea ce înseamnă viața de isihie fiindcă ea este una care ne poate avantaja extrem de mult. Prin urmare, viața de isihie este un lucru cât se poate de ușor de folosit pentru noi cei din secolul al XXI-lea ține de noi ce viață dorim să alegem: o viață a vacarmului și a gălăgiei sau o viață a liniștii și a reculegerii. Ceea ce trebuie să știm este că marile capodopere ale lumii s-au făcut în liniște și în reculegere. În secolul al XXI-lea pentru a ne putea concentra asupra ceea ce este esențial și a ceea ce este important avem nevoie de isihie și de tot ceea ce este ea. Acest lucru este așa fiindcă isihia este un lucru care v-a ajunge să ne definească și să ne ofere tot ceea ce este bun și frumos. Cu această ocazie dorim să îi sensibilizăm pe cât mai mulți să își dea seama că isihismul deși este o tradiție foarte veche nu și-a pierdut din actualitate în secolul al XXI-lea. Fără nici o îndoială că isihismul este o luptă cu patimile și păcatele care ne asaltează. Trebuie să ne opunem patimilor și păcatelor și acest lucru îl facem prin viața isihastă sau prin viața de isihie. În secolul al XXI-lea acest lucru nu presupune să ne părăsim locuințele și să plecăm din casele noastre ci mai multă să facem o lume a înțelegerii și a liniștii. Acesta ar trebui să fie unele dintre principalele considerente mistice creștin ortodoxe pentru noi cei din secolul al XXI-lea. Acest fapt trebuie să fie o realitate și un lucru cât se poate de palpabil ci nu numai o simplă imaginație. Pentru mai multă lume din secolul al XXI-lea isihismul este un lucru care evident este o mare necunoscută. Trebuie să fim conștienți că în sine isihismul este un lucru cât se poate de actual și de semnificativ.⁸⁹

CAPITOLUL 5

SFINȚII CREȘTIN ORTODOCȘI EXEMPLE DE VIAȚĂ MISTICĂ ÎN SECOLUL AL XXI-LEA

Viața mistică creștin ortodoxă este un lucru care se bazează pe experiențele sfinților creștin ortodocși. Ceea ce descoperă aceste experiențe este că mistica creștin ortodoxă este cât se poate de diferită de ceea ce trăiesc alte confesiuni creștine cum sunt catolicii și protestanții. Marii mistici creștin ortodocși de cele mai multe ori au fost sfinții. Acest lucru ne demonstrează că experiențele mistice de cele mai multe ori au fost trăite și experimentate de sfinți. Prin urmare, mistica nu se bazează pe cine știe ce adevăruri teoretice ci ea este un lucru care vin din experiența sfinților creștin ortodocși.

89 Nicolae Steinhardt, *Drumul către isihie*, (Editura Dacia: Cluj Napoca, 1999).

În secolul al XXI-lea opiniile sunt cât se poate de împărțite în ceea ce îi privește pe sfinții creștin ortodocși. Sunt unii care sunt de acord că în acest secol trebuie să fim cât se poate de atenți la viața sfinților creștin ortodocși și la fel de bine sunt mai multe voci care ne spune că secolul al XXI-lea nu are nevoie de nici un fel de sfânt creștin ortodox. Adevărul este că secolul al XXI-lea are nevoie de sfinți și nu se poate să nu fim conștienți de acest lucru. Sfântul creștin ortodox este persoana care face posibilă mistica creștin ortodoxă. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă el este cel care a ajuns să trăiască comuniunea cu Dumnezeu. Această comuniune este un lucru pe care în cele mai multe situații sfântul creștin ortodox ajunge să o trăiască în inima lui. După cum am spus, nu toți sfinții creștin ortodocși au ajuns la experiențe mistice dar este foarte adevărat că mulți dintre ei sunt cât se poate de bine ancorați în mistica creștin ortodoxă. În sine este foarte adevărat că erorii misticii creștin ortodoxe sunt sfinții lui Dumnezeu. Acesta este un adevăr care nu poate fi în nici un fel trecut cu vederea și la fel de bine nici nu poate fi ignorat.⁹⁰

Unul dintre primii sfinți creștin ortodocși care a avut mai multe experiențe mistice a fost Sfântul Dionisie Areopagitul. El a trăit în secolul I și este menționat în cartea Faptele Apostolilor din Biblie. Sfântul Dionisie este cel care s-a convertit la predica Sfântului Apostol Pavel din Areopag la Atena când Sfântul Pavel a adus cuvântul lui Dumnezeu atenienilor. Știm despre Sfântul Dionisie că a fost un sfânt cu profunde preocupări filosofice și ea adept al platonismului. De la Sfântul Dionisie avem mai multe scrieri dintre care una care se leagă cât se poate de mult cu tema cărții noastre. Este vorba despre o lucrare de Teologie mistică în care Sfântul Dionisie explică cum este trăită mistica creștin ortodoxă. Ceea ce este de amintit în cazul sfântului Dionisie este că el este un sfânt care este foarte contestat în apus unde se spune că el nu a trăit în secolul I ci mai mult în secolul al VI-lea. Acest lucru se crede fiindcă scrierile sfântului Dionisie sunt extrem de avansate în plan dogmatic și teologic. La fel de bine apusenii susțin că sfântul Dionisie este un sfânt care nu a fost grec de neam ci mai mult sirian. Acest lucru îl spune apusenii pe baza interpretării mai mult dintre scrierile sfântului. Biserica Ortodoxă a respins aceste opinii și consideră că avem de a face cu Sfântul Dionisie Areopagitul cel care a fost convertit la creștinism de Sfântul Pavel și care

90 Dacă sfinții creștini ortodocși de mai multe ori au ajuns să aibă experiențe mistice este cât se poate de adevărat că ei sunt persoane care ne fac să le acordăm mai multă atenție. În acest sens pentru marea majoritate a lumii sfântul creștin ortodox este un model care trebuie să fie urmat. În zilele noastre sunt mai mulți care își aleg modele de urmat din viața de zii cu zii a lumii: vedete, sportivi, actori, persoane publice sau muziceni. Mai mulți ne spun că nu avem nevoie de sfinți ca și de modele pe care să le urmăm. Este bine să știm că sfinții creștin ortodocși sunt modele care pot fi urmate și în care putem avea încredere. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă ei au ajuns la un fel de unire cu Dumnezeu și pentru acest motiv ajung să ne facă și nouă cunoscută voia lui Dumnezeu. Este adevărat că sunt mai multe culte creștine care nu recunosc experiențele sfinților sau dacă o fac recunosc numai pe sfinții din Biblie. Tradiția ortodoxă a dat mai mulți sfinți și ea nu s-a mărginit numai la sfinții din Biblie.

ulterior a devenit ucenic al acestuia. Aceste opinii este bine să le știm. În Biserica Creștin Ortodoxă Sfântul Dionisie este considerat un părinte apostolic sau mai bine spus este unul care a continuat tradiția pe care a primit-o de la apostoli. Este bine să mai știm că Sfântul Dionisie a luat parte la înmormântarea sfintei Maria. V-a merge mai apoi în Galia în ceea ce se cunoaște azi ca și Paris din Franța. După unii a ajuns episcop aici și a construit o Biserică. La fel de bine Sfântul Dionisie a fost decapitat din ordinul împăratului Roman Domițian. Sfântul Dionisie a fost cel care a lansat o sintagmă cât se poate de profundă în ceea ce privește cunoașterea lui Dumnezeu spunând că Dumnezeu este un „întuneric supraluminos.” Ce a voit să spună sfântul Dionisie prin acest lucru? El a voit să ne spună că în experiența mistică Dumnezeu este la fel de bine atât cunoscut cât și necunoscut. Îl cunoaștem pe Dumnezeu în lucrările Sale dar nu ajungem să îl cunoaștem pe Dumnezeu în esența Lui. Acest lucru ne spune că Sfântul Dionisie a fost cât se poate de conștient de faptul că Dumnezeu este o taină.⁹¹

Un frate din Schit, mergând la seceriș, s-a abătut pe la un mare Bătrân și l-a întrebat:

- Spune-mi, Avva, ce să fac la seceriș?

Îi spune Bătrânul:

- Dacă îți zic, mă ascuți?
- Te ascult, răspunse fratele.
- Dacă vrei să mă ascuți, zice, lasă acest seceriș, întoarce-te în chilia ta și stai acolo cincizeci de zile, mâncând seara pâine cu sare uscată. După aceea vino și îți voi spune ce trebuie să faci.

Fratele a plecat, a făcut după cum i s-a poruncit, și după cincizeci de zile a venit înapoi la Bătrân. Iar Bătrânul, văzând că e lucrător, i-a spus cum trebuie să șadă în chilie. Fratele s-a întors din nou la chilie și vreme de trei zile a plâns înaintea lui Dumnezeu, căzut cu fața la pământ. Apoi gândurile îi spuneau:

- Te-ai înălțat; ai ajuns mare!

Iar fratele își puna înainte toate greșelile, zicând:

- Oare unde sunt toate păcatele mele?

Și le înșira. Atunci gândurile se schimbau și îi spuneau iarăși:

- Ai făcut multe păcate și nu te poți mântui.

91 Sfântul Dionisie Areopagitul, *Opere complete* (Editura Paideia, 1996).

Iar el le întorcea vorba:

- Da, însă fac puține rugăciuni către Dumnezeu și mă încred în negrăita Lui bunătate, că va face milă cu mine.

Astfel războindu-se și fiind războit multă vreme, în cele din urmă duhurile biruite i s-au arătat înaintea ochilor, zicând:

- Ne-ai prăpădit! Cum așa? Dacă te ridicăm în slăvi, au răspuns, alergi la smerenie. Dacă te smerim, te ridici pe tine la înălțime.

Și certate de dânsul, s-au făcut nevăzute.

Iată prin urmare ceea ce am putea denumii ca și o experiență mistică. Ea este una care ne spune că gândurile sunt cele care ajung să se descopere ca fiind sugestii demonice. Acest lucru este un fapt pe care călugărul din această pildă le-a experimentat. Este bine să știm prin urmare care este diferența dintre experiențele obișnuite și experiențele mistice. Acest lucru este așa fiindcă experiențele mistice nu sunt în nici un fel experiențe obișnuite.⁹²

Un alt sfânt care la fel de bine a fost cât se poate de mult un sfânt care a avut mai multe experiențe mistice a fost Sfântul Ciprian al Cartaginei care a trăit în secolul al III-lea la Cartagina. Acest sfânt a fost inițial idolatru și păgân dar în urmă cu contactele care le-a avut cu un preot creștin pe nume Ceciliu a ajuns să se convertească la creștinism. Este foarte adevărat că perioada de timp în care a trăit sfântul Ciprian a fost una a martirilor și acest fapt este bine să fie cât se poate de cunoscut. În secolul al III-lea în imperiul roman a existat o luptă pe viață și pe moarte dintre păgânism [politeism] și creștinism. Sfântul Ciprian a fost o astfel de persoană care a fost prinsă în această luptă. El a scris unele scrieri care au avut mai mulți conținut mistic. Pe lângă numeroasele sale epistole Sfântul Ciprian ne-a lăsat două scrieri care au un profund conținut mistic. Este vorba despre tratatele sale: Despre deșertăciunea idolilor și Despre unitatea Bisericii. În aceste scrieri Sfântul Ciprian a vorbit mai pe larg de ceea ce este adevărul despre idoli; că idolii erau fie plăsmuiri ale minții omului sau fie demoni deghizați care urmau să ducă pe cât mai mulți la pierzanie. La fel de bine sfântul

92 Este foarte evident că de mai multe ori duhurile rele au ajuns să fie biruite. Acest lucru ne spune că trebuie să ne apărăm de duhurile rele care caută să ne distrugă. Lupta cu duhurile rele nu este numai o luptă duhovnicească ci la fel de bine ea este și o luptă mistică fiindcă ea are loc în sufletul omului. Este foarte adevărat că în sens duhovnicesc asupra sufletului omului se dă o luptă mistică. Această luptă se dă între duhurile rele și cele bune. Este bine să știm aceste lucruri care sunt nevăzute și care de cele mai multe ori s-au descoperit celor care au fost îmbunătățiți duhovnicește. Viața duhovnicească este un lucru care ne face să fim cât se poate de uniți mistic. Acest lucru este așa fiindcă fără doar și poate există o strânsă legătură dintre viața mistică și viața duhovnicească ce sunt complementare una alteia.

Ciprian a fost cât se poate de conștient că idolii nu aveau cu sine nimic mistic. Idolii mai mult erau cei care ajungeau să îi îndobitocescă pe oamenii. Pentru acest lucru Sfântul Ciprian a fost un sfânt care a respins idolatria și la fel de bine a scris mai multe rânduri împotriva ei. Acest lucru nu a făcut decât să atragă ura și diprețul autorităților romane care erau idolatre. Este bine să știm în acest sens că Sfântul Dionisie a avut o experiență mistică mai înainte de martirul său. Când a fost aflat pentru prima dată că este creștin și nu se închină zeilor Romei, Sfântul Ciprian a avut o viziune în care a fost dus în fața unui tribunal de un tânăr [care cel mai probabil era un înger]. Aici în fața acestui tribunal Sfântul s-a rugat pentru îndurare. Judecătorul i-a spus că i se mai dă o zii mai înainte de a fii executat. În realitate după un an el a fost judecat și executat. Acea zii din viziunea sa a fost simbolul la un an de libertate.⁹³

Iată prin urmare că găsim în viața Sfântului Ciprian o mărturie mistică pentru secolul al XXI-lea. Sunt mai mulți care ne spune că din secolele trecute nu mai este de nici un folos să luăm sau mai bine spus să împrumutăm lucruri. Este foarte adevărat că probelmatica vieții Sfântului Ciprian a fost cât se poate de separeată de a noastră și acest lucru ne spune că trebuie să fim cât se poate de atenți la contextul în care sfântul Ciprian și-a trăit viața. Este adevărat că pentru secolul al XXI-lea idolatria și închinarea la idoli nu mai este un lucru actual. Acest lucru nu înseamnă că în secolul nostru nu există mai multe probleme. Una dintre principalele probleme ale secolului al XXI-lea este foarte mult dezinteresul față de tot ceea ce este viața religioasă și mistică creștin ortodoxă. Sfântul Ciprian a fost un sfânt care a plătit cu prețul propriei sale vieți credința sa în Dumnezeu. În secolul al XXI-lea acest lucru nu mai este valabil. Totuși, este bine să fim conștienți de cei care au trăit mai înainte de noi și să ne dăm seama de ceea ce au trăit și au experimentat ei. Viața mistică creștin ortodoxă a fost un lucru care a fost trăit sub prespunea istoriei de Sfântul Ciprian al Cartaginei. În secolul al III-lea se poate afirma că mistică creștin ortodoxă a fost foarte mult în luptă cu idolatria. Acest lucru este bine să fie știut și la fel de bine să fie luat în vedere de noi cei din secolul al XXI-lea. Atât de mult a fost înșelat omul de forțele demonice că a ajuns să se închine la idoli. În sine idolatria nu a fost o problemă care a ținut de mistică dar este foarte adevărat că lupta împotriva idolatriei a fost un lucru care de mai multe ori a recurs la mistică. Acest lucru a fost așa fiindcă creștinii din acele timpuri au devenit conștienți de faptul că Dumnezeu este mai pesus de fire și El este nevăzut și prin urmare nu poate fii cuprins de idoli. Idolatrii credeau cu adevărat că dumnezeii sunt cei care există în idolii la care se închinau. Acest fapt este bine să fie știut.⁹⁴

Un alt mare sfânt care în același timp este și un model de viață mistică creștin ortodoxă pentru secolul al XXI-lea este Sfântul Antonie cel Mare care a trăit în Egipt în secolul al IV-lea. Ceea ce știm despre Sfântul Antonie cel Mare este că a provenit dintr-o familie de creștini și că el a fost extrem de impresionat de viața Domnului Iisus Hristos. La un moment dat a auzit în biserică citirea pericopei cu tânărul bogat în care Hristos îi cere

93 George Ayllfe Poole, *Viața și timpurile Sfântului Ciprian al Cartaginei* (Oxford, 1840).

tânărului bogat să meargă și să își vândă toate averile sale și să vină să îi urmeze Lui. În urma acestui lucru Sfântul Antonie cel Mare a vândut tot ceea ce avea și a mers și s-a restras în deșert. Aici el a fost printre primii eremiți. La fel de bine Sfântul Antonie cel Mare este considerat întemeietorul monahismului creștin ortodox. În deșert Sfântul Antonie cel Mare v-a trăi mai multe experiențe mistice care au fost relatate de Sfântul Atanansie cel Mare biograful său. De mai multe ori sfântul Antonie cel Mare a fost bătut de demoni care și-au făcut apariția în mod palpabil. În ciuda acestui fapt Sfântul Antonie cel Mare v-a cere ajutorul lui Dumnezeu și în cele din urmă v-a ajunge să biruiască pe demoni prin harul lui Dumnezeu. Tot Sfântul Antonie cel Mare a fost cel care a ajuns să Îl vadă pe Hristos cel înviat în deșert. Acest lucru a avut loc într-un moment critic în care Antonie credea că nu mai poate să răbde greutatea luptelor duhovnicești. Acest lucru este fără doar și poate o experiență mistică. De ce spunem că faptul că Sfântul Antonie a ajuns să vadă pe Hristos ca și o experiență mistică? Acest lucru este așa fiindcă Hristos a fost văzut numai de el. Nimeni nu l-a mai văzut pe Hristos în acel timp decât Sfântul Antonie cel Mare. Deși probabil la o distanță de locul unei se afla Sfântul Antonie cel Mare mai erau oameni singurul care l-a văzut pe Hristos a fost Sfântul Antonie. Acest lucru este fără doar și poate o experiență mistică. Fără doar și poate Sfântul Antonie cel Mare rămâne un model de mistic creștin ortodox care este actual pentru timpurile noastre fiindcă fără doar și poate și în timpurile noastre sunt mai mulți care sunt însetați după Dumnezeu. Această sete de Dumnezeu ajunge să fie acoperită de mistica creștin ortodoxă. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă misticul creștin ortodox este unul care nu vrea ca între el și Dumnezeu nu mai fie nici un fel de stăvilă. Pentru acest motiv spunem că Sfântul Antonie cel Mare este un model de mistic creștin ortodox fiindcă la fel de bine el a simțit cum lumea din jur este un fel de poticneală pentru el. Acest lucru l-a făcut pe Sfântul Antonie să renunțe la lume și să ducă o viață numai pentru Dumnezeu. Pentru secolul al XXI-lea acest lucru este mai puțin înțeles dar și în acest secol sunt mai mulți care doresc să trăiască numai cu Dumnezeu și să nu mai fie nimic care să se întrepună între ei și Dumnezeu.⁹⁵

94 Am ales să vorbim în această carte despre mistica creștin ortodoxă din secolul al XXI-lea și despre Sfântul Ciprian al Cartaginei fiindcă el a fost cu adevărat un mare mistic. El a trăit foarte mult tot ceea ce ține de religia creștină și la fel de bine din păgân a ajuns să fie episcop creștin ortodox. Acest lucru ne spune că Sfântul Ciprian al Cartaginei este un sfânt actual pentru zilele și timpurile noastre. Atât de multă tărie de credință a avut Sfântul Ciprian al Cartaginei că a ajuns să își dea viața pentru ea. Evident, Sfântul Ciprian al Cartaginei rămâne un mare model de mistic creștin ortodox care a ajuns să plătească credința lui. Pentru noi cei din secolul al XXI-lea acest lucru trebuie să fie un îndemn la a fii cât se poate de ancorați în mistica creștin ortodoxă. Este bine și folositor să facem acest lucru fiindcă în zilele noastre sunt foarte puțini cei care sunt realmente interesați de mistica creștin ortodoxă.

95 *Patericul*, (Alba Iulia, 1991).

„Avva Pimen auzise de Avva Nisthero, care era tânăr și stătea în chinovie. A dorit atunci să-l vadă și l-a rugat pe starețul aceluia să-l trimită până la el. Venind acela împreună cu economul mănăstirii, Bătrânul l-a întrebat:

- Avva Nisthero, de unde ai dobândit virtutea aceasta, că ori de câte ori se petrece tulburare în chinovie, nu vorbești, nici nu te amesteci?

Și după ce a fost silit mult de Bătrân, fratele a spus:

- Iartă-mă, Avva. La început, când am intrat în obște, mi-am zis gândului meu: «Tu și cu măgarul sunteți una. Deci precum măgarul e bătut și nu vorbește, e ocărât și nu răspunde nimic, tot așa și tu. După cum zice și psalmistul: M-am făcut ca un dobitoc înaintea ta și eu de-a pururi voi fi cu tine»".⁹⁶

Prin urmare este cât se poate de adevărat că în acest fel trebuie să înțelegem viața mistică creștin ortodoxă. În secolul al XXI-lea se poate vedea mai multă tulburare în jurul nostru. În această situație este bine să ajungem să nu facem mai multă tulburare fiindcă acest lucru nu este bine. Pentru acest lucru trebuie să privim la sfinții care au fost modele de viață duhovnicească și mistică pentru noi. Pentru secolul al XXI-lea secol în care bate un vânt al secularității sfinții creștin ortodocși nu mai sensibilizează pe multă lume. Este bine să evităm acest lucru. De ce spunem asta? Spunem că este bine să evităm secularizarea fiindcă secularismul este un curent care nu se bazează pe experiențele sfinților creștin ortodocși. La fel de bine viața mistică este cea care ne face ca în acest secol să fim cât se poate de feriți de ceea ce se poate denumii ca și tulburare. Sunt mai mulți oamenii pătimiși care ajung să facă viața pentru cei din jurul lor la fel de tulbure pe cum sunt patimile care ajung să îi stăpânească.⁹⁷

Un alt sfânt care a avut mai multe experiențe mistice a fost Sfântul Macarie cel Mare care a trăit în secolul al IV-lea. Acest sfânt a fost din tinerețe un sfânt care iubea

⁹⁶ Idem.

⁹⁷ Tulburarea este cea care privește haosul. Acest lucru este un fapt care trebuie să fie foarte bine înțeles și la fel de bine curpins de noi. Haosul de mai multe ori se poate vedea în secolul al XXI-lea fiindcă sunt mai multe mentalități bolnave în acest secol care nu știu unde să apuce și ce să facă. Acest fapt este un lucru care trebuie să fie înțeles și la fel de bine cunoscut. Viața duhovnicească este un lucru care trebuie să meargă mână în mână cu viața mistică. În sine deși este taină viața mistică nu este haotică ci ea se bazează pe ordine și disciplină. Aceste lucruri trebuie să fie afirmate în secolul al XXI-lea secol în care confuzia este de mai multe ori la ea acasă. Trebuie să fim cât se poate de deschiși în spre o viață a ordinii și a disciplinei care sunt lucruri ce caracterizează exprința mistică. Sunt mai mulți care cauză experiențele mistice ale creștinismului ortodox numai atunci când trec prin mari încercări și prin mai multe ispite. În sine experiența mistică nu trebuie căutat numai în aceste momente ci pe tot parcursul vieții.

viața bisericii și la fel de bine în el exista ceea ce am putea denumii în termenii secolului al XXI-lea un fel de sete după viața mistică. Deși părinții Sfântului Macarie cel Mare au dorit ca el să se căsătorească el nu a dorit acest lucru și a voit să se facă călugăr. În timpul unei ieșiri în pustie un înger din cer i s-a arătat care i-a arătat toată pustia spunându-i că Dumnezeu a lăsat-o toată în mâna lui. Acest lucru este fără doar și poate un lucru mistic fiindcă numai Sfântul Macarie cel Mare a apucat să vadă acest înger al lui Dumnezeu. Iată prin urmare că sfântul Macarie cel Mare a avut parte de experiențe mistice. Viața mistică este un lucru care poate fi la fel de bine deprins din viața sfântului care a simțit o atracție puternică în spre deșert. Deși toată lumea evită deșertul iată că Sfântul Macarie cel Mare a avut o atracție contrară. Sfântul Macarie cel Mare a fost în cele din urmă hirotonit preot pentru un sat. El stătea propriu zis în acel stat nu într-o casă ci într-o colibă. O fată din sat a rămas gravidă și pentru a se ascunde de acest lucru fiindcă a făcut acest lucru când nu era căsătorită a dat vina pe Sfântul Macarie că a violat-o și a rămas gravidă. Sătenii i-au cerut atunci Sfântului Macarie cel Mare să i-a în grijă pe fata gravidă. Sfântul Macarie cel Mare a rămas cât se poate de netulburat în fața acestor acuzații și nu a răspuns nimic. A avut grijă de fata gravidă prin faptul că a împletit coșuri pe care le vindea și banii pe care îi câștiga în dădea fetei cele gravide. O minune a avut loc chiar înainte de a naște fiindcă fata a simțit niște dureri mari și nu putea naște. În urma acestor dureri mari a mărturisit că a mințit că Sfântul Macarie cel Mare este tatăl copilului și așa se face că în cele din urmă s-a eliberat de dureri și a putut naște. Este foarte clar că aici se poate vedea un fenomen mistic. Fata nu a putut să nască până ce nu a spus numele adevăratului tată. Acest lucru ne spune că Dumnezeu este alături de sfinții săi dar la fel de bine acest lucru este un fapt mistic fiindcă nu se știe cum Sfântul Macarie a legat-o pe fată să nu mai poată naște până ce nu v-a spune adevărul. Este bine să știm acest lucru fiindcă sunt mai mulți în secolul al XXI-lea care spun că nu există nici un fel de diferență dintre experiențele raționale și cele mistice. În sine este foarte adevărat că experiențele mistice sunt suprarăționale sau mai bine spus mai presus de rațiune. Este de amintit aici că sătenii care au aflat că nu Sfântul Macarie cel Mare este tatăl copilului au venit la el la colibă dar când au venit au aflat-o goală fiindcă sfântul a plecat în pustie. Aici în pustie se v-a întâlnii cu Sfântul Antonie cel Mare care îl v-a face călugăr. V-a duce o viață în pustie și la fel de bine v-a fi un aprig oponent împotriva ereziei ariene din secolul al IV-lea.⁹⁸

Este prin urmare cât se poate de adevărat că Sfântul Macarie cel Mare a fost o persoană care v-a fi profund ancorată în mistică și în tot ceea ce a ținut de lumea mistică. Acest lucru se poate constata chiar din nașterea sa. Un fapt mistic a avut loc la nașterea Sfântului Macarie cel Mare fiindcă părinților li s-a arătat un înger care le-a spus că copilul care se v-a naște v-a fi un mare îndrumător de sufletele și în jurul lui își vor găsi mântuire mai mulți ucenici. Iată prin urmare că Sfântul Macarie cel Mare a

98 Tim Vivian, *Saint Macarius the Spiritbearer: coptic text relating to Saint Macarius* (Cretwood: New York, 2004).

fost pricina la mai multe evenimente mistice pe care trebuie să le înțelegem în adevăratul lor context. Sunt mai mulți în secolul al XXI-lea care ne spun că nu pot exista experiențe mistice fiindcă acestea nu pot fi dovedite științific. Adevărul este că experiențele mistice sunt suprarăționale sau mai presus de rațiune. Acest lucru este un fapt care poate fi văzut în viața Sfântului Macarie cel Mare. Este prin urmare foarte adevărat că legile lumii fizice sau legile naturale de mai multe ori nu au mai fost valabile în cazul sfinților creștin ortodocși. Acest lucru poate fi văzut din viața Sfântului Macarie cel Mare. Sfântul Macarie cel Mare este un sfânt care aduce mărturie că există o diferență dintre lumea naturală și lumea mistică. Acest lucru el îl atribuie faptului că de mai multe ori a putut vedea îngerii și diavoli. Îngerii și diavolii ne spune el că nu țin de lumea naturală sau de lumea fizică. Ei pot fi văzuți de cei care se învrednicesc de un asemenea dar de la Dumnezeu. Este bine să știm că Sfântul Macarie cel Mare de mai multe ori a făcut vindecări de posesie de diavoli. Acest lucru este un fapt pe care mai mulți nu îl au în vedere și la fel de bine nu îl trăiasc așa cum este el. Vederea îngerilor și a diavolilor a fost un lucru obișnuit în viața Sfântului Macarie cel Mare. Acest lucru ne spune prin urmare că există o experiență mistică pe care numai anumite persoane ajung să o posedă.⁹⁹

Un alt sfânt creștin ortodox care a avut parte de mai multe experiențe mistice este sfântul Marcu Ascetul. Cel mai probabil Sfântul Marcu Ascetul a fost un sfânt care a trăit în secolul al V-lea. După unii el a fost ucenicul Sfântului Ioan Gură de Aur. La fel de bine se mai știe despre el că cunoștea foarte bine Noul și Vechiul Testament. El se v-a călugărit și mai apoi se v-a retrage în pustie unde v-a trăit cea mai mare parte a vieții sale. După unii a murit în jurul vârstei de 100 de ani. Ceea ce ne face cel mai multe să îl considerăm pe Sfântul Marcu Ascetul ca și pe un sfânt care a avut o puternică experiență mistică este faptul că a scris foarte mult. Un puternic accent a fost pus de Sfântul Marcu Ascetul pe pocăință care era o modalitate de reînnoire a legăturii omului cu Dumnezeu. Scrierile sale au fost publicate în Filocalie. O scriere de a sa se întitulează Legea duhovnicească în care sfântul ne spune mai multe lucruri despre cum să ajungem să ne desăvârșim. Omul este o ființă care trebuie să își desăvârșească sufletul. Deși sufletul este dat de Dumnezeu omul trebuie să prelucraze acest suflet. După Sfântul Marcu Ascetul viciile sunt cele care strică sufletul în timp ce virtuțile sunt cele care ne fac sufletul frumos și la fel de bine contribuie la desăvârșirea sufletului. Este foarte adevărat că Sfântul Marcu Ascetul a scris celor din secolul al V-lea dar ceea ce putem

99 Lumea nevăzută este un lucru care este în centrul investigației mistice. Deși nu se poate vedea cu ochii fizici de mai multe ori ea poate fi simțită cu trăirea duhovnicească sau mistică. Este bine să știm acest lucru și mai ales este bine să îl evidențiem că au fost și persoane care ca și Sfântul Macarie cel Mare care au ajuns să se învrednicească de vederea îngerilor și a diavolilor. Acest lucru este pentru noi cei care nu putem vedea aceste lucruri o mărturie pe care este bine să o avem în vedere și de care este bine să ținem cont. După cum s-a putut vedea din experiența trecutului au fost mai mulți sfinții care au ajuns să se învrednicească de a vedea lumea nevăzută. acest lucru l-a făcut și sfântul Macarie cel Mare care este un sfânt cât se poate de ancorat în viața mistică.

vedea este că scrierile lui sunt la fel de actuale și în secolul al XXI-lea sau mai bine spus ele pot fi folosite și de creștinii ortodocși din secolul al XXI-lea. Sfântul Marcu a mai scris o scriere care se intitulează Despre botez. Această lucrare ne spune că la botez noi propriu-zis primim potențial harul lui Dumnezeu. Este bine să știm acest lucru fiindcă sunt mai mulți care consideră că botezul creștin este numai o simplă formalitate. Prin urmare, la botez se primește harul cu care omul trebuie să conlucreze pe parcursul vieții sale. Acest lucru el ajunge să îl facă prin faptul că ajunge să cultive virtuțile și evită patimile. Faptul că la botez omul primește harul lui Dumnezeu este considerat de Sfântul Marcu Ascetul ca și o experiență mistică. De ce consideră el acest lucru așa? El consideră că acest lucru este așa fiindcă în sine nu poate fi văzut cu ochii trupești. Harul este un lucru care nu este văzut trupește decât numai de sfinții lui Dumnezeu. Este foarte probabil că Sfântul Marcu Ascetul a putut vedea acest har al lui Dumnezeu care se pogoară în om la botez. În cele din urmă una dintre ultimele scrieri ale Sfântului Marcu Ascetul este Epistola către Nicolae monahul care o scrie după ce el s-a restras din Ancira. Aici el îl îndeamnă foarte mult pe acest Nicoale să se lupte cu patimile și cel mai bine poate face acest lucru prin a se gândii la binefacerile lui Dumnezeu. El mai spune că cei mai mari dușmani ai sufletului sunt: uitarea, lenea și neștiința.¹⁰⁰

Era un monah oarecare ce avea sub dânsul alt monah; iar acela viețuia într-o chilie la zece mile depărtare de dânsul. Și i-a zis lui gândul:

- Cheamă pe fratele, ca să vină și să ia pâine.

Și iarăși a socotit întru sine:

- Oare pentru pâine să ostenesc pe fratele și să mergă zece mile? Mai bine mă duc eu să-i duc pâine.

Și, după ce a luat pâinile, s-a dus către dânsul. Și, pe când mergea, și-a lovit piciorul de o piatră; și, răbindu-și un deget, curgea mult sânge, iar el, din pricina durerii, a început să plângă, și îndată i-a stătit îngerul înaintea, zicând:

- De ce plângi?"

Iar el, arătându-i rana, i-a zis:

- Pentru aceasta plâng.

Zis-a îngerul:

- Nu plânge pentru aceasta, că și pașii pe care-i faci se numără pentru Domnul, și spre multă plată înaintea lui Dumnezeu se vor arăta ție.

100 A se vedea Filocalia românească, vol. 1.

Atunci, mulțumind nevoitorul lui Dumnezeu, călătorea bucurându-se; și, venind la fratele acela i-a adus lui pâinea și i-a povestit lui iubirea de oameni a lui Dumnezeu, iar apoi s-a întors. Și a doua zi, după ce iarăși a luat pâine, s-a dus către alt monah; și s-a întâmplat atunci ca și acela să vină către dânsul, și s-au întâlnit unul cu altul pe drum. Și a zis cel ce se ducea către cel ce venea:

- Comoară aveam (cf. Matei 13: 44; 19: 21), și tu ai căutat să o furi.

Iar el a zis lui:

- Oare ușa cea strâmtă (cf. Matei 7: 14) te încapă numai pe tine? Lasă-ne și pe noi să intrăm împreună cu tine.

Și abia grăind ei puțin, că îngerul Domnul s-a arătat lor și le-a zis:

- Sfădirea aceasta a voastră ca o mireasmă de bun miros s-a suit la Dumnezeu!

Iată prin urmare o întâmplare care are un profund caracter mistic. După cum am arătat și mai sus de mai multe ori îngerii lui Dumnezeu sunt parte din experiențele mistice pe care le-au avut sfinții sau călugării cu viață îmbunătățită. Mistica creștin ortodoxă de mai multe ori ne-a pus în față lumea îngerilor care acționează în paralel cu a noastră și care are legile ei.¹⁰¹

Un alt mare sfânt creștin ortodox a fost Sfântul Teodor Studitul. Acest sfânt a trăit în secolul al VIII-lea și numele lui se leagă foarte mult de disputa iconoclastă. În secolul al VIII-lea au fost mai mulți care au spus că Dumnezeu nu poate fi reprezentat în imagini. Acest lucru spuneau ei fiindcă în Vechiul Testament s-a spus: să nu îți faci chip cioplit. Sfântul Teodor Studitul care a fost viețuitor la mănăstirea Studion din Constantinopol a făcut clar că atunci când cinștim icoanele nu cinștim materia din care sunt făcute ele ci mai mult persoanele care sunt reprezentate în ele. Acest lucru a fost ceea ce a pus bazele în Biserica Creștin Ortodoxă a misticii sfintelor icoane. S-a ajuns astfel de concluzia că din moment ce icoanele reprezintă persoane sfinte ele nu pot să fie simple imagini ci mai mult decât orice ele aduc cu sine un cumul de har și de

¹⁰¹ Sunt mai mulți care nu cred în îngeri și acest lucru este așa fiindcă ne spun ei că nu sunt dovezi științifice pentru a demonstra existența îngerilor. Totuși, este foarte adevărat că după cum ne arată și întâmplarea de mai sus, de mai multe ori îngerii lui Dumnezeu s-au făcut cunoscuți. Acest lucru este așa fiindcă Dumnezeu nu a voit să țină taina îngerilor deplin necunoscută de oamenii. Îngerii lui Dumnezeu sunt portretizați în mistica creștin ortodoxă ca și cei care duc la îndeplinire voia lui Dumnezeu. La fel de bine ei se află într-o stare de război cu diavoli care doresc răul și distrugerea umanității. Misticii creștin ortodocși ne-au spus de mai multe ori că în timp ce îngerii lui Dumnezeu sunt aliații noștri, diavoli sunt dușmanii noștri. Acest lucru este un fapt care a fost descoperit pe cale mistică mai multor sfinți creștin ortodocși. Repurația sfinților creștin ortodocși ne face să credem că ei sunt cu adevărat demni de încrederea noastră.

tot ceea ce este duhovnicesc. Pentru susținerea cultului icoanelor în Biserica Creștin Ortodoxă Sfântul Teodor Studitul a fost exilat de mai multe ori și la fel de bine a primit mai multă bătaie. Este de amintit aici că sfântul a rămas neînduplecat în ciuda tuturor pedepselor la care a fost supus. Personalitatea Sfântului Teodor Studitul se leagă prin urmare de secolul al VIII-lea dar posteritatea lui se poate lega la fel de bine și de secolul nostru, secolul al XXI-lea. De ce spunem acest lucru? Spunem acest lucru fiindcă sunt în secolul nostru mai mulți care privesc cât se poate de sceptic cultul icoanelor. Bisericele Creștin Ortodoxe sunt toate decorate cu icoane. Acest lucru este găsit inconvenient de mai multă lume care din ignoranță ajunge să considere icoanele un fel de închinare la idoli. După cum am vorbit în rândurile de mai sus, icoanele nu sunt idoli ci ele sunt doar reprezentări ale unor sfinți sau ale lui Dumnezeu. Se poate ridica întrebarea: atunci cum se face că creștinii ortodocși se închină în fața icoanelor? După cum ne spune Sfântul Teodor Studitul nu ne închinăm în fața icoanelor ci mai mult de închinăm în fața persoanelor care sunt reprezentate în icoană.¹⁰²

Trebuie să spunem că pentru secolul al XXI-lea închinarea la icoane este un lucru cât se poate de reprobabil. Acest lucru este așa fiindcă în realitate sunt foarte puțini cei care ajung să își dea seama de ceea ce sunt cu adevărat icoanele. Icoanele au o teologie mistică mult mai profundă decât putem să ne dăm seama. Acest lucru este așa fiindcă ele sunt realități care au fost denumite și un fel de „evanghelie vizuală”. Pentru mai multă lume este mult mai ușor să vadă imagini decât să citească cărți. Așa se face că în mai mult mănăstiri viețile sfinților și viața Domnului Iisus Hristos este reprezentată în icoane. Acest fapt după cum am spus este ceea ce ne face să ne dăm seama de care este originea icoanelor. După cum am spus, icoana nu este o simplă imagine a unei persoane sau a unui peisaj ci fiindcă ele sunt cele care îl reprezintă pe Dumnezeu este foarte adevărat că icoanele sunt lucruri care au în ele sau aduc cu ele harul lui Dumnezeu. Acest har al lui Dumnezeu este un lucru mistic care nu poate fi văzut cu ochii fizici. Harul lui Dumnezeu este un lucru care poate fi simțit cu sufletul omului. În acest sens, în jurul sfinților lumea de mai multe ori a simțit harul lui Dumnezeu. Acest har al lui Dumnezeu este un lucru tainic sau mistic care îl înrăurește pe cel care ajunge să îl dobândească. Sfântul Teodor Studiutul era de părere că harul lui Dumnezeu de cele mai multe ori atunci când ajunge să se sălășluiască în inima omului se manifestă prin toate sentimentele pozitive pe care le poate gândii un om: liniște, pace, înțelegere, iubire sau mângâiere. În acest sens este foarte adevărat că harul lui Dumnezeu ne aduce mângâiere și acest fapt este bine să îl știm. Harul lui Dumnezeu este un lucru care în cele din urmă este prezent și în icoane fiindcă ele sunt reprezentări ale lui Dumnezeu care este izvor al harului. Acest lucru este una dintre temele pe care o găsim enunțată și de Sfântul Teodor Studitul.¹⁰³

Un alt sfânt creștin ortodox la care găsim mai multe experiențe mistice este Sfântul Simeon Noul Teolog. Sfântul Simeon a trăit în secolul al X-lea în imperiul

102 Sfântul Teodor Studitul, *Iisus Hristos prototip al icoanei Sale* (Alba Iulia, 1994).

bizantin. El a fost un sfânt care a avut mai multe descoperiri mistice care s-au grupat cel mai mult pe vederea luminii necreate a lui Dumnezeu. Născut în provincia Galateea din Asia Mică, Sfântul Simeon Noul Teolog a fost pregătit pentru a duce o viață la palatul imperial. Acest lucru a fost se pare voința tatălui său. Totul se v-a schimba cu tânărul Simeon când pe la vârsta de 14 ani se v-a întâlni cu Cuviosul Simeon Evlaviosul de la Mănăstirea Studion. Acest lucru se pare că a fost un fapt decisiv în viața lui Simeon fiindcă el a început să se pregătească pentru a intra în monahism. V-a face acest lucru în jurul vârstei de 27 de ani. În viața monahală tânărul Simeon v-a intra în contact cu mai multe scrieri ale sfinților părinți și în special cu scrierile Sfântului Marcu Ascetul pe care l-am menționat deja. În această perioadă el se ruga mult. Odată pe când se ruga o lumină imaterială a intrat la el în chilie și a iluminat toată camera unde se afla. Simeon s-a simțit ca și răpit și nu a mai simțit nimic din jurul lui fiind cumva transpus în rai. Aici l-a putut vedea pe Cuviosul Simeon Evlaviosul. Aceasta este fără doar și poate o puternică experiență mistică pe care a avut-o sfântul Simeon Noul Teolog. Mai mulți călugări din mănăstire s-au ridicat împotriva Sfântului Simeon Noul Teolog și el v-a fi nevoit să plece la mănăstirea Mamas. Aici la puțin timp a fost făcut egumen. A stat în această funcție timp de 25 de ani. Fiindcă ducea o viață extrem de aspră acest lucru a făcut ca la un moment dat Sfântul Simeon să fie atacat de mai mulți călugări și să fie băutut de moarte. Când patriarhul ecumenic a voit să îi pedepsească pe acești călugări pentru faptele lor tot ceea ce a făcut sfântul Simeon Noul Teolog a fost să ceară să fie lăsați să trăiască în lume. Mai știm că în jurul anului 1005 Sfântul Simeon Noul Teolog s-a retras din funcția de egumen pentru a se dedica mai mult scrierii de cărți de teologie. Cu această ocazie a scris poate cea mai impresionantă operă a sa: Imnele iubirii dumnezeiești. În aceste imne de mai multe ori Sfântul Simeon Noul Teolog face aluzie la lumina lui Dumnezeu care ajunge să îl cerceteze pe cel care dorește să fie în comuniune cu Dumnezeu. S-a spus de mai multe ori că Sfântul Simeon Noul Teolog este un sfânt al luminii. După cum am spus, lumina lui Dumnezeu este un lucru pe care Sfântul Simeon l-a relatat în mai multe dintre scrierile sale și acest lucru ne face să susținem că Sfântul Simeon Noul Teolog a fost un sfânt care a avut extrem de multe trăiri mistice care evident pot fi consultate și în secolul al XXI-lea, secolul nostru.¹⁰⁴

103 Este de amintit aici că luptele Sfântului Teodor Studiutul s-au încheiat în cele din urmă cu un verdict în favoarea lui fiindcă un sinod ecumenic de la anul 787 v-a vădit cel care v-a recunoaște că cultul icoanelor este ortodox și trebuie să fie ținut de toți creștinii ortodocși. Acest fapt este ceea ce ne spune că și noi cei din secolul al XXI-lea trebuie să aderăm la cultul icoanelor. După cum am spus, icoanele nu sunt un fel de încreștinare a idolatriei ci mai mult ele sunt o recunoașterea faptului că Dumnezeu poate fi reprezentat de om. Acest lucru avea să fie perfecționat ulterior de Sfântul Dionisie de Furna care v-a scris o carte de erminii în care ni se spune cum trebuie să fie pictate icoanele lui Hristos, a Sfintei Treimii sau alte sfinților. Prin urmare, pentru a fi o icoană, o imagine trebuie să respecte anumite cerințe. Aceste lucruri este bine să fie cunoscute în secolul al XXI-lea secol în care se poate vedea un puternic curent iconoclast.

A povestit unul dintre Părinți că erau doi frați, care se învecinau cu el, dintre care unul era străin și celălalt era de-al locului. Străinul era puțin mai delăsător, în vreme ce localnicul era râvnitor foarte. S-a întâmplat să moară mai întâi străinul. Iar Bătrânul, care era văzător cu duhul, a văzut mulțime de îngeri care îi călăuzeau sufletul. Când a ajuns la cer și era gata să intre, s-a făcut cercetare în privința lui și a venit de sus un glas care spunea:

- E drept că era puțin cam delăsător, însă, din pricina înstrăinării lui, deschideți-i!

Apoi a adormit și cel din partea locului. Și în ceasul morții au venit toate rudele lui. Bătrânul a privit și nici urmă de înger. Atunci s-a minunat; a căzut cu fața la pământ înaintea lui Dumnezeu și a zis:

- Cum de-a avut străinul parte de așa slavă, chiar de era delăsător, iar acesta, atât de râvnitor, nu a fost învrednicit de nimic asemenea?

Și a venit un glas care i-a spus:

- Cel râvnitor, atunci când era să moară, a deschis ochii, i-a văzut pe cei de-un neam cu el plângând și sufletul i s-a mângâiat. Străinul, însă, chiar dacă era delăsător, n-a văzut pe nimeni dintre ai săi; de aceea a suspinat și a plâns. Iar Dumnezeu l-a mângâiat.

Întâmplarea de mai sus este o altă întâmplare care ne spune foarte mult că marii părinți duhovnicești s-au învrednici de descoperiri de la Dumnezeu sau de ceea ce în secolul al XXI-lea este numit ca și experiență mistică. Acest părinte îmbunătățit ni se spune că putea vedea care era starea sufletului după moarte a celor care mureau. Acest lucru este un fapt care evident ține foarte mult care ține de descoperirile mistice. Iată că putem vedea că în mod constant începând cu Vechiul Testament Dumnezeu a făcut mai multe descoperiri sfinților și aleșilor săi. Acest lucru ne spune că și noi cei din secolul al XXI-lea putem avea descoperiri mistice care ne vin de la Dumnezeu. Este bine să fim conștineți de acest lucru și să îl avem în vedere.¹⁰⁵

Un alt sfânt de la care avem mai multe scrieri cu caracter mistic este Sfântul Nicoale Cabasila. Cel mai probabil Sfântul Nicolae Cabasila a trăit în secolul al XIV-lea. El a fost la fel de bine un funcționar imperial și a fost foarte bun prieten cu împăratul bizantin Ioan al VI-lea Cantacuzino. Cu acesta se vor retrace amândoi la mănăstire. Știm că Sfântul Nicolae Cabasila a provenit originar din Tesalonic. A fost la fel de bine contemporan cu Sfântul Grigorie Palama. Ceea ce este de interes la Sfântul Nicoale Cabasila este că a fost extrem de bine educat și a trecut pe la cei mai mari învățători ai

104 Radu Teodorescu, *Sfântul Simeon Noul Teolog, model al teologului creștin ortodox*, (Cugir, 2011).

momentului. De la Sfântul Nicolae Cabasila s-au păstrat două cărți care ne spune că el a fost extrem de mult pătruns de viața mistică. Este vorba de *Viața în Hristos* și de lucrarea *Tâlcuirea dumnezeieștii liturghii*. Aceste scrieri ne spune că Sfântul Nicolae Cabasila a avut puternice trăiri mistice. El a văzut viața umană ca fiind una care își atinge împlinirea în viața cu Hristos sau mai bine spus în creștinismul ortodox. Pentru Sfântul Nicolae Cabasila a trăit fără de Hristos este foarte mult o pierdere și la fel de bine tot pentru el nu este posibilă mântuirea în afară de Hristos. Pentru el a trăit în Hristos presupune a accepta tainele Bisericii: botezul mirugerea și euharistia. Acest lucru este un fapt care ne spune că Sfântul Nicolae Cabasila a fost un mistic în adevăratul sens al cuvântului. La fel de bine el a fost și un apărător al isihasmului despre care am vorbit într-un capitol anterior. Aceste lucruri ne spune că în secolul al XXI-lea avem foarte mult un model de mistică creștin ortodoxă în persoana Sfântului Nicolae Cabasila. Este bine să știm acest lucru fiindcă sunt mai mulți care ne spune că nu prea avem prea multe exemple ale trecutului pe care să le urmăm în secolul al XXI-lea. Este foarte adevărat că în secolul al XIV-lea vom găsi un model de viață creștin ortodoxă și la fel de bine de mistică creștin ortodoxă în persoana Sfântului Nicolae Cabasila. După cum am spus, Sfântul Nicolae Cabasila a fost o persoană care a fost extrem de instruită în științele laice dar acest lucru nu l-a făcut să întrerupă și viața mistică. El consideră într-un anume sens că nu este nici un fel de ruptură sau de fractură între viața cunoașterii academice și cunoașterea care vine din experiența mistică. Acest lucru este un lucru care are mai mulți oponenți în secolul al XXI-lea fiindcă sunt mai mulți care ne spune că în sine cunoașterea științifică nu are nimic de a face cu cunoașterea mistică.¹⁰⁶

Este de amintit aici că poate perioada care a fost cea mai potrivită și cea mai productivă în planul misticii creștin ortodoxe a fost perioada bizantină. Acest lucru este așa fiindcă în această perioadă avem extrem de mulți sfinți care au adus o mărturie favorabilă experienței ascetice și mistice. Este bine să știm aceste lucruri mai ales în timpurile noastre când trebuie să recunoaștem că nu există nici o mișcare de avengură în sens mistic. Secolul al XXI-lea este un secol care este extrem de sec mistic. Sunt puțini cei care au interes în mistica creștin ortodoxă și sunt și mai puțini cei care își dau seama că această mistică se leagă de viața în Hristos. Acest lucru este un fapt

105 Trebuie să știm că nu oricum și în orice situație putem avea descoperiri mistice. Sunt mai mulți care sunt înșelați în acest sens. Un exemplu este ceea ce penticostalii denumesc ca și glosolalie. Ei se bazează foarte mult pe Biblie unde se spune că la Cincizecime sau atunci când s-a pogărit Duhul Sfânt asupra apostolilor aceștia puteau vorbi în limbi. Penticostalii sunt cei care susțin că acest dar este un lucru care are loc și în cadrul sectei lor. Ei spun că acest lucru este un fapt „mistic.” Glosolalia este adevărat că a fost un dar mistic pe care Dumnezeu l-a făcut apostolilor fiindcă aceștia erau oameni simpli care nu știau limbi străine. Pentru a putea propovădui evanghelia ei au ajuns să vorbească în limbi pentru a fi înțeleși de cât mai mulți. Prin urmare, trebuie să înțelegem contextul și cadrul în care a avut loc glosolalia.

106 Sfântul Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea dumnezeieștii liturghii* (București, 1946).

care pentru mai mulți din secolul al XXI-lea este găsit ca și un fapt inconvenient. În sine trebuie să ne deschidem mai mult în spre experiențele trecutului pe care le-au avut sfinții părinți ai ortodoxiei. Ortodoxia are o credință care are un bogat conținut mistic și acest lucru nu poate să ne lase indiferenți. Mistica creștin ortodoxă este un lucru pe care trebuie să îl vedem ca și un lucru pozitiv pentru secolul al XXI-lea. Acest secol fără doar și poate are numai de beneficiat de pe urma misticii creștin ortodoxe. Este foarte adevărat că în secolul al XXI-lea sunt mai multe mișcări cu caracter ocult cum sunt francmasoneria sau newage-ul care ne spune că în sine nu avem nevoie de mistica creștin ortodoxă acest lucru evident este fals. În realitate ocultul nu poate înlocui nevoia noastră de mistică care după cum am spus este un lucru care ajunge să ne hrănească sufletele. Mai mulți consideră că spiritismul este foarte mult o altă formă de mistică. Spiritismul a fost respins de creștinismul ortodox. El nu este o formă de mistică ci este mai mult o înșelare. Sunt mai mulți care consideră că pot să invoce și să comunice cu spiritele. Trebuie să știm că modul în care are loc spiritismul în zilele noastre este mai mult o formă de magie [animism]. Prin urmare este bine să știm care este poziția Bisericii Creștin Ortodoxe în ceea ce privește spiritismul. Acest lucru este așa fiindcă spiritismul de mai multe ori se vede pe sine ca și un fel de ocultism. Este bine să știm că la fel de bine spiritismul se înrudește cu necromanția. Sunt mai mulți care susțin că ei pot invoca sufletele morților și pot să comunice cu ele. Acest lucru este demonstrat că este un fapt neortodox și că cu cine comunică ei cu adevărat sunt demonii. Demonii pot lua chipul celor care au murit pentru a putea ieși din iad.¹⁰⁷

Un alt sfânt care a ajuns la ceea ce am putea spune adevărate experiențe mistice este sfântul Grigorie Palama care a trăit în secolul al XIV-lea. Acest lucru ne spune că trebuie să fie cât se poate de atenți cu marile curente spirituale care au apărut în cadrul imperiului bizantin. Imperiul bizantin a venit cu o altă mentalitate și ea s-a manifestat cel mai mult prin ceea ce se poate denumi ca și mistica creștin ortodoxă. Până la acest imperiu nimeni nu a mai voit să fie creștin și acest lucru a fost de mai multe ori exprimat și foarte bine trăit în acest cadrul bizantin. Mistica creștin ortodoxă de mai multe ori s-a indentificat cu bizantinismul. Poate nici un alt imperiu din istoria lumii nu a mai avut o atât de mare înflorire mistică. Originar din Constantinopol Sfântul Grigorie Palama a dat dovadă de calități intelectuale rafinate și a fost cât se poate de sânguincios la studiu. Împăratul Andronic al II-lea Paleologul spera ca sfântul să aibă

107 Prin urmare, de la sfinții creștini ortodocși învățăm că nu tot ceea ce lumea din jurul nostru denumeste ca și experiență mistică este cu adevărat o experiență mistică creștin ortodoxă. Acest lucru este așa fiindcă în sine mistica creștin ortodoxă este un lucru care vine dintr-o legătură reală și autentică cu Dumnezeu. Au fost mai multe secole de experiențe mistice în ortodoxie și acest lucru este ceea ce ne învață în cele din urmă care este diferența dintre mistica creștin ortodoxă autentică și care este mistica falsă. După cum am arătat sunt mai multe mistici false pe care este bine să le cunoaștem. Nu oricine are un fel de descoperire înseamnă că acest lucru este ca și venind de la Dumnezeu. Este bine să avem acest lucru în vedere și să fim cât se poate de conștienți de el. Mistica creștin ortodoxă este un lucru care ajunge să fii experimentată cel mai mult în cadrul tradiției creștin ortodoxe.

parte de o carieră la palatul imperial dar în sufletul lui Grigorie s-a născut dorința de a slujii lui Hristos și așa că s-a restras la muntele Athos. A devenit novice la mănăstirea Vatoped. La această mănăstire Sfântul Grigorie Palama v-a avea o experiență mistică pe care mai puțin o cunosc fiindcă el v-a ajunge să îl vadă în vis pe Sfântul Ioan Teologul care i-a spus că îl v-a apăra de tot ceea ce este rău și îl v-a proteja. Iată prin urmare o experiență puternic mistică pe care Sfântul Grigorie Palama a avut-o. Aici în Muntele Athos sfântul Grigorie Palama a fost cel care s-a dedicat foarte mult isihasmului fiindcă considerat pe bună dreptate începător al isihăștilor. Este bine să știm că poate de la el avem definitivată rugăciunea isihastă: Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă pe mine păcătosul. În jurul anului 1326 se v-a retrage de la Athos la Tesalonic datorită invaziei turce din acea perioadă de timp. În Tesalonic a devenit preot. Știm că mai apoi v-a începe disputa cu Varlaam din Calabria referitoare la felul luminii care a fost văzută de apostoli pe muntele Tabor. Sfântul Grigorie Teologul a susținut că această lumină a fost o lumină necreată în timp ce Varlaam susținea că a fost creată. În cele din urmă v-a avea loc un sinod la Constantinopol care îi v-a da dreptate lui Grigorie. La un moment dat se știe că Sfântul Grigorie Palama a fost răpit de turci dar a fost răscumpărat de creștinii din Tesalonic. Sfântul Grigorie Palama a lăsat în urma sa mai multe scrieri dintre care trebuie să amintim Triadele care la fel de bine au un profund conținut mistic.¹⁰⁸

Un ucenic vine la Părintele său și-i spune:

- Avva, urăsc lumea. Simt cum în sufletul meu crește ura împotriva lumii.

Și Avva i-a zis:

- Du-te în lume și trăiește un an de zile acolo!

S-a dus în lume, s-a întors și i-a spus:

- Urăsc lumea mai mult, pentru că am văzut în ce desfrâu și păcate trăiește.

Și Avva i-a zis:

- Du-te în peșteră și trăiește un an de zile acolo!

S-a dus în peșteră, a stat un an de zile și întorcându-se, i-a spus Avvei:

- Și mai mult urăsc lumea, pentru că stând în peșteră, toate lucrurile mi s-au limpezit și cugetând la ce se întâmplă în lume, am început să cred că lumea trebuie cu adevărat disprețuită și urâtă.

108 Dumitru Stăniloae, *Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama* (Editura Scripta: București, 1993).

Și l-a întrebat Avva:

- Dar tu de când ești în mănăstire?.
- De șapte ani, a răspuns tânărul.

Și Avva a zis:

- Uite la el, eu sunt de 30 de ani monah, iar el vrea să ajungă desăvârșirea în șapte ani!

Întâmplarea de mai sus ne spune un lucru care este fundamental pentru mai mulți mistici creștin ortodocși din toate timpurile și prin urmare și din secolul al XXI-lea. Acest fapt constă în legătura sau mai bine spus în relația pe care mistul creștin ortodox o are față de lume. Acest lucru se adresează la fel de bine și creștinului ortodox din secolul al XXI-lea. Cum trebuie să fim și în ce relație se cuvine să fie creștinul ortodox cu lumea din jurul său? Sunt mai mulți mistici care nu au o relație foarte bună cu lumea din jurul lor. Acest lucru este așa fiindcă după cum spune întâmplarea de mai sus este foarte mult păcat și foarte multă destrăbălare în lumea noastră.¹⁰⁹

Un alt sfânt creștin ortodox care a avut mai multe experiențe mistice a fost în secolul al XXI-lea Sfântul Paisie Aghioritul. Acest sfânt s-a născut în anul 1924 în Frasa din Turcia dintr-o familie de greci. Cu ocazia schimbului de populație dintre greci și turci v-a merge în cele din urmă în Grecia. După mai multe perindări prin lume și după cel de al doilea război mondial, în jurul anului 1950 ajunge la Muntele Athos. V-a ajunge în cele din urmă călugăr la Athos. În anul 1962 v-a merge în Peninsula Sinai unde v-a trăit o viață de nevoință profundă. V-a revenii în muntele Athos. V-a murii în anul 1994. Ceea ce este de interes aici este că Sfântul Paisie Aghioritul a avut mai multe experiențe mistice. Una dintre aceste experiențe a fost legată de o întâlnire cu Sfânta Eufemia care a fost o sfântă martirizată în timpul imperiului roman. Sfânta Eufemia s-a arătat odată în timpul când cuviosul se ruga. Sfântul a întrebat-o pe Sfânta Eufemia cum a fost atunci când a fost martirizată. Sfânta i-a răspuns că dacă ar fii știut cât de multă bucurie v-a venii după martirizarea ei ar fii acceptat să fie martirizată de o mie de

¹⁰⁹ Lumea este un lucru care a fost creată de Dumnezeu. Acest fapt este un lucru care ne spune că lumea are prin urmare o origine care nu vine din ea înseși. Totuși, sunt mai mulți care nu sunt interesați să facă voia lui Dumnezeu cu această lume. Sunt mai mulți care evident sunt stăpâniți de patimi și păcate. Ceea ce dorește misticul creștin ortodox din orice timp este că lumea să rămână în voia lui Dumnezeu sau mai bine spus ca lumea să nu se îndepărteze de Dumnezeu. Adevărul este că în lumea noastră sunt mai mulți atei și sunt mai multe curente care ajung să susțină ceea ce am denumit ca și necredința în Dumnezeu. Prin urmare acest lucru este bine să fie știut că misticul este un om care iubește lumea atâta vreme cât ea este în voia lui Dumnezeu și el este cel care detestă lumea atunci când se depărtează de Dumnezeu. Acest lucru este un principiu pe care se cuvine să îl aplicăm și noi cei din secolul al XXI-lea. Prin urmare, viața mistică este o viață care nu poate fii disociată de voia lui Dumnezeu.

ori. Aceasta este o experiență mistică pe care ne-o reletează viața Sfântului Paisie Aghioritul. Este bine să știm că Sfântul Paisie Aghioritul a fost un sfânt care evident a avut mai multe experiențe mistice. El a fost eventual unul dintre cei mai mari mistici creștin ortodocși ai secolului al XXI-lea. Este foarte adevărat că exemplul lui rămâne actual și pentru secolul al XXI-lea. Acest lucru este așa fiindcă sfântul a fost canonizat destul de recent sau mai bine spus în anul 2015. Prin urmare, pentru secolul al XXI-lea este foarte adevărat că Sfântul Paisie Aghioritul este o personalitate cât se poate de actuală. El a fost un om care de mai multe ori a ajuns să trăiască în lumina lui Dumnezeu și pentru acest lucru a făcut mai multă asceză. Sunt mai mulți care se îndoiesc că Sfântul Paisie Aghioritul este un sfânt fiindcă el a trăit am putea spune în timpuri destul de apropiate de ale noastre. Este bine să știm prin urmare că avem mai multe modele de sfinți creștin ortodocși care au ajuns la experiențe mistice. Acest lucru ne spune că și noi la fel de bine în secolul al XXI-lea nu avem nimic de pierdut dacă ne orientăm în spre lumea mistică creștin ortodoxă. Acest lucru este un fapt care s-ar putea dovedi cât se poate de benefic pentru noi.¹¹⁰

CAPITOLUL 6

MISTICI CREȘTIN ORTODOCȘI LA ÎNCEPUT DE SECOL AL XXI-LEA

În rândurile care vor urma vom vorbi mai pe larg de câțiva mistici creștin ortodocși care trăiesc la începutul secolului al XXI-lea. Acest lucru îl vom face pentru a demonstra că mistica creștin ortodoxă este încă de interes în secolul al XXI-lea. După cum am spus, mistica creștin ortodoxă spre deosebire de alte mistici se axează pe idea că Dumnezeu este o taină și la fel de bine în Dumnezeu sunt mai multe taine. În sine, taina este subiectul principal al misticii creștin ortodoxe. Având în vedere că suntem numai la începutul secolului al XXI-lea este cât se poate de adevărat că nu s-au format niște nume ale misticii creștin ortodoxe care să țină numai de secolul al XXI-lea și prin urmare toți misticii despre care vom vorbi s-au născut și au trăit o parte din viața lor în secolul al XX-lea. Prin urmare, este bine să stabilim acest lucru. Am inclus aici mai multe personalități omogene care s-au remarcat în câmpul misticii și al spiritualității creștin ortodoxe din secolul al XXI-lea. Nu știm ceea ce ne rezervă viitorul, dar după cum este tradiția Bisericii Creștin Ortodoxe cu siguranță se vor ridica mai multe nume care să fie tipice misticii creștin ortodoxe în secolul al XXI-lea.

¹¹⁰Ieromonahul Isaac, *Viața cuviosului Paisie Aghioritul* (București, 2005).

Primul mistic creștin ortodoxă care este destul de cunoscut la începutul secolului al XXI-lea este părintele arhimandrit Placide Deseille. El s-a născut în anul 1926 în Paris Franța. Simte o chemare de a îi slujii lui Dumnezeu destul de timpuriu motiv pentru care v-a devenii mai întâi călugăr catolic și mai apoi preot catolic. Drumurile îl vor duce pe la Institutul Creștin Ortodox Saint Serge din Paris unde v-a intra în contact cu mai mulți teologi creștin ortodocși [în special părintele Cyprian Kern]. În urma unei vizite la muntele Athos în cele din urmă părintele Placide se v-a convertii la ortodoxie și v-a înființa mai multe centre de studii creștin ortodoxe în Franța. Împreună cu mai mulți convertiți la ortodoxie părintele Placide v-a înființa o mănăstire creștin ortodoxă unde viețuiește până în zilele noastre. Este prin urmare de aminti aici părintele a fost o perioadă profesor de patrologie la Institutului de Teologia Creștin Ortodoxă Sfântul Serghei din Paris. Părintele Placide a fost interesat în acest sens de dimnesiunile mistice ale patrologiei creștin ortodoxe care este foarte mult viața Bisericii Creștin Ortodoxe. Din scrierile părintele se poate vedea foarte mult un fel de înțelegere a marilor adevăruri ale misticii creștin ortodoxe.¹¹¹

În persoana părintele Placide este foarte adevărat că găsim modelul occidentalului care este atras de origini și acest lucru a fost în cele din urmă cel care l-a adus la mistica creștin ortodoxă. Am putea frima că părintele este un mistic creștin ortodox fiindcă ales să își ducă viața ca și călugăr creștin ortodox. Evident, acest lucru a stârnit mai multe nemulțumiri în Biserica Franței. Ceea ce trebuie să evidențiem aici este că în cele mai multe cazuri convertirile la ortodoxie a mai multor catolici sau protestanți sunt văzute ca și lucruri nedorite. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă în occident există la un anumit nivel mai multă mândrie în ceea ce privește religia pe care occidentalii o practică. Este foarte adevărat că în plan mistic occidentul este cât se poate de împrățit și divizat. În acest sens, acest lucru este fără doar și poate o reflecție a crizei spăirituale și mistice care există în occident. Este adevărat că în occident figurează mai mulți sfinți mistici care nu sunt recunoscuți de ortodoxie ca și sfinți: Francisc de Assisi, Toma Aquino, Bonaventura, Caterina de Siena sau Padre Pio. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult cele care ne spun că occidentalii s-au depărtat foarte mult de mistica creștin ortodoxă și sunt în acest sens pe un drum al înstrăinării. Este bine să știm acest lucru fiindcă marii prelați occidentali de mai multe

111 Este de aminti aici că la fel de bine există o mistică catolică. Această mistică s-a despărțit foarte mult de mistica creștin ortodoxă. De mai multe ori ea se centrează pe dobândirea stigmatelor, adică a semnelor cuielor pe de cruce a Domnului Iisus Hristos. Acest lucru a fost respins de ortodoxie. Este foarte adevărat că în occident în zilele noastre se resimte o revenire la vechile tradiții ortodoxe. Acest lucru este așa fiindcă occidentul a creat o mistică foarte rece. Este vorba de un fel de mistică rațională în care totul este simțit intelectual și cerebral. Acest lucru este bine să fie cunoscut și avut în vedere. Prin urmare mistica occidentală de mai multe ori este o mistică raționalistă care a dat naștere unor curențe cum sunt iluminismul. Este bine să știm că mistica creștin ortodoxă urmărește un fel de armonizare a rațiunii cu sentimentele omului. Acest lucru este așa fiindcă omul nu este numai rațiune ci la fel de bine el este și sentimente.

ori mențin că noi ortodocșii ne-am depărtat de adevărata tradiție a ortodoxiei. Ceea ce ne-au spus mai mulți occidentali este că în occident se resimte un fel de nostalgie după ortodoxie.¹¹²

Un frate a zis către parintele Pimen:

- Părinte, mă tulbur și voiesc să mă duc de aici.

Starețul a zis:

- Pentru ce pricina voiești să te duci?
- Fratele a zis:
- Aud cuvinte nefolositoare de la un frate care viețuiește aici și mă smintesc.

Starețul a zis:

- Nu sunt adevărate cele ce ai auzit.

Fratele a zis:

- Cu adevărat, părinte, sunt adevărate, că cel ce mi-a spus mie este credincios.

Starețul a răspuns:

- Nu este credincios cel ce ți-a spus ție, că de ți-ar fi fost credincios, nu ți-ar fi spus ție unele ca acestea, iar tu singur, nevăzând, să nu crezi niciodată cuvintele cele auzite; că nici Dumnezeu, auzind strigarea Sodomei, n-a crezut până ce singur S-a pogorât ca să vadă cu ochii Săi. Strigarea Sodomei și Gomorei și greșelile lor s-au înmulțit la Mine mai mult; deci, Mă voi pogorî ca să văd de este după strigarea lor.

Fratele a zis:

- Părinte, eu cu ochii mei l-am văzut pe el greșind.

Acestea auzindu-le starețul, a căutat spre pământ și a luat de jos un pai mic și a zis fratelui:

- Ce este acesta?

Fratele a zis:

112 Placide Deseille, *Nostalgia ortodoxiei* (București, 1995).

- Acesta este un pai.

Atunci starețul, căutând spre înălțimea casei și arătând spre bârna pe care era rezemat acoperișul, a zis:

- Dar aceasta ce este?

Fratele a răspuns:

- Aceasta este bârna.

Și a zis starețul către frate:

- Pune întru inima ta, că păcatele tale sunt ca bârna aceea, iar greșeala fratelui de care grăiești este ca paiul acesta, și nu vei mai avea tulburare.

Iată prin urmare o pildă care are un puternic simț mistic. De ce spunem acest lucru? Spunem acest lucru fiindcă de cele mai multe ori trebuie să fim cât se poate de atenți cu cei din jurul nostru. De mai multe ori dispoziție mistică din interiorul nostru ajunge să fie cât se poate de mult definită de relațiile și de legăturile pe care le avem cu semenii noștri. Acest lucru este bine să fie înțeles.¹¹³

Un alt mistic al începutului de secol al XXI-lea a fost patriarhul Pavle al Serbiei. Patriarhul Pavle s-a născut în 1914 și a murit în anul 2009. Prin urmare, timp de 9 ani el a fost contemporan cu secolul al XXI-lea. Acesta a fost motivul pentru care am ales să îl includem în lista mysticilor de la începutul secolului al XXI-lea. Timp de 18 ani din 1990 și până în 2008 Patriarhul Pavle a fost întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Sârbe. Este foarte adevărat că timpurile în care a trăit el au fost cât se poate de tulburi fiindcă ele au coincis cu războiul care a dus la disoluția fostei Iugoslavii. Totuși, trebuie să spunem că patriarhul Pavle a fost un adevărat mistic creștin ortodox. Acest lucru el l-a făcut prin faptul că a fost un om al rugăciunii și al reconcilierii. Mai știm că în tinerețe a făcut studii la Atena și el a fost la fel de bine și un liturgist. După cum ne spune biografia patriarhul Pavle a fost un om care a fost puternic păstruns de un sentiment mistic și acest lucru de mai multe ori a fost simțit de cei care i-au ascultat predicile și i-au citit scrierile. La fel de bine faptul că el a fost un mistic creștin ortodox o demonstrează

113 Misticul creștin ortodox se vede pe sine frate cu toți cei din jurul lui și acest fapt este un adevăr pe care evident nu îl putem în nici un fel trece cu vederea. Misticul creștin ortodox este o persoană care evident ajunge la un alt plan al experienței vieții și a relațiilor cu semenii. Este bine să știm acest lucru pe fondul destul de confuz al secolului al XXI-lea în care de mai multe ori suntem cât se poate de indiferenți unii față de alții. Misticul creștin ortodox nu arară niciodată indiferență față de semenii lui ci la fel de bine este foarte atent cu ei și îi vede ca și pe apropiatii lui. Cu cât cineva avansează mai mult în mistică cu atât mai mult se va simți solidar cu semenii și apropiatii lui. Acest lucru este așa fiindcă în taină misticul ajunge să își dea seama că toții semenii lui sunt făpturile lui Dumnezeu.

modestia lui de care mai multă lume a dat dovadă. Patriarhul Pavle a fost un om extrem de smerit și care a simțit o chemare mistică de a Îl sluji pe Dumnezeu. Pentru acest motiv destul de tânăr s-au alăturat vieții monahale și a devenit călugăr. De mai multe ori patriarhul Pavle pe când era episcop a fost prigonit și chiar bătut dar nu a făcut nici un fel de plângere pentru aceste lucruri. Este de amintit că după regulamentul Bisericii Sârbe toți episcopii aveau dreptul la un automobil. Pe când era episcop patriarhul Pavle a respins acest lucru. Întrebat de ce a făcut acest lucru el a spus: nu îi voi cumpărat un automobil până când toate gospodăriile din Kosovo și Metohija vor avea unul.¹¹⁴

Cei nouă ani pe care Patriarhul Pavle al Serbiei i-a trăit în secolul al XXI-lea îl impun care și un mistic creștin ortodox la începutului de secol al XXI-lea. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere și să ținem cont fiindcă din scrierile sale se poate vedea foarte bine că Patriarhul Pavle a simțit foarte bine ceea ce este și cum se manifestă mistica creștin ortodoxă. Patriarhul Pavle a fost un mistic care a accentuat prin scrierile sale întâlnirea cu Dumnezeu care are loc prin rugăciune și prin slujbele Bisericii. În acest sens se poate afirma că Patriarhul Pavle a militat pentru o mistică liturgică. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă el a considerat că harul lui Dumnezeu [ajutorul lui Dumnezeu] este împrățiat omului prin rugăciunile pe care le face Biserica Creștin Ortodoxă în slujbele ei. Este bine să avem în vedere faptul că de mai multe ori harul lui Dumnezeu se oferă omului în mod nevăzut. Aceasta este fără doar și poate o experiență mistică. Este foarte adevărat că în viața Patriarhului Pavle se simte foarte mult un element mistic. Acest lucru este așa fiindcă el a voit să ducă o viață de comuniune cu Dumnezeu. Patriarhul a călătorit foarte mult dar peste tot el dorea să ajungă mai mult în împărăția cerului. După cum am spus modestia a fost un lucru care l-a caracterizat pe patriarhul Pavle.¹¹⁵ Prin urmare, este foarte adevărat că în timpurile de mai multe ori confuze ale începutului de secol al XXI-lea de mai multe ori vom găsi un model de viață mistică creștin ortodoxă și în mare de viață duhovnicească în persoana Patriarhului Pavle al Serbiei. Acest lucru este fără îndoială un lucru pe care trebuie să îl folosim în spre folosul nostru duhovnicesc.

114 Iovan Ianici, *Să fim oameni. Viață și cuvântul Patriarhului Pavle al Serbiei* (Editura Predania, 2011).

115 Este bine să știm că sunt mai mulți ierarhi ai Bisericii care odată ce ajung într-o poziție înaltă de mai multe ori resping legăturile cu oamenii simplii. Acest lucru nu a fost valabil și în cazul patriarhului Pavle. De mai multe ori el a putut fi văzut pe străzile Belgradului călătorind cu autobuzul în timp ce restul ierarhilor aveau cu toții mașini luxoase. Acest lucru ne spune că patriarhul Pavle a fost cu adevărat un mistic creștin ortodox. Misticii creștin ortodocși sunt cei care la un anumit nivel nu mai trăiesc în funcție de criteriile acestei lumii care de mai multe ori este înșelătoare ci după legile duhului care sunt cât se poate de mistice. Este bine să știm acest lucru în zilele noastre când sunt foarte mulți care nu văd în mistica creștin ortodoxă nici un fel de sens și nici un rost.

Un alt mistic creștin ortodox care a fost contemporan cu secolul al XXI-lea vine din Grecia din Tesalonic și este arhimadritul Simeon Kraiopoulos. Părintele Simeon s-a născut în Ritini Katerini în anul 1926 și s-a numit după numele de laic Constantin. V-a absolvii Facultatea de Teologie Creștin Ortodoxă de la Tesalonic în anul 1950. Va face mai multe studii în Franța. În anul 1954 se v-a călugării la mănăstirea Sfintei Teodora de lângă Tesalonic. Tot în acest an v-a devenii preot și mai apoi călugăr. Mai apoi v-a înființa o mănăstire creștin ortodoxă în Tesalonic în cartierul Panorama. Aici v-a murii în anul 2015. Este bine să știm că vocația mistică a părintelui Simoen s-a arătat în principal în două feluri: prin slujirea semenilor și la fel de bine prin cărțile pe care le-a scris. De la părintele Simeon Kraiopoulos ne-au rămas mai multe scrieri care ne spune că el a fost cu adevărat un suflet pătruns de mistica creștin ortodoxă. Acest lucru este așa fiindcă el a simțit foarte bine taina lui Dumnezeu și taina mântuirii. Oamenii mor cu toții dar adevărul este că nu știm câți dintre ei se vor mântui sau nu. Acest lucru este un fapt care pare să fie un leitmotiv în cărțile arhimadritului Simeon. Este adevărat că mare parte din viața sa părintele Simeon a trăit-o în secolul al XXI-lea dar el a fost contemporan 15 ani cu secolul al XXI-lea și acest lucru ne-a motivat să îl includem în lista părinților duhovnicești care au trăit în secolul al XXI-lea și care au avut parte de mai multe experiențe mistice. Este foarte adevărat că arhimandritul Simeon a fost conștient că Dumnezeu este o taină. Acest lucru este evident din mai multe scrieri de ale sale. La fel de bine pe lângă scrierile sale Părintele Simeon a fost extrem de implicat în îndrumarea tinerilor creștin ortodocși. Pe aceștia la fel de bine am putea afirma că i-a făcut să fie cât se poate de conștienți de taina lui Dumnezeu și la fel de bine de faptul că mântuirea este o taină. Dimpreună cu alți părinți greci este foarte adevărat că părintele Simeon a fost unul care a dus în vederea semenilor lui mistica creștin ortodoxă și tot ceea ce implică ea. Acest lucru este un fapt pe care mai multă lume nu l-a remarcat în scrierile părintelui Simeon. Prin urmare, cei care vor citii cărțile arhimadriului Simeon vor vedea foarte mult ceea ce înseamnă viața mistică creștin ortodoxă în secolul al XXI-lea. Această viață mistică creștin ortodoxă după cum o denumeste părintele Simeon poate la fel de bine să fie trăită de toți cei care sunt atrași spre Dumnezeu. Deși pe Dumnezeu nu Îl vedem totuși putem avea mai multe descoperiri de la El. Aceste descoperiri sunt fără de nici o îndoială o parte din viața mistică pe care credinciosul creștin ortodox poate ajunge să o trăiască. Viața mistică creștin ortodoxă este o viață care după părintele Simeon Kraiopoulos poate fii trăită *În pustiul lumii*. Fără doar și poate părintele Simeon a fost un mistic creștin ortodox în adevăratul sens al cuvântului. Mai mulți care i-au citit cărțile sale au putut afirma acest lucru.¹¹⁶

În jurul unui înțelept s-au adunat oarecând niște oameni să-l asculte, iar el le vorbea despre faptul că se poate la orice vârstă și din orice stare ai fi ajuns, să începi o viață nouă. Și era acolo un om care a spus:

116 Simeon Kraiopoulos, *Taina mântuirii* (Editura Bizantină: București, 2012).

- Da' ce tot îndrugi basme de adormit copiii!? Uite, eu am peste șaptezeci de ani și toată viața mea am fost un păcătos. Te pomenești că tu crezi că eu aș putea așa, într-o clipeală de ochi, să devin curat?

Starețul l-a întrebat:

- Dar care este meșteșugul tău?
- Sunt tăietor de lemne.
- Aceasta înseamnă că tu te duci la pădure, tai lemne, le așezi pe săniuță și le duci cu tine. Cum crezi: dacă este să iei o căruță întreagă de lemne, câte căruțe cu foc ar trebui să cari ca să ardă întreaga căruță cu lemne?
- Ei, se vede treaba că stai tu în pădure, te rogi, dar despre viață nu știi nimic. Numai o scânteie să pui și arde cu totul!

Starețul a răspuns:

- Iată, așa este și cu păcatele. Poți să ai tu o căruță plină de păcate, dacă o singură scânteie de adevărată pocăință pui, arde toată căruța ta, și cu aceasta s-a ispravit cu ele.

Este foarte adevărat că în secolul al XXI-lea la fel de bine ne confruntăm cu păcatele și acest lucru nu poate să ne lase indiferenți. Este bine să știm în sine în ortodoxie pocăința este un sentiment mistic sau mai bine spus un fenomen mistic. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă la fel ca și credința pocăința nu se vede și prin urmare ea este un sentiment cât se poate de tainic. Avem nevoie să ne pocăim dar sunt foarte puțini cei care sunt conștienți de dimensiunea mistică a pocăinței. Pocăința este după cum știm părere de rău și acest lucru este un fapt care nu poate fii trecut cu vederea. Trebuie să ne pocăim de fiecare dată când facem păcate. În secolul al XXI-lea adevărul este că avem nevoie de pocăință și acest lucru nu poate fii în nici un fel contestat. Trebuie să ne pocăim și acest lucru îl facem atunci când ajungem să fim conștienți de implicațiile mistice ale pocăinței. La fel de bine pocăința este o vindecare morală a omului. Cu toții avem nevoie de această vindecare fiindcă unii ajungem să păcătuim mai mulți în timp ce alții ajungem să păcătuim mai puțin. În sine ceea ce știm este că nu există om fără de păcat.¹¹⁷

117 Faptul că pocăința este o taină este un lucru pe care ni-l spune foarte mult viața mistică. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă pocăința înseamnă refacerea legăturii rupte dintre om și Dumnezeu. Este bine să știm acest fapt și la fel de bine să îl avem în vedere în zilele noastre când sunt puțini cei care consideră că au nevoie de pocăință. Acest lucru este așa fiindcă în sine în secolul al XXI-lea de mai multe ori omul nu mai are noțiunea de păcat. El este preocupat cu atât de multe lucruri din lumea materială că foarte greu mai recunoaște că există o lume mistică sau duhovnicească. Acest lucru este cel care ne face să fim cât se poate de

Un alt mistic al începutului de secol al XXI-lea este tot din Grecia și se numește Ieroteos Vlahos. Părintele Ieroteos s-a născut în anul 1945 în Ioannia în Grecia. A terminat teologia la Tesalonic și a fost făcut preot în anul 1972. Mai multă vreme a activat în cadrul arhiepiscopiei Atenei și a fost și profesor de teologie în Liban. Din anul 1995 a fost ales mitropolit de Nefpaktos. Părintele Ieroteos a scris mai multe cărți: peste 60 dintre care mai multă au fost traduse în limbile de circulație ale lumii. Faptul că părintele este cât se poate de mult un mistic autentic al Bisericii Creștin Ortodoxă la început de secol al XXI-lea ne-o demonstrează interesul lui pentru isihasm care după cum am spus este o parte din mistica creștin ortodoxă. În acest sens, părintele Ieroteos de mai multe ori a trăit cu marii sihaștii de la Muntele Athos și a fost la fel de bine unul care a contribuit la o mai bună receptare a mesajului părinților duhovnicești din secolul al XXI-lea. În peisajul ortodox al Bisericii Creștin Ortodoxe din secolul al XXI-lea este foarte adevărat că personalitatea părintelui Ieroteos este cât se poate de semnificativă. Prin scrierile și la fel de bine și prin conferințele lui el a devenit un fel de purător de cuvânt pentru mistica secolului al XXI-lea. Această mistică este cât se poate de dinamică fiindcă acest lucru se poate vedea și din personalitatea părintelui Ierotei. Ceea ce a conturat cât se poate de mult genul de mistică creștin ortodoxă a părintelui Ieroteos a fost foarte mult ceea ce am putea denumi ca și accentul lui pe psihoterapie. Fără de nici o îndoială că părintele Ieroteos este un psihoterapeut și acest lucru are loc după el pe ceea ce se cheamă temeiul misticii creștin ortodoxe. În acest sens una dintre cele mai cunoscute cărți ale părintelui Ieroteos este Psihoterapia creștin ortodoxă.¹¹⁸

Prin urmare ceea ce este propriu concepției mistice a părintelui Ierotei este foarte mult faptul că după cum trupul trebuie vindecat la fel de bine și sufletului omul trebuie și el să fie vindecat. Sunt mai mulți care susțin că propriu zis nu există suflet în om. Trebuie să știm că înșși mintea omului este parte din suflet. În acest sens, sufletului omului este pentru părintele Ierotei o dimensiune mistică fiindcă el nu poate fi văzut. Deși sufletul nu poate fi văzut totuși el poate fi simțit. Este foarte adevărat că de mai multe ori în scrierile părintelui Ierotei se poate vedea un fel de gândire mistică sau mai bine spus de orientare mistică a scrierilor sale. Atunci când păcătuiește sufletul omului se îmbolnăvește și trebuie să fim cât se poate de conștienți de acest lucru. Prin urmare, ceea ce trebuie să știm este că sufletul omului este o realitate care nu poate fi scoasă din tiparele misticii creștin ortodoxe. Este foarte adevărat că la început de secol al XXI-lea sunt foarte multe curente psihologizante și psihanalitice care doresc un fel de vindecare sau tămăduire a sufletului omului fără de nici o implicație mistică. Acest lucru spun ei fiindcă sufletul uman nu are nevoie de mistica creștin ortodoxă. În fața acestor opinii părintele Ieroteos a venit cu un cu totul alt punct de vedere. El a afirmat că în sine ceea ce este cel mai adevărat este că mai multe dintre maladiile sufletești ale secolului al XXI-lea au un fond spiritual și de ce nu mistic. În primul rând trebuie să

indiferenți cu noțiunea de păcat și cu tot ceea ce implică ea.

118 Ieroteos Vlahos, *Psihoterapia creștin ortodoxă* (Editura Învierea: Timișoara, 2011).

spunem că omul are o legătură mistică prin sufletul său cu Dumnezeu fiindcă acest lucru este ceea ce duce la unirea sufletului cu Dumnezeu. Acest lucru este un fapt care este de mai multe ori mai greu de acceptat în secolul al XXI-lea. Prin urmare, mai înainte de a vindeca sufletului omului este bine să ne dăm seama dacă acest suflet nu are mai multe probleme de natură spirituală și mistică. Sufletul în legătura lui Dumnezeu este foarte mult o entitate mistică. Acest lucru este așa fiindcă cu ochii omul nu îl vede pe Dumnezeu dar îl poate simți cu trupul. Această simțire este un lucru cât se poate de profund și de amplu. Prin urmare, pentru părintele Ieroteos este cât se poate de adevărat că există o legătură între mistica creștin ortodoxă psihoterapie. Este bine să știm acest lucru la început de secol în care nimeni nu crede că poate exista o legătură dintre suflet și mistica creștin ortodoxă. De mai multe ori sufletul omului s-a vindecat de mai multe maladii prin mai multe contacte cu mistica creștin ortodoxă și practicile ei.¹¹⁹

Un alt mistic creștin ortodox de la începutul secolului al XXI-lea a fost părintele Ioanichie Bălan de la Mănăstirea Sihăstria din România. S-a născut în anul 1930 în Neamț. După ce a terminat liceul s-a retras la mănăstire și a fost călugărit în anul 1953. De prin anul 1955 el începe să de facă cunoscut ca și mistic creștin ortodox prin mai multe cărți pe care le-a scris și la fel de bine prin mai multe predici pe care le-a ținut. V-a devenii un apropiat al părintelui Ilie Cleopa. Între anii 1971 și 1975 v-a urma cursurile facultății de teologie din București. O perioadă v-a sta la mănăstirea Neamț și mai apoi din 1990 se v-a reîntoarce la mănăstirea Sihăstria. V-a murii în anul 2007 la Mănăstirea Sihăstria. Cei 7 ani în care părintele Ioanichie a fost contemporan cu secolul al XXI-lea ne-au făcut să îl includem în cadrul mysticilor creștin ortodocși de la începutul secolului al XXI-lea. Părintele Ioanichie Bălan s-a remarcat cât se poate de mult ca și un mare scriitor de cărți cu conținut mistic. În acest sens el a fost unul care a militat pentru o revenire a monahismului creștin ortodox la sursele sale originare care au fost puse de marii părinți ai deșertului. În acest sens v-a scrie o carte care este luată ca și model după Patericul egiptean. Este vorba de Patericul românesc. V-a fii cel care v-a edita viețile sfinților în 12 volume. Aceste lucruri ne spune că în părintele Ioanichie a existat destul de multă viață mistică. Această viață mistică poate fii simțită din scrierile părintelui Ioanichie care a fost cât se poate de marcat de viețile marilor călugări din mănăstirile din Moldova. Poate acesta a fost motivul pentru care subiectul de licență al părintelui Ioanichie de la Facutatea de Teologie din București s-a legat foarte mult de

119 Mistica creștin ortodoxă prin urmare se leagă de psihoterapie. Acest lucru este așa fiindcă s-a putut vedea că mai multe maladii sufletești au pronit din patimile omului. Este destul de amintim aici fumatul sau băutul. Aceste patimi sunt cele care nu au un fond psihic prea mult cât au un fond spiritual. Omul ajunge să se vindece de mai multe ori de problemele sufletești pe care le are prin psihoterapia creștin ortodoxă. Acest lucru are loc pe fondul la mai multe încercări de a elimina orice fel de element mistic din psihoterapie. După cum am spus, omul are nevoie de vindecare dar de cele mai multe ori el are nevoie de vindecare morală. Acest lucru este bine să fie luat în considerare de cei care spun că psihoterapia nu este nici un fel de legătură cu mistica creștin ortodoxă.

călugării moldoveni mai ales de cei care au ajuns cât se poate de mari în virtute și în viața duhovnicească și mistică. Fără doar și poate pe părintele Ioanichie îl putem considera un mistic creștin ortodox fiindcă prin tot ceea ce a scris el a fost cât se poate de mult conștient de experiențele mistice ale sfinților părinți ai trecutului. Prin urmare, este bine să știm care este sensul scrierilor părintelui Ioanichie Bălan. El v-a devenii biograful vieții Părintelui Ilie Cleopa un duhovnic îmbunătățit al secolului al XX-lea. Aceste lucruri sunt întregite de mai multe vizite pe care părintele Ioanichie le-a făcut în Muntele Athos și în Israel la locurile sfinte pe care le-a menționat în scrierile sale. Fără doar și poate scrierile părintelui Ioanichie sunt cele care mărturisesc despre viața lui mistică ce s-a caracterizat prin foarte mult zel și evlavie.¹²⁰

Odată, un pustnic tare bun la suflet se învecina cu un călugăr leneș, căruia nu-i plăcea să muncească și ca să-și ducă zilele, mergea pe ascuns la coliba vecinului și-i fura lucrurile. Pustnicul a înțeles cum stau lucrurile, dar nu i-a zis nimic și nu l-a învinovățit niciodată.

- Dacă face asemenea lucruri, înseamnă că are multă nevoie, își zicea deseori în cugetul său bătrânul milostiv.

Munca din greu ca să reușească să se întrețină și pe sine și pe leneș și nu se ajungea, pentru că hoțul, luând tăcerea lui drept prostie, se obrăznicise în ultimul hal și nu-i lăsa aproape nici pâine să mănânce.

Mergând diminețile să se împărtășească cu Preacuratele Taine, pustnicul, trecea pe la chilia fratelui care fura și-i zicea:

- Iartă-mă, frate, dacă ți-am greșit!

- Ah, fraierul! zicea în sinea lui acela.

Și bătrânul mergea la biserică să se unească cu Dumnezeuul iubirii, iar acela intra și lua tot ce găsea, pâine, legume, grăunțe și de multe ori chiar și apa pentru că-i venea greu s-o aducă de la izvorul schitului. Din când în când, îi lua și împletiturile lui de papură.

Acela fura, iar pustnicul răbda fără să cârtească, îl lăsa flămând, dar suferea în tăcere, îl lipsea până și de apă, iar acela îl ierta. I-a furat hrana, puțina lui îmbrăcăminte, lucrul mâinilor lui, dar arăta iubire, îndelungă răbdare, lipsă de răutate, celui care-i lua tot. A sosit, însă, vremea ca pustnicul să moară, iar frații s-au adunat în jurul lui ca să primească binecuvântare, căci știau cât de bun era. Printre ei, bătrânul, l-a văzut și pe vecinul lui care atâția ani îl făcuse să sufere prin hoțiile lui. I-a făcut semn să vină lângă el, iar când acela s-a apropiat, i-a luat mâinile într-ale lui, a început să le sărute cu lacrimi și a zis:

- Mulțumesc acestor mâini care au fost pentru mine pricina ca să dobândesc astăzi raiul și să gust bucuria Împărăției Cerurilor. Ți mulțumesc, ți mulțumesc, ți mulțumesc!... Și zicând acestea, a adormit.

Iată prin urmare o întâmplare cu un puternic conținut mistic care ne spune despre cum trebuie să fie misticul creștin ortodox în secolul al XXI-lea. Misticul creștin

120 Ioanichie Bălan, *Patericul românesc* (București, 1980).

ortodox este o persoană care ajunge să vadă lumea așa cum o vede Dumnezeu și pentru acest motiv de cele mai multe ori el se ridică la o viziune cât se poate de superioară a existenței și a vieții. De mai multe ori ni se spune că totul începe și se termină în această lume. Misticii creștin ortodocși au fost cât se poate de convinși că lucrurile nu se termină cu această lume și că tot ceea ce trebuie să facă în această lume este să se pregătească pentru cea care v-a venii.¹²¹

O altă personalitate cu ample implicații mistice la începutul secolului al XXI-lea este archidiaconul Ioan Ică jr. de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu. Născut în anul 1960, părintele Ică jr. a terminat liceul Octavian Goga din Sibiu după care a urmat cursurile facultății de teologie ortodoxă din Sibiu. V-a face un stadiu de specializare în Germania și v-a fi hirotonit diacon în anul 1989. Interesul părintelui Ioan Ică jr a fost în mai multe ramuri ale teologiei creștin ortodoxe dar la fel de bine el s-a centrat pe ceea ce am putea denumi ca și mistica creștin ortodoxă. V-a întemeia o editură creștin ortodoxă Deisis unde au fost tipărite mai multe scrieri cu caracter mistic care au fost foarte bine primite de creștinii ortodocși. Am ales să îl includem pe părintele Ică în lista misticilor creștin ortodocși ai secolului al XXI-lea mai ales pentru multe sale publicații care au avut implicații în mistica creștin ortodoxă. Acest lucru este un fapt care ne spune că interesul părintelui Ică pentru mistica creștin ortodoxă este unul autentic și la fel de bine este un lucru de care trebuie să ținem cont. În contextul destul de confuz al unei Europe de est postcomuniste părintele Ioan Ică jr. a accentuat foarte mult nevoia de întoarcere la bazele mistice ale ortodoxiei. Acest lucru s-a putut vedea și prin faptul că părintele Ioan Ică a susținut o teză de doctorat în teologie care a fost cu un puternic conținut mistic.¹²² Prin urmare este foarte adevărat că părintele Ioan Ică jr. este o persoană care este conștientă de semnificația și importanța misticii creștin ortodoxe la început de secol al XXI-lea. Acest secol trebuie să fie în acest sens un secol care să le permită celor care sunt interesați de mistica creștin ortodoxă să ajungă să își manifeste această preocupare a lor cât se poate de liber. În secolul al XXI-lea în special mișcarea sovietică a fost de părere că orice tendință mistică trebuie înăbușită fiindcă ea nu este bună și nu duce nici unde.

121 După cum am arătat mai sus, au fost mai mulți mistici creștin ortodocși care s-au învrednicit de o viziune cât se poate de superioară a existenței și ei au fost întăriți în această viziune de descoperirile pe care le-au primit de la Dumnezeu. Mistica creștin ortodoxă este fără doar și poate o deschidere a omului față de realitățile nevăzute ale lumii care v-a venii. La fel de bine acest lucru a fost descoperit celor care au dus o viață de rugăciune și de asceză. Aceștia au ajuns să vadă lucrurile nu numai din planul limitat al acestei lumi ci la fel de bine din descoperirile pe care ni le-a făcut Dumnezeu. Mistica creștin ortodoxă este o cale în spre lumea de dincolo, lume care de mai multe ori este contestată ca existând de mai mulți dintre cei din secolul al XXI-lea. Sunt prea multe mărturii mistice care ne vin din lumea de dincolo pentru ca să contestăm existența lumii de dincolo.

122 Ioan Ică jr., *Mystagogia Trinitatis. Probleme ale teologiei trinitare patristice și moderne cu referiri speciale la triadologia Sfântului Maxim Mărturisitorul* (Sibiu, 1998).

La fel de bine părintele Ică jr. s-a remarcat ca și un mistic creștin ortodox prin mai multe prelegeri pe care le-a susținut cu mai multe ocazii în care el a abordat subiecte legate foarte mult de scrierile sfinților părinți care nu pot să fie înțelese în contextul lor fără o experiență mistică. După cum am spus, vocea părintelui Ioan Ică s-a făcut cunoscută ca și una care cere a reevaluare a misticii creștin ortodoxe la început de secol al XXI-lea. Pentru acest lucru părintele Ioan Ică a susținut că teologia creștin ortodoxă trebuie să se întoarcă și să se bazeze cât mai mult pe izvoarele sfinților părinți. Acest lucru este ceea ce v-a conferii în cele din urmă valabilitate și actualitate misticii creștin ortodoxe. Este adevărat că părintele Ioan Ică a fost angajat și în dialogul dintre Biserică și intelectuali dar el a susținut că intelectualii trebuie să fie cât se poate de deschiși în spre experiența mistică. Acest lucru este un lucru care nu poate să aducă decât o lărgire a orizontului vieții intelectuale. În acest sens, intelectualii care sunt opaci față de viața mistică a creștinismului ortodox este foarte adevărat că sunt mult mai opaci în ceea ce privește cunoașterea intelectuală. Părintele Ioan Ică este cel care s-a angajat într-un dialog al filosofiei cu mistica creștin ortodoxă. Trebuie să vedem mistica creștin ortodoxă ca și o treaptă superioară filosofiei fiindcă acest lucru este ceea ce definește în sine mistica creștin ortodoxă. Sunt mai mulți intelectuali care au o opinie cât se poate de insipidă despre ceea ce este mistica creștin ortodoxă. Acest lucru este așa fiindcă ei nu știu care sunt modalitățile și felul în care trebuie să fie înțeleasă și împropiată mistica creștin ortodoxă. Mistica creștin ortodoxă este un lucru care a fost promovat de mai multe ori de părintele Ioan Ică atât la sfârșitul secolului al XXI-lea cât și la începutul secolului al XXI-lea. Pentru ortodoxia secolului al XXI-lea este foarte adevărat că persoanlitatea părintelui Ioan Ică este una cât se poate de actuală și de bun augur. Prin mai multe publicații mistice creștin ortodoxe părintele Ică jr a reactualizat chemarea la mistică a omului secolului al XXI-lea.¹²³

Un alt mistic al începutului de secol al XXI-lea este arhimadritul Mina Dobzeu. S-a născut în anul 1921 în Basarabia. La vârsta de 13 ani intră în mănăstire și din anul 1938 este trimis la mănăstirea Căldurășani. V-a începe al doilea război mondial și v-a fi trimis pe front. După al doilea război mondial v-a urma semninatul teologic monahal de la Neamț. V-a fi călugărit în anul 1946 v-a fi călugărit și mai apoi în anul 1955 a fost făcut preot. În anul 1957 v-a urma facultatea de teologie din care v-a fi extramtriculat și condamnat la închisoare fiindcă s-a opus unui decret din acel timp care susținea închiderea tuturor mănăstirilor. V-a fi prin urmare închis la închisoare și v-a urma un

123 Este foarte adevărat că în zilele noastre sunt mai mulți care susțin că nu mai este nevoie de un interes pentru mistică în secolul al XXI-lea. După cum am arătat în rândurile de mai sus susțin că acest lucru este un fel de lipsă de coerență cu marile descoperiri științifice din secolul al XXI-lea. Sunt mai mulți care ne spune că dacă ne vom centra mai mult pe descoperirile mistice nu vom mai avea timp să ne concentrăm pe descoperirile științifice. Ceea ce trebuie să știm este că la un anumit moment cunoașterea științifică este cât se poate de complementară cu cunoașterea mistică creștin ortodoxă. Prin urmare cei din secolul al XXI-lea care susțin că nu există nici un fel de complementaritate dintre cunoașterea științifică și cunoașterea mistică creștin ortodoxă evident se înșală.

drum prin mai multe închisori comuniste: Jilava, Gherla și v-a fii dus și la Canal. În închisoare v-a face cunoștință cu mai mulți mari intelectuali dintre care amintim pe Constatin Noica, Sergiu Al George, Dinu Pilat și Nicolae Steinardt. V-a începe o prietenie cu evreul român Nicolae Steinardt care nu era botezat. El v-a fii botezat. Acest lucru a avut loc în anul 1960. Este foarte adevărat că părintele Mina Dobzeu a avut o influență majoră asupra viitorului monah Nicolae Steinardt. În cele din urmă părintele Mina v-a fii eliberat din închisoare în anul 1964. Mai apoi v-a fii din nou reînstatat în mai multe funcții bisericești. Un alt lucru care ne spun despre personalitatea părintelui Mina a fost faptul că în anul 1988 i-a trimis dictatorului comunist Nicolae Ceaușescu 7 scrisori în care condamna ateismul din comunism. Pentru acest lucru a fost condamnat la încă 8 luni de închisoare sub acuzația de răzvrătire. În mare acestea sunt principalele evenimente din viața părintelui Mina pe care am dorit să le prezentăm cât mai coronoologi cu puțință. Este de amintit aici că în timpul unui regim care era total opus credinței și la fel de bine misticii creștin ortodoxe părintele Mina a fost cât se poate de curajos și s-a dovedit a fii o persoană care nu a ținut cont de nici un fel de pericol. Acesta a fost motivul pentru care după cum am văzut el a făcut mai multă închisoare. Este foarte adevărat că numai un mistic creștin ortodox ar fii putut să fie cu adevărat un om atât de ferm cum a fost părintele Mina. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere și de care trebuie să ținem cont. Este adevărat că una dintre cele mai mistice prietenii a existat între părintele Mina și părintele Nicolae Steinhardt care s-a soldat din ceea ce putem vedea prin convertirea la creștinism a acestuia. Acest lucru este bine să îl știm și la fel de bine să îl avem în vedere. Părintele Mina Dobzeu este un părinte care este mai puțin cunoscut în afară de România dar el este cu adevărat un model de viață duhovnicească și acest lucru nu poate în nici un fel să fie contestat.¹²⁴

Se spune că un psiholog și-a propus să afle pentru ce trăiesc oamenii. Așa se face că a pus această întrebare mai multor persoane. Marea majoritate spuneau că trăiesc cu speranța că ceva frumos li se v-a întâmpla în viața lor. În cele din urmă s-a întâlnit cu mama a doi copii.

- Doamnă aş vrea să vă pun o întrebare la care să îmi răspundeți sincer.
- Vă ascult domnule psiholog.
- Doamnă, pentru ce trăiți cel mai mult?
- În momentul de față?
- Da.

124 Cleopa Paraschiv, *Rugăciunea lui Iisus pentru începători: dialog cu părintele arhimadrit Mina Dobzeu* (Editura Panaghia, 2003).

- Trăiesc pentru ziua în care copii mei vor crește mari și vor avea fiecare casele lor.
- De ce?
- Fiindcă atunci mă voi putea odihni.
- Dar acum nu vă puteți odihni?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă sunt ocupată cu creșterea lor.

Timpul a trecut și după 10 ani psihologul s-a întâlnit din nou cu mama a celor doi copii.

- Doamnă aș dori să vă întreb același lucru.
- Ce lucru?
- Pentru ce trăiți în prezent?
- Nu se mai poate spune că trăiesc în prezent.
- De ce?
- Fiindcă copii mei au crescut mari și sunt la casele lor.
- Și ce este cu acest lucru?
- Acum îmi dau seama că cea mai frumoasă perioadă din viața lor a fost când am avut grijă de ei să crească mari.

În această situație suntem de mai multe ori și noi. Sunt oamenii care sunt extrem de neîncredători când vine vorba de viața mistică. Atunci când ne apucăm de viața mistică ajungem să ne dăm seama că acest lucru este poate cel mai frumos lucru din viața noastră. Cu adevărat mistica creștin ortodoxă este un lucru frumos fiindcă ea ne pune în legătură cu Dumnezeu și la fel de bine ne menține în legătură cu Dumnezeu. Acest lucru nu poate să ne lase indiferenți. Mistica creștin ortodoxă nu este un lucru pe

care trebuie să îl lăsăm să fie trăit într-un timp indefinit al viitorului ci mai mult trebuie să fie un lucru care să ne lege de prezent.¹²⁵

Un alt mistic creștin ortodox de la începutul secolului al XXI-lea este părintele Arhimandrit Emilian Simonopetrinul care s-a născut în Grecia în anul 1934 cu numele de Alexandros Vafeidis. De mic copil a fost cât se poate de mult dornic de a duce o viață plăcută lui Dumnezeu. Acest lucru s-a manifestat prin citirea de cărți duhovnicești și la fel de bine prin mai multe pelerinaje pe la mănăstiri. La fel de bine el provenea dintr-o familie în care părinții au fost cu mare credință în Dumnezeu. V-a studia la școala din Simantra Halkidikis și mai apoi la Nikaia Pieros. Se înscrie la facultatea de drept din Atena și după doi ani se v-a muta la cea de teologie. În anul 1960 a fost călugărit cu numele de Emilian. În anul 1961 a fost făcut preot. Tot în acest an a fost numit Egumen al mănăstirii schimbării la față de la Meteora. Tot în această perioadă el v-a face mai multe pelerinaje pe la Muntele Athos. În cele din urmă se v-a retrage la Muntele Athos unde în 1975 v-a deveni egumen al mănăstirii Simonos Petras. Acest lucru îl face să fie cât se poate de cunoscut și v-a sta ca și egumen al acestei mănăstiri până în anul 2000 când din cauza sănătății v-a lăsa egumenatul. În toată această perioadă părintele Simeon v-a intra în legătură cu mai mulți pelerini dintre care mai mulți îi vor deveni fii duhovnicești. A ținut mai multe conferințe și cateheze care au fost publicate în mai multe volume.¹²⁶

Este foarte adevărat că viața părintelui Emilian se leagă foarte mult de muntele Athos. Muntele Athos este în acest sens văzut ca și un loc mistic în care cei care doresc să calce pe unde a pășit Sfânta Maria o pot face. Acest lucru este ceea ce face din muntele Athos un loc cât se poate de deosebit de restul. La fel de bine trebuie să spunem că de mai multe ori Muntele Athos a fost văzut ca și un fel de loc al misticilor creștin ortodocși. Viața de la muntele Athos este profund mistică și acest lucru nu poate să fie în nici un fel contestat. Mergând înapoi în secolul al IX-lea secol în care Sfântul Atanasie Atonitul a organizat prima obște monahală la Athos muntele Athos v-a da mai mulți misticii creștin dintre care trebuie să îl amintim și pe părintele Emilian. Acest lucru ne spune că trebuie să înțelegem Athosul ca și un munte mistic în care cei care sunt acolo sunt cât se poate de ancorați în experiențe mistice. Acest lucru face ca Athosul să nu fie la fel de popular pentru mai mulți din secolul al XXI-lea. În sine

125 La fel de bine mai trebuie să precizăm că mistica creștin ortodoxă este un fapt cât se poate de concret. Sunt mai mulți care ne spune că misticii creștin ortodocși sunt mai mult un fel de oameni cu multă imaginație care își imaginează foarte multe lucruri cum este Domnul Iisus Hristos, Sfânta Maria, îngerii sau sfinții. Ce facem atunci cu mărturiile mai multor mistici creștin ortodocși care au ajuns să fie vizitați de aceste persoane sfinte și la fel de bine s-au bucurat de descoperiri din partea lor. Acest lucru evident nu poate să ne lase indiferenți. Mistica creștin ortodoxă este un lucru care fără nici o îndoială ne pune în legătură cu Dumnezeu și mai mult decât atât de ține în legătură cu Dumnezeu.

126 Arhimadritul Emilianos, *Cateheze și cuvântări 1* (Sibiu, 1999). Volumul 2 (Sibiu, 2001).

muntele Athos a fost un loc care a dus cu sine mai multe mărturii mistice. Acest lucru este așa fiindcă aici nevoitorii s-au afundat în taina existenței lui Dumnezeu. Este bine să știm acest lucru mai ales în secolul al XXI-lea când sunt mai mulți care sunt cât se poate de nez interesați față de viața mistică. După cum am spus viața mistică est trăită în funcție de anumite reguli și cine nu respectă aceste reguli la fel de bine este foarte departe de adevărul misticiei creștin ortodoxe. În zilele noastre chemarea Muntelui Athos este un lucru cât se poate de adevărat și de frumos. În sine ortodoxia consideră că mănăstirea este un loc care este deschis în spre experiențele mistice. Prin urmare nu numai Muntele Athos este un loc care este deschis în spre viața duhovnicească și la fel de bine și alte mănăstiri creștin ortodoxe. Experiența mistică după cum am arătat în rândurile de mai sus nu vine dintr-o dată ci de mai multe ori este nevoie de de experiență mistică. Acest lucru este un fapt pe care îl întâlnim și în cazul părintelui Emilian de la Simonospetras. Atunci când experiența mistică creștin ortodoxă apare este foarte adevărat că ea este de cele mai multe ori o formă de iluminare în care misticul ajunge să vadă clar și lămurit toate sensurile duhovnicești ale existenței. Este bine să știm acest lucru mai ales în zilele noastre când sunt mai mulți care nu văd nici un fel de rol și nici o semnificație a experienței mistice creștin ortodoxe.¹²⁷

Un alt mistic creștin ortodox al începutului de secol al XXI-lea este mitropolitul de Pergam Ioanis Ziziulas. El s-a născut în anul 1931 la Kataphygion în Grecia. Știm despre el că și-a început studiile la Universitatea din Tesalonic și mai apoi le-a continuat la Atena unde a terminat teologia în anul 1955. Mai apoi a studiat patrologia la Universitatea Harvard sub coordonarea profesorului George Florovksy. În anul 1965 v-a devenii doctor al universității din Atena. A predat trei ani la Universitatea din Edinburgh și mai apoi a continuat să predea la universitatea din Glasgow. În anul 1986 a devenit profesor de teologie dogmatică a universității din Tesalonic. Tot în acest an a devenit episcop. La fel de bine părintele Ziziulas a ținut mai multe prelegeri de teologie și mistică creștin ortodoxă la mai multe mari universități și mari centre ale lumii și la fel de bine a primit mai multe titluri academice și onorifice a mai multor universități și a mai multor organizații creștine. Acest lucru îl propusează pe părintele Ziziulas ca și unul dintre cei mai semnificativi și importanți mistici ai începutului de secol al XXI-lea. Este adevărat că o mare parte din activitatea lui părintele Ziziulas a dus-o în secolul al

127 Experința concretă a vieții ne-a demonstrat că au fost mai mulți care fără să fie mistici au avut experiențe mistice. Aceste lucruri de cele mai multe ori s-au materializat în ceea ce am denumit ca și moarte clinică. După cum am spus, de mai multe ori cei care au trecut prin moartea clinică au aus mărturie că există o experiență mistică și la fel de bine există o lume mistică. Această lume este una pe care Dumnezeu o descoperă numai anumitor persoane care sunt gărite vrednice de ea și care la fel de bine sunt angajate în viața duhovnicească. Nu poate exista nici un fel de experiență mistică dacă persoana nu este cât de cât un om duhovnicesc. Prin urmare viața duhovnicească și viața mistică creștin ortodoxă sunt două lucruri care sunt cât se poate de legate una de alta și nu pot fii concepute ca și existând separat. A fii un om mistic presupune să duci o viață duhovnicească sau mai bine spus să „cunoști legile Duhului.” Atunci dacă știi acest lucru vor urma și descoperirile care vin de la Dumnezeu.

XX-lea dar la fel de bine el este cât se poate de actual pentru începutul secolului al XXI-lea. Ceea ce am mai putea afirma despre părintele Ziziulas este că el a ajuns să fie cunoscut prin mai multe publicații creștin ortodoxe care au ajuns să fie cunoscute în lumea ortodoxă dar nu numai. Aceste scrieri este foarte adevărat că degajă un profund duh mistic creștin ortodox. Nu am greșii dacă am spune că părintele Ziziulas a fost unul care a știut să facă un fel de sinteză dintre academie și viața mistică creștin ortodoxă. Acest lucru este ceea ce poate fi văzut din scrierile sale. Una dintre cele mai cunoscute scrieri ale sale este o carte intitulată *Ființa ecclesială*. În această lucrare părintele Ziziulas demonstrează faptul că în biserică noi nu sunte chemați să avem numai o participare cât se poate de suprafață ci mai mult, participarea din Biserică trebuie să fie una ontologică. Pentru acest lucru avem nevoie ca în Biserică să fim angajați cu toată ființa noastră. În acest fel vom ajunge în cele din urmă să trăim ceea ce el denumeste ca și ființa ecclesială.¹²⁸

Se spune că în pustia Egiptului era un călugăr tânăr care era biruit de patima desfrânării. S-a dus atunci într-un sat și acolo a văzut pe fata unui slujitor la idoli. El s-a dus și i-a spus tatălui:

- Dă-mi fata ta să îmi fie de soție.
- Nu pot să fac acest lucru până nu mă voi ruga dumnezeului meu.

Slujitorul la idoli s-a dus și s-a rugat demonului:

- Un călugăr vrea să i-a de soție pe fata mea.
- Să i-o dai dacă se v-a lepăda de Dumnezeu lui, de călugărie și de botez.
- Așa am să fac.

Slujitorul la idoli a scultat acest lucru și în cele din urmă i-a cerut tânărului de s-a lepădat de tot ceea ce ține de creștinism. Demonul idoloului i-a spus din nou:

- Să nu o dai pe fata ta de soție lui fiindcă Dumnezeu lui încă îi ajută.

Slujitorul idolească s-a dus și i-a spus acest lucru călugărului apostat. Acesta și-a spus în sine:

- Dacă eu că m-am lepădat de botez, de călugărie și de creștinism și Dumnezeu continuă să fie bun cu mine înseamnă că mare este darul pe care mi l-a făcut Dumnezeu.

128 Ioannis Zizioulas, *Ființa ecclesială* (Editura Bizantină: București, 2000 reeditare).

S-a dus prin urmare la egumenul său care i-a spus ce să facă. Acesta i-a spus să se roage 3 săptămîni și să mănânce numai pâine și apă. După prima săptămînă călugărul cel tânăr a putut vedea ca un porumbel care se plimba pe deasupra capului său. În a doua săptămînă la putut vedea din nou. În a treia săptămînă această ființă ca și de porumbel a venit și parcă a intrat la el pe gură. Atunci a venit egumenul și l-a întrebat:

- Ei ce s-a întîmplat?
- O ființă ca un porumbel a venit și mi-a intrat pe gură.
- Este semn de la Duhul Sfânt că ai fost iertat de păcatul pe care l-ai făcut.
- De acum înainte voi rămîne cu tine părinte până ce voi muri.

Întîmplarea de mai sus care este cât se poate de adevărată este una care are un profund simț mistic. Ea ne spune că este foarte clar că în lumea nevăzută sau mai bine spus în lumea mistică sunt puteri ale binelui care sunt în contradicție sau mai bine spus în stare de disensiune cu puterile răului. Acest lucru a putut fi văzut fiindcă acest tânăr călugăr a ajuns să dorească fika unui slujitor la idoli. Iată că ni se spune că idolii erau însuflețiți de demoni. Este bine să știm că aceste lucruri nu țin de lumea fizică ci mai mult de realitatea lumii mistice.¹²⁹

Un alt mistic creștin ortodox este din Frața și se numește Jean Claude Larchet. S-a născut în anul 1949 și a făcut studii la Strasbourg. Născut într-o familie catolică în urma contactului cu scrierile sfinților părinți v-a trace la ortodoxie în anul 1971. V-a studia mai mulți filosofi creștin ortodocși ruși. La fel de bine Larchet v-a ține mai multe conferințe în mai multe țări ortodoxe. Acest lucru este un fapt care l-a făcut cunoscut lumii creștin ortodoxe. Este bine să mai spunem că el a publicat mai multe cărți [26 din cărțile sale au apărut la Editura Cerf din Paris]. În sens creștin ortodox și mistic Jean Claude Larchet dimpreună cu alți câțiva occidentali a făcut cunoscută ortodoxia în occident. Acest lucru este bine fiindcă se știe foarte bine că mistica catolică este extrem de sterilă. Pentru începutul secolului al XXI-lea este foarte adevărat că scrierile

129 Mistica creștin ortodoxă este o știință care la drept vorbind ține foarte mult de descoperirile pe care le face Dumnezeu pentru noi și la fel de bine de ceea ce consideră Dumnezeu că este bine să cunoaștem și să știm. Sunt mai multe lucruri din mistica creștin ortodoxă care nu pot fi înțelese de oamenii obișnuiți dar cei care perseverează în marile adevăruri mistice creștin ortodoxe vor ajunge în cele din urmă să fie cât se poate de mult inițiați în tot ceea ce ține de mistica creștin ortodoxă. Mistica creștin ortodoxă se adresează atât intelectualilor cât și celor care sunt fără carte. Acest lucru este așa fiindcă mistica creștin ortodoxă nu ține de un anumit caracter sau de un anumit temperament. Acest lucru este bine să fie știut de noi cei de azi care suntem cât se poate de mult sceptici că descoperirile mistice sunt cu adevărat de la Dumnezeu. Adevărul este că viețile sfinților sunt cât se poate de pline de descoperiri care ne vin de la Dumnezeu. Aceste lucruri nu se poate să le ignorăm.

lui Jean Claude Larchet exprimă foarte mult duh mistic și la fel de bine de mai multe ori el abordează teme mistice. Prin urmare, putem afirma că mistica nu este un lucru străin de teologia lui Jean Claude Larchet. Trebuie să fim conștienți că mistica creștin ortodoxă nu se adresează exclusiv numai popoarelor ortodoxe ci tuturor celor care doresc să se apropie de ea. Acest lucru este un fapt de care trebuie să fim conștienți în cazul lui Jean Claude Larchet. El este un mistic care aduce lumina marilor adevăruri ale misticii creștin ortodoxe occidentalilor. Prin scrierile lui mai mulți occidentali au trecut la ortodoxie și la fel de bine au devenit deschiși în spre mistica creștin ortodoxă. Acest lucru este bine să fie înțeles așa cum este el. În limba română au apărut mai multe cărți ale lui Jean Claude Larchet care denotă un om care este foarte familiar cu mistica creștin ortodoxă și printre lucrările cele mai cunoscute ale lui Jean Claude Larchet este *Teologia bolii*.¹³⁰ La fel de bine Jean Claude Larchet a manifestat un interes și în spre psihoterapie și a scris mai multe cărți în acest sens dintre care cea mai cunoscută este *Terapeutică bolilor mentale*. O a doua lucrare care a fost susținută pe această temă se intitulează: *Inconștientul spiritual sau adâncul neștiut al inimii*.

CONCLUZII

Cartea noastră are un scop limitat. Ea este o carte care adresează care este problematica secolului al XXI-lea în sens mistic. Prin urmare cititorul trebuie să știe că nu ne-am propus aici să analizăm tot ceea ce ține de secolul al XXI-lea. Acest lucru este așa fiindcă secolul al XXI-lea este în drerulare și evident sunt mai multe lucruri noi care ar putea avea loc în acest secol. Ceea ce trebuie să știm este că mistica creștin ortodoxă nu este total incompatibilă cu secolul al XXI-lea. Acest lucru îl spunem indiferent dacă sunt mai mulți care consideră contrariul. Am dorit să arătăm că există destul de mult potențial pentru un secol mistic. Acest lucru este așa fiindcă în sânul secolului al XXI-lea se poate simți un fel de tânjire după întâlnirea cu Dumnezeu. Este cât se poate de probabil că acest lucru v-a da naștere la mai multe experiențe mistice creștin ortodoxe. În acest sens, trebuie să afirmăm că problematica secolului al XXI-lea rămâne una deschisă și sunt binevenite cât mai multe radiografii ale acestui secol. Am dorit în acest sens să facem o revizie mistică a tot ceea ce înseamnă fenomenul mistic creștin ortodox. Acest lucru l-am făcut pentru a susține faptul că nu se poate să ne gândim la un secol lipist de mistica creștin ortodoxă.¹³¹

¹³⁰ Jean Claude Larchet, *Teologia bolii* (Sibiu, 1997).

¹³¹ Ceea ce am afirmat în rândurile de mai sus este că secolele cele mai reușite au fost secolele care au dat lumii mari personalități mistice creștin ortodoxe. De ce am afirmat acest lucru? Am afirmat acest lucru fiindcă aceste personalități s-au dovedit extrem de eficiente fiindcă ele au ajuns să fie exemple și modele și pentru cei din jurul lor. La începutul secolului al XXI-lea este

Adevărul este că a vorbi în secolul al XXI-lea despre misticul creștin ortodox este de mai multe ori un lucru cât se poate de demodat și de ce nu anacronic. Acest lucru este așa fiindcă în acest secol așteptările sunt cât se poate de diferite de cele ale misticii creștin ortodoxe. Sunt mai mulți care doresc un secol în care să se facă descoperiri științifice și pentru ei tot ceea ce ține de secolul al XXI-lea se reduce la acest lucru. După cum am vorbit în rândurile de mai sus, nu totul se reduce la descoperirea științifică. Omul are nevoie și de viață duhovnicească ce este trăită în comuniune cu Dumnezeu. Prin urmare, adevărul este că în secolul al XXI-lea trebuie să facem loc și misticilor creștin ortodocși. Aceștia sunt pentru marea masă de oameni exemple vii de moralitate și de viață duhovnicească. Este foarte adevărat că pentru mai multe lume din secolul al XXI-lea mistica creștin ortodoxă se leagă foarte mult de magie. Am vorbit despre faptul că mistica creștin ortodoxă nu este magie și acest lucru trebuie să fie foarte bine clarificat. Este adevărat că sunt în zilele noastre mai multe curente așa zis mistice care fac recurs la magie. Este destul să amintim aici cabala iudaică care este mai mult un fel de pseudomistică. Pentru a ajunge să cunoaștem mistica creștin ortodoxă este necesar să studiem trecutul și să fim conștienți de ceea ce a existat în trecut. Au fost mai mulți sfinții și mari personalități harismatice care au avut mai multe experiențe mistice. Pe unele dintre ele le-am consemnat în această carte. Dorința noastră a fost să arătăm ceea ce este ortodoxia misticii creștine. Acest lucru este așa fiindcă există un fond cât se poate de confuz în zilele noastre în care sunt mai mulți care ne spun că mistica creștin ortodoxă nu se deosebește de restul misticilor creștine. Mistica creștin ortodoxă am vorbit că se deosebește de mistica catolică în sepecial. Aceasta accentuează practici cum ar fi stigmatul care nu sunt specifice misticii creștin ortodoxe. La fel de bine în sânul protestantismului s-au născut mai multe curente mistice cum ar fi evanghelismul. La fel de bine și aceste curente sunt cât se poate de separate sau mai bine spus departe de ceea ce înțelegem prin mistica creștin ortodoxă. Mistica creștin ortodoxă este fără doar și poate comuniune cu Dumnezeu. Această comuniune poate fi trăită în mediul urban dar ea poate fi trăită și de marii călugări sau anahoreți care s-au depădat de lume. Prin urmare mistica creștin ortodoxă este un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere și la care trebuie să ne raportăm.¹³²

Era un Batrân în Thebaida care ședea în peșteră și avea un ucenic iscusit. Batrânul obișnuia ca în fiecare seară să-l sfătuiască pe acesta spre folos. După povață, făcea rugăciune și îl slobozea să se culce. S-a întâmplat odată că niște mireni evlavioși,

foarte adevărat că se resimte ceea ce am putea denumi ca și nevoie de modele de viață mistică și de persoane care să ducă o viață mistică. Acest lucru este bine să fie luat în considerare de cei care ne spun că tot ceea ce avem nevoie în secolul al XXI-lea este de descoperiri științifice. Este adevărat că descoperirile științifice sunt binevenite în secolul al XXI-lea dar ele nu vor putea astupa nevoia omului de a fii în comuniune cu Dumnezeu. După cum am spus, de mai multe ori această comuniune a omului cu Dumnezeu se face mistic.

132 Makarios Simonopetrinul, *Triodul explicat. Mistagonia timpului liturgic* (Sibiu, 2000).

cunoscând nevoința multă a Bătrânului, să-l cerceteze și să-l mângâie [cu daruri]. După ce au plecat, Bătrânul s-a așezat seara, după obicei, să-l povățuiască pe frate și în timp ce vorbea l-a luat somnul. Fratele a rămas așteptând să se trezească Bătrânul, ca să-i facă rugăciune. A stat așa multă vreme și, cum Bătrânul nu se trezea, l-a supărat gândul să se ducă și să se culce fără să fie slobozit. S-a silit însă pe sine însuși, împotrivindu-se gândului, și a rămas. Apoi iarăși a fost supărat [de gânduri], dar nu a plecat. Și așa, ispitit de șapte ori, s-a împotrivit, a stăruit și nu a plecat. După ce a trecut bună parte din noapte, Bătrânul s-a trezit. Văzându-l pe ucenic așezat, i-a zis:

- Nu te-ai dus pana acum?

Acela răspunse:

- Nu, căci nu m-ai slobozit, Avva.
- Și de ce nu m-ai trezit?
- Nu am îndrăznit să te ating, ca să nu te tulbur, răspunse fratele.

Apoi s-au ridicat și au spus rugăciunile utreniei. Iar după slujbă, Bătrânul l-a slobozit pe frate și a rămas singur. S-a întâmplat atunci să-și iasă din sine. Și, iată, cineva îi arată un loc slăvit și acolo un tron prealuminos, cu șapte cununi strălucitoare deasupra. Bătrânul l-a întrebat pe cel care i le arată:

- Ale cui sunt acestea?

Iar acela a răspuns:

- Ale ucenicului tău; locul și tronul i le-a dăruit Dumnezeu pentru ascultarea lui, iar cele șapte cununi le-a luat în noaptea trecută.

Venindu-și în sine, Bătrânul îl cheama pe frate și îi zice:

- Spune-mi, ce ai făcut în noaptea aceasta?

Iar el răspunse:

- Să-mi fie cu iertare, Avva, dar n-am făcut nimic.

Bătrânul, crezând că nu mărturisește din smerenie, i-a spus:

- Nu te las până ce nu-mi spui ce ai făcut, sau ce ai gândit noaptea trecută.

Iar fratele, neștiind să fi făcut ceva, nu avea ce să spuna. Îi zice Părintelui:

- Avva, nu am făcut nimic. Afară doar că m-a supărat de șapte ori gândul să plec fără să mă slobozești, dar nu m-am dus.

Când a auzit aceasta, Bătrânul a priceput că de câte ori a luptat împotriva gândului a fost încununat de Dumnezeu. Fratelui nu i-a spus nimic despre ce a văzut.

Avem aici un caz tip de experiență mistică. Ceea ce trebuie să stăruim mai mult este faptul că întâmplarea ne spune că pustnicul "și-a ieșit din sine."¹³³ Acest lucru înseamnă că pustnicul era unul cu foarte multă experiență duhovnicească și mistică. De mai multe ori în jurul marilor pustinici s-au format mai mulți fii duhovnicești care au dus cuvântul și învățăturile părintelui lor mai departe. Acest lucru este ceea ce mistica creștin ortodoxă a ajuns să cunoască ca și filiația și paternitatea duhovnicească. Este foarte adevărat că în mistica creștin ortodoxă de mai multe ori se vorbește despre părintele și fiu duhovnicesc. Acest lucru este așa fiindcă în sine relația este un chip mistic al legăturii care există între Dumnezeu Tatăl și Dumnezeu Fiul. Prin urmare, atunci când voim să ne inițiem în viața mistică creștin ortodoxă trebuie să găsim un părinte duhovnicesc cu mare experiență. La fel de bine mistica creștin ortodoxă este adevărat că poate fi învățată și din cărți de mistică dar acest lucru nu este suficient. Trebuie să avem un părinte în viața duhovnicească și în viața mistică ce este capabil să ne îndrume. Mistica creștin ortodoxă trebuie să fie desprinsă de la un părinte care este inițiat în mistică. Acest lucru este probabil una dintre condițiile esențiale pe care le pune mistica creștin ortodoxă. Mistica creștin ortodoxă nu este un lucru care este deprins și trăit de sine și de capul nostru ci mai mult ea este un lucru care se face sub îndrumare. Trebuie să avem un îndrumător atunci când voim să pășim pe calea misticii creștin ortodoxe și acest lucru îl face în primul rând părintele duhovnicesc. Pentru mai multă lume este mai greu să accepte pe părintele duhovnicesc ca și unul care ne inițiază în mistica creștin ortodoxă.¹³⁴

După cum știm secolul al XXI-lea este în desfășurare. Sunt mai mulți care încearcă să facă predicții despre cum v-a fi acest secol. Ceea ce trebuie să știm este că în acest secol este timp și spațiu suficient pentru a putea include și mistica creștin ortodoxă. Nu sperăm într-o mișcare de masă a misticii creștin ortodoxe dar credem că în acest secol se vor ridica și nume care să ducă mai departe tradiția mistică creștin ortodoxă. Mistica creștin ortodoxă este un lucru care a supraviețuit pe parcursul

¹³³ Ieșirea din sine este un lucru care poate fi interpretat cât se poate de variat dar ceea ce credem că este sensul adevărat este că atunci când un mistic iese din sine el ajunge la extaz. Extazul este fără doar și poate o experiență mistică. S-a chestionat de mai multe ori dacă în extaz misticul este conștient sau inconștient? Adevărul este că misticul este conștient dar el ajunge la o stare mult mai avansată în care Dumnezeu sau sfinții îngeri ajung să îi facă unele descoperiri misticului creștin ortodox. Aceste descoperiri sunt cât se poate de tainice și au loc în timpul extazului.

¹³⁴ Andrei Andreicuț, *Spovedanie și comuniune* (Alba Iulia, 1998).

secolelor. Când ea a ajuns să fie practică omul s-a orientat în spre Dumnezeu și a uitat de dușmănie și de războaie. Este nevoie ca și în secolul al XXI-lea să fim mai mult centrați pe valori spirituale decât pe valori materiale. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă valorile materiale nu sunt de lungă durată. S-a putut vedea că în sine materialismul nu aduce o mulțumire de lungă durată omului. Acest lucru este așa fiindcă omul este în sine o ființă care este însetată după Dumnezeu. Este bine să știm acest lucru mai ales în zilele noastre în care se consideră că confortul material poate suplinii setea după Dumnezeu a omului. Prin urmare, trebuie să fim foarte atenți ce secol cultivăm. Sunt foarte mulți cei care gândesc acest secol în termeni exclusiv științifici. Ni se spune de mai multe ori că tot ceea ce are omul nevoie este de evoluția științifică. Unii speră că vom ajunge să trăim în secolul al XXI-lea într-un fel de roman science fiction în care nave spațiale ne duc pe alte planete și în care colonii umane vor ajunge să colonizeze universul. Nu credem că aceste lucruri vor avea loc în secolul al XXI-lea dar ceea ce credem este că omul v-a simții aceiași chemare spre Dumnezeu pe care au simțit-o toate secolele de mai înainte de noi. Pentru acest motiv misticii creștin ortodocși își au locul lor în facerea secolului al XXI-lea.¹³⁵

Este foarte adevărat că dacă vom privii în jurul nostru vom vedea că secolul al XXI-lea este departe de a fii un secol ideal. Sunt mai multe state extrem de dezvoltate economic în timp ce altele sunt cât se poate de sărace, sunt mai multe probleme medicale care aparent nu au nici o soluție, ne confruntăm de mai multe ori cu sărăcia, sunt mai multe regiuni care sunt cât se poate de dezbinare în plan religios, sunt mai multe mișcări religioase fundamentaliste care ajung să facă rău celor care nu cred ca și ei și enumerarea ar putea continua. Aceste lucruri ne spun că avem mult de muncă în secolul al XXI-lea. Privind retrospectiv la secolul al XX-lea trebuie să spunem că secolul al XXI-lea trebuie să fie un secol al păcii și al înțelegerii. Au fost mult prea multe războaie în secolul al XXI-lea și acest lucru s-a dovedit că nu a fost de folos pentru nimeni. Trebuie să evităm cât mai mult războiul în secolul al XXI-lea fiindcă numai acest lucru ne arată ca și unii care am învățat să nu mai repetăm greșelile trecutului. Este adevărat că timpul secolului al XXI-lea trebuie să fie un timp privilegiat. În acest secol trebuie să facem să înflorească cercetarea științifică, artistică și culturală. Trebuie să ne deschidem inimile în spre frumos și să facem un timp pe care să nu ne pară rău că am ajuns să îl trăim. Este adevărat că în fondul secolului al XXI-lea se poate resimți de mai multe ori ură și ranchiună. Sunt mai mulți care consideră că secolul al XXI-lea este un timp al demonstrației supremației unor state asupra altora. De mai multe ori lumea

135 Ca și oamenii ai secolului al XXI-lea avem obligația să facem tot ceea ce se poate pentru secolul nostru și pentru ca el să fie cât mai bun și mai frumos. Nu toată lumea gândește așa și adevărul este că sunt mai multe mentalități bolnave care gândesc la un secol al catastrofelor și al războiului nuclear. Acest lucruri trebuie să fie evitate. Trebuie să facem un secol al păcii. Dacă ne vom uita înapoi în istorie vom putea vedea că sunt mai multe războaie inutile care s-au dus pe parcursul timpului. Aceste războaie este bine să le evităm în secolul al XXI-lea. În înțelegerea mistică creștin ortodoxă secolul al XXI-lea trebuie să fie un secol al păcii și al înțelegerii. Cu cât vom face acest lucru cu atât mai mult secolul nostru v-a fii un secol reușit.

secolului al XXI-lea este dominată de dorința de supremație față de semenii. Acest lucru este așa fiindcă mai multe mentalități sunt pătimase sau mai bine spus sunt stăpânite de patimi umane. Trebuie să știm că omul pătimas nu are nici un fel de interes în mistică fiindcă patima ajunge să îl orbească atât de mult că nu mai vede nimic dincolo de ea. Acest lucru este ceea ce caracterizează starea de sine a secolului al XXI-lea. Sunt mai multe vechi dușmănii care au început în secolul al XX-lea care se continuă și în secolul al XXI-lea. Dușmănia este un sentiment care de mai multe ori este trăit în secolul al XXI-lea. Sunt unii care ne spun că în acest mod trebuie să ne ducem viața și în secolul acesta. Evident ei se înșală. Avem atât de multe lucruri de făcut în plan religios și mistic că adevărul este că nu mai avem timp pentru dușmănie. Prin urmare, secolul al XXI-lea este un timp pe care trebuie să îl investim în ceea ce este pozitiv. Nu avem timp de negativitate în secolul al XXI-lea. Este bine să știm acest lucru și să îl avem în vedere mai ales fiindcă sunt mai mulți care sunt plini de energii negative la acest început de secol. În cele din urmă este foarte adevărat că ține de noi ce fel de secol vom face: vom face un secol al înțelegerii și al păcii sau un secol al urii și al războiului? După cum s-a putut vedea în trecut au fost mai mulți care au fost aderenții urii și războiului.¹³⁶

Avva Pafnutie, un mare părinte al pustiei, mergea într-o zi pe drum și a văzut doi oameni săvârșind un păcat. Gândul poftei i-a zis:

- Privește ce mare rău fac acești oameni!.

Ochiul i-a văzut imediat și gândul s-a aprins străduindu-se, astfel, să atace curățenia sufletului sfântului, spre a-i judeca pe cei doi și a se scandaliza. Având însă trezvia vie, pe loc gândul i s-a luminat și și-a zis în sine:

- Aceștia păcătuiesc astăzi, eu voi păcătui mâine. Ei se vor pocăi, dar eu știu că sunt un om împietrit, egoist și nu mă voi îndrepta. Și, astfel, voi fi pedepsit, și mă voi afla mai rău decât aceștia doi. Cum voi putea să spun ceva despre aceștia care păcătuiesc puțin, în timp ce eu sunt un mare păcătos și un pătimas?.

Și spunând așa, și punând frâu îndemnului la păcat, s-a salvat și n-a judecat pe frații care păcătuiau. N-a înaintat mult și i-a apărut îngerul lui Dumnezeu, cu o sabie cu două tăișuri, și i-a zis:

- Pafnutie, vezi această sabie? Vezi că este plină de sânge?
- Vad, îngere al lui Dumnezeu.
- Cu aceasta sabie tai capetele acelor care judecă pe aproapele lor. Și pentru că tu n-ai osândit pe acei păcătoși, pe care i-ai privit cu ochii tăi, nu în închipuire sau în

136 Ioniță Apostolache, *Hristologie și mistică în teologia siriană* (Târgoviște, 2014).

imaginație, și te-ai osândit pe tine mai mult, pentru aceasta numele tău a fost scris în cartea vieții veșnice.¹³⁷

Întâmplarea de mai sus este foarte mult o întâmplare cu caracter mistic fiindcă aici putem vedea foarte bine cum Sfântul Pafnutie a avut o descoperire de la înger sau mai bine spus o anghelofanie [arătare de înger]. Sunt mai mulți mistici creștin ortodocși care au ajuns să se învrednicească de a vedea îngeri. De cele mai multe ori întâlnirile cu îngeri au fost cât se poate de pozitive și au avut ca scop unul de a îi învăța pe mistici mai multe lucruri și mai multe adevăruri legate de credința în Dumnezeu. Prin urmare, este foarte adevărat că există o lume nevăzută care este știută numai de Dumnezeu. Această lume nevăzută de mai multe ori s-a făcut pe sine cunoscută prin diferite experiențe mistice. În cartea de mai sus am amintit câteva dintre aceste experiențe. În secolul al XXI-lea se resimte foarte mult nevoia de a investiga mai mult fenomentele mistice care țin de mistica creștin ortodoxă. Acest lucru este așa fiindcă în aceste timpuri sunt foarte mulți care se îndoiesc de existența lumii nevăzute.¹³⁸

În această carte am insistat mai mult asupra faptului că mistica creștin ortodoxă este o mistică care se bazează pe faptul că Dumnezeu este o taină. Acest fapt este bine să îl avem în vedere și să știm că faptul că Dumnezeu este o taină s-a descoperit de mai multe ori la mai mulți mistici creștin ortodocși. Mistica creștin ortodoxă susține că în timp ce Dumnezeu poate fi cunoscut în lucrările Sale el nu poate fi cunoscut în ființa Lui. Prin urmare ființa lui Dumnezeu este un lucru care ține de taină nu numai în timpul din această lume ci și în timpul vieții de apoi. Este bine să știm prin urmare faptul că mistica creștin ortodoxă se axează și se bazează pe experiența tainei lui Dumnezeu. Nu poate exista prin urmare mistică creștin ortodoxă dacă nu ar exista Dumnezeu și taina Lui. Acest lucru este un fapt asupra căruia am insistat mai mult în această carte. Pentru mai multă lume Dumnezeu nu este o taină fiindcă ei consideră că au ajuns să îl cunoască pe Dumnezeu. Este adevărat că Dumnezeu poate să ajungă să fie cunoscut de om dar acest lucru nu trebuie să uităm că este o realitate care ține de faptul că Dumnezeu este imanent sau mai bine spus El se lasă pe Sine descoperit după gradul de înțelegere a celui care face acest lucru. Prin urmare, deși imanent ajungem să îl cunoaștem pe Dumnezeu este foarte adevărat că în sens transcendent Dumnezeu este o taină pentru noi. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă în persoana lui

137 A se vedea Patericul egiptean.

138 Cei mai mulți mistici creștin ortodocși ne spune că lumea nevăzută este alcătuită din rai și iad. Acest lucru este una adevăr care poate fi constatat din experiențele mysticilor creștin ortodocși. Este foarte adevărat că mysticii creștin ortodocși nu au vorbit despre existența purgatoriului care de mai multe ori este susținut de catolici. Există la catolici o mistică a purgatoriului care este foarte bine cunoscută. acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl ignorăm și la fel de bine trebuie să știm că mysticii creștin ortodocși nu au avut nici un fel de descoperire a purgatoriului. Prin urmare, purgatoriul nu este un element care ține de mistica creștin ortodoxă.

Dumnezeu coincide atât taina cât și cunoașterea. Dumnezeu este concomitent cunoaștere și taină. Este bine să știm acest lucru și să ne dăm seama de ce am insistat mai mult pe taina lui Dumnezeu în această carte. Taina lui Dumnezeu este un lucru care rămâne din veșnicie. În secolul al XXI-lea nu putem decât să concluzionăm acest lucru din nou. Misticii creștin ortodocși sunt cei care ajung să Îl cunoască pe Dumnezeu apofatic sau mai bine spus pe calea negației. Deși știm că Dumnezeu este bunătate, iubire, frumusețe, înțelepciune sau dreptate, fiindcă El este Dumnezeu este mai presus de toate aceste calități pe care i le atribuie omul.¹³⁹

În această carte am vorbit că mai toate religiile lumii au o mistică care le însoțește. În acest sens se vorbește de o mistică budistă, hindusă, zoroastriană, taoistă sau islamică. Faptul că sunt mai multe mistici în marile religii ale lumii nu înseamnă că ele sunt toate adevărate. Din moment ce există un singur Dumnezeu nu poate să fie adevărat că sunt mai multe mistici care să ne ducă la Dumnezeu. Prin urmare am insistat mai mult că sunt mai multe mistici false. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere. Mistica creștin ortodoxă este una care se deosebește de alte mistici ale religiilor lumii fiindcă Îl are în centrul ei pe Domnul Iisus Hristos. Acest lucru ne spune că în persoana lui Hristos mistica este posibilă. Am vorbit despre faptul că Hristos s-a descoperit pe Sine de mai multe ori pe cale mistică. Un astfel de caz fost Sfântul Pavel care s-a convertit la creștinism pe drumul Damascului. Este foarte adevărat că sunt mai mulți cei care au vorbit de o mistică creștin ortodoxă cât se poate de opusă altor mistici ale mai multor religii. Aceste mistici sunt mai multe pseudomistici care au cu ele unele adevăruri de credință care sunt deformate. În secolul al XXI-lea am vorbit că sunt mai mulți „prooroci mincinoși” care ne spun că trebuie să aderăm la credința lor pentru a ne mântui. După cum am spus, nu orice se numește pe sine mistică este cu adevărat o mistică. Făptul că există mai multe mistici false este un mare adevăr pe care ortodoxia îl propovăduiește. Acești mistici falși adevărul este că fac de mai multe ori rău secolului al XXI-lea. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă ei sădesc confuzia și lipsa de claritate în rândul marilor mase de oameni. Sunt în acest sens mai mulți pseudomistici care ne spun că ei dețin adevărul. Dacă vom ajunge să le studiem mai bine învățăturile vom ajunge să ne dăm seama că acest lucru este fals. Pentru a fii o mistică în adevăratul sens al cuvântului trebuie să fie respectate anumite reguli pe care am dorit să le enunțăm în această carte. Ortodoxia consideră că nu se poate vorbi despre mistica creștin ortodoxă afară de persoana Domnului Iisus Hristos, a sfintei Maria, a sfinților și a îngerilor.¹⁴⁰

În această carte am insistat mai mult pe faptul că în secolul al XXI-lea se resimte nevoie ca să fie mai mulți care să aibă modele. Am vorbit prin urmare că misticul creștin ortodox este un model de viață morală și duhovnicească. Trăim într-un secol al unei crize de modele. Sunt mai mulți care ar fii dronici să ducă o viață mistică dar nu au modele și nu au cine să îi îndrume. Acest lucru face ca de mai multe ori interesul față

139 Andrew Louth, *Dionisie Areopagitul* (Sibiu, 1997).

de mistică să fie abandonat. Mistica creștin ortodoxă este un lucru care ajunge să centralizeze mai multe aspirații și tendințe ale omului secolului al XXI-lea. Secolul al XXI-lea este un secol care are nevoie de modele mistice. Acest lucru este așa fiindcă sunt mai mulți care nu sunt mulțumiți numai cu modelele trecutului. Ceea ce doresc mai mulți mistici din secolul al XXI-lea este ca ei să fie luați ca și persoane de încredere în care omul și lumea să aibă cât se poate de mult un reper. Avem nevoie de repere în lumea misticii creștin ortodoxe și pentru acest motiv misticul creștin ortodox trebuie să știe de marile experiențe mistice ale trecutului. În acest sens am afirmat în această carte că misticul este cu o treaptă mai sus decât ascetul creștin ortodox. De ce este acest lucru așa? Acest lucru este așa fiindcă ascetul este cel care duce o luptă cu păcatul și cu despățimirea în timp ce misticul creștin ortodox a ajuns să se despățimească. În acest sens, mistica creștin ortodoxă este identică cu nepățimirea sau starea de apathia la care ajung mai mulți oamenii duhovnicești. Prin urmare deși ascetul și misticul se aseamănă ei sunt două lucruri diferite. Misticul este superior ascetului fiindcă el a ajuns la o stare de liniște sufletească și ajunge să contemple tainele lui Dumnezeu. După cum am arătat în mai multe situații misticii creștin ortodocși au avut descoperiri de la Dumnezeu. Acestea s-au manifestat uneori în stare de extaz și alterori ele s-au manifestat ca și stări de pace și de liniște sufletească. Tot în această carte am vorbit despre faptul că poate cea mai mistică realitate din compunerea omului este sufletul său. De ce este sufletul o realitate care ține foarte mult de lumea mistică? Sufletul este o realitate care ține de lumea mistică fiindcă el nu este văzut. Sufletul este nevăzut și pentru acest lucru sunt mai mulți care ne spune că sufletul nu există. Este bine să știm că marile descoperiri mistice se fac în cele mai multe cazuri sufletului omului. În acest sens mistica creștin ortodoxă este bun fel de iluminare spirituală a sufletului. Viața mistică este un lucru cât se poate de firesc sufletului omului. În această carte am vorbit și de mai mulți mistici creștin ortodocși care au trăit sau trăiesc la începutul secolului al XXI-lea. Ei sunt persoane care prin faptele și uneori prin scrierile lor au ajuns să fie exemple de viață mistică pentru cei din jurul lor. După cum am spus, există mai multe potențialități mistice în secolul al XXI-lea de care este bine să fim conștienți. Cu cât vom ajunge să actualizăm aceste potențialități cu atât mai mult vom ajunge să facem din acest secol un timp bun și frumos.¹⁴¹

140 După cum am spus, sfinții sunt probabil cele mai bune exemple de viață mistică. Acest lucru este așa fiindcă ei au fost persoane care au ajuns să trăiască taina lui Dumnezeu. Este bine să știm acest lucru fiindcă în sine el ne v-a face să ne dăm seama de care sunt sfinții lui Dumnezeu. Sfinții după cum am arătat mai sus de mai multe ori au avut experiențe și descoperiri mistice pe care ni le-au comunicat și nouă. Acest lucru este unul care ne spune că trebuie să fim deschiși în spre sfinții lui Dumnezeu. Mistica creștin ortodoxă spre deosebire de alte mistici nu poate exista fără de sfinți. Acest lucru este un fapt care trebuie să fie foarte bine cunoscut și la fel de bine este necesar să îl știm. Mistica creștin ortodoxă este posibilă și la fel de bine este certificată de experiențele sfinților lui Dumnezeu. Mistica creștin ortodoxă este un lucru cât se poate de profund care se bazează în mai toate afirmațiile ei pe experiențele sfinților creștin ortodocși.

141 Constatin Coman, *Ortodoxia sub presiunea istoriei* (Editura Bizantină: București, 1994).

